

Hvem arver mig

af Finn Taksøe-Jensen

Greens&Jura

Hvem arver mig
af Finn Taksøe-Jensen

© GreensJura,
Akademisk Forlag A/S 2000

1. udgave, 1. oplag 2000

Omslag: Imperiet
Forlagsredaktion: Bente Hallberg
Sats: Christensen Fotosats & Repro
Tryk: Nørhaven A/S, Viborg

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden GreensJura/Akademisk Forlags skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan og Undervisningsministeriet. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Printed in Denmark 2000
ISBN 87-907-9015-4

Forord

Formålet med bogen er først og fremmest at give en let tilgængelig gennemgang af vores skifte- og arveregler, således at læseren selv kan bedømme, om det vil være en god ide at skrive testamente.

I kapitel 2 omtales det, hvad der efter et dødsfald vil ske i skifteretten, når der ikke bliver noget at arve.

I kapitel 3 gennemgås det, hvordan man bærer sig ad med at skrive et rigtigt og godt testamente, og hvad det koster.

Bliver der noget at arve, er visse af vores arveregler noget indviklede. Der er imidlertid i bogens kapitel 4 opstillet 12 arveretlige familiegupper, hvor arvereglerne er ens inden for hver gruppe. Ved brug af familienøglen i kapitel 4 kan man finde sin egen familieguppe.

I kapitel 5 gennemgås det for hver af de 12 familiegupper, hvordan arven fordeles uden testamente, og hvilke ændringer i arvedelingen man kan opnå ved at skrive testamente. Endvidere oplyses det, hvad de enkelte arvinger skal betale i arveafgift, og om visse af vores arveregler kan forventes at blive ændret inden for en overskuelig fremtid.

I kapitel 6 og 7 gennemgås, hvad man – udover en ændret arvedeling – kan opnå ved at skrive testamente. Endvidere omtales, hvad man kan opnå ved at skrive livstestamente, og hvad man kan bestemme om organdonation.

Endelig er der i kapitel 8 givet en kort gennemgang af, hvad der skal betales i afgift eller skat, når man giver gaver, samt hvilke gaver der er afgiftsfri.

For at beskrive virkeligheden på en rimelig kortfattet og præcis måde er det nødvendigt at bruge forskellige begreber som fx livsarving, friarv, tvangsarv, fælleseje, skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje, kombinationssæreje og præklusivt proklama. Til brug for læseren er sådanne ords betydning derfor kort angivet i en ordforklaringsliste, der tillige henviser til de steder, hvor ordenes betydning er nærmere forklaret i bogen.

Sidst i bogen findes et spørgeskema, som læseren kan udfylde og indsende. Det omhandler, hvad der bør ændres i arveloven. Svarene vil blive samlet og bearbejdet. Læserens synspunkter om, hvordan arveloven bør være, vil således kunne komme til at indgå i debatten.

Jeg takker lektor Henrik Dam, adjunkt Rasmus Kristian Feldthusen, sekretær Ulla Vistoft Madsen og lektor Karen Rydahl for kritisk gennemgang af manuskriptet og mange gode forslag til ændringer.

1. januar 2000

Finn Taksø-Jensen

Indhold

KAPITEL 1

Om, hvordan læsere får mest ud af denne bog	15
Hvad efterlader jeg mig?	15
Om arveretten i de forskellige familiesituationer, når der ikke er skrevet testamente	16
Om arveretten i de forskellige familiesituationer, når der er skrevet testamente	17
<i>Bogens opbygning</i>	17

KAPITEL 2

Hvornår vil det hele blive ordnet af skifteretten, uden at der bliver noget at arve, og hvornår bliver der noget at arve?	20
Hvad er dødsboet?	20
Anmeldelse af dødsfald til skifteretten	20
Opsyn med boets ejendele	21
Førstegangsmøde ved skifteretten	22
Boudlæg	24
Ægtefælleudlæg	27
Uskiftet bo	30
Boer, der bliver skiftet	33
Privat skifte	33
Betingelser for privat skifte	33
Ordinært privat skifte	35
Forenklet privat skifte	37
Behandling ved bobestyrer	38
En efterlevende ægtefælles eller registreret partners fællesejemidler	40

KAPITEL 3

Hvordan skrives et testamente, så det både er retsgyldigt og rigtigt?	43
Notartestamenter	45
Vidnetestamenter	47
Håndskrevet nødtestamente (holografisk testamente)	49
Mundtligt nød-vidnetestamente	49
Indbofordelingslister	49
Kan testamenter tilbagekaldes?	50
Notartestamenter	50
Vidnetestamenter	51
Håndskrevne nødtestamenter	51
Mundtlige nødtestamenter	51

KAPITEL 4

Familienøglen til de 12 arveretlige familiegrupper	52
Vores 12 arveretlige familiegrupper	52
Hvornår er jeg enlig?	54
Hvornår har jeg livsarvinger?	54
Hvornår har jeg arvinger i 2. arveklasse?	55
Hvornår har jeg arvinger i 3. arveklasse?	55
Hvornår er jeg uden slægtsarvinger?	55
Hvornår er jeg barnløs ægtefælle eller registreret partner?	55
Hvornår har ægtefæller alene fællesbørn?	55
Hvornår har ægtefæller og registrerede partnere alene særbørn? ..	56
Hvornår har ægtefæller både fællesbørn og særbørn?	56
Hvornår er jeg ugift samlevende uden børn?	56
Hvornår er jeg ugift samlevende med børn?	56
Hvornår er jeg enke eller enkemand i uskiftet bo?	56
Hvornår er jeg enke eller enkemand uden at være i uskiftet bo? ..	57
Arveafkald	57

De 12 arveretlige familiegrupper	58
1. familiegruppe: Enlige med livsarvinger	58
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	58
Arvens fordeling uden testamente	59
Testamenter	61
Reglerne	61
Ønsker om fordeling, som ofte ses i praksis	62
Arveafgift	63
Kan tvangsarvereglerne for livsarvinger forventes at blive ændret?	64
2. familiegruppe: Enlige med arvinger i 2. arveklasse	66
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	66
Arvens fordeling uden testamente	67
Arveafgift	68
Testamenter	69
Kan reglerne forventes at blive ændret?	71
3. familiegruppe: Enlige med arvinger i 3. arveklasse	71
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	71
Arvens fordeling uden testamente	72
Testamenter	72
Arveafgift	72
Kan reglerne forventes at blive ændret?	72
4. familiegruppe: Enlige uden slægtsarvinger	73
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	73
Arvens fordeling uden testamente	73
Afståelse af arven	73
Testamenter	74
Arveafgift	74
Kan reglerne forventes at blive ændret?	74

5. familiegruppe: Barnløse ægtefæller	75
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	75
Arvens fordeling uden testamente	76
Testamenter	77
Arveafgift	79
Kan reglerne forventes at blive ændret?	79
6. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har fællesbørn	80
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	80
Arvens fordeling uden testamente	81
Fælleseje	81
Uskiftet bo	81
Delingsreglerne ved skifte	82
Fuldstændigt særeje	82
Testamenter og ægtepagter	83
Fælleseje	83
Fuldstændigt særeje	85
Arveafgift	86
Kan reglerne forventes at blive ændret?	87
7. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har særbørn	89
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	89
Arvens fordeling uden testamente	90
Fælleseje	91
Uskiftet bo	91
Delingsreglerne ved skifte	92
Fuldstændigt særeje	92
Testamenter og ægtepagter	93
Fælleseje	93
Fuldstændigt særeje	94
Arveafgift	95
Kan reglerne forventes at blive ændret?	95

8. familiegruppe: Ægtefæller, der både har fællesbørn og særbørn	96
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	96
Arvens fordeling uden testamente	96
Fælleseje	97
Uskiftet bo	97
Delingsreglerne ved skifte	97
Fuldstændigt særeje	98
Testamenter og ægtepagter	99
Fælleseje	99
Fuldstændigt særeje	100
Arveafgift	100
Kan reglerne forventes at blive ændret?	101
 9. familiegruppe: Ugifte samlevende, der er barnløse	102
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	102
Arvens fordeling uden testamente	102
Testamenter	103
Arveafgift	103
Kan reglerne forventes at blive ændret?	103
 10. familiegruppe: Ugifte samlevende, der har børn	104
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	104
Arvens fordeling uden testamente	105
Testamenter og krydslivsforsikringer	106
Arveafgift	108
Kan reglerne forventes at blive ændret?	108
 11. familiegruppe: Enker og enkemænd i uskiftet bo	110
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	110
Arvens fordeling uden testamente	110
Testamenter	111
Arveafgift	111
Kan reglerne forventes at blive ændret?	111

12. familiegruppe: Enker og enkemænd, der ikke er i uskiftet bo . . .	112
Hvem omfatter familiegruppen i praksis?	112
Arvens fordeling	112
Testamenter	112

KAPITEL 6

Andre spørgsmål, der inden for alle familiegrupper kan reguleres ved testamente	114
--	-----

1. Fordeling af boets ting mellem arvingerne	114
---	-----

Forret for arvinger til bestemte ting, når man er ugift og ikke er registreret partner	115
--	-----

Ikke testamente	115
---------------------------	-----

Testamente	116
----------------------	-----

Uskiftet bo	117
-----------------------	-----

Forret for arvinger til bestemte ting, når man er gift eller registreret partner	117
--	-----

Ikke testamente	117
---------------------------	-----

Fælleseje og skilsmissesæreje	117
---	-----

Fuldstændigt særeje	118
-------------------------------	-----

Testamente	118
----------------------	-----

Fælleseje og skilsmissesæreje	118
---	-----

Fuldstændigt særeje	118
-------------------------------	-----

Boets ting skal ikke fordeles mellem ens arvinger, men arves af andre	119
---	-----

Testamente	119
----------------------	-----

Når arvinger arver ens ting oveni deres arv	119
---	-----

Testamente	119
----------------------	-----

2. Skal arvingernes arv gøres til særeje?	120
--	-----

Ikke testamente	120
---------------------------	-----

Testamente	121
----------------------	-----

Skilsmissesæreje	121
----------------------------	-----

Fuldstændigt særeje	122
-------------------------------	-----

Kombinationssæreje	123
------------------------------	-----

Uskiftet bo	124
-----------------------	-----

Gamle testamenter	124
-----------------------------	-----

3. Båndlæggelse af arven ved at denne sættes fast for en arving	124
Hvilke arvingers arv kan båndlægges?	124
Andre end livsarvinger og ægtefælle eller registreret partner	124
Livsarvinger	124
Ægtefælle og registreret partner	125
Minimum for båndlæggelse	125
Betydningen af at arven er båndlagt	125
Hvornår skal man båndlægge?	125
4. Bestemmelser om forældremyndighed	126
Man har forældremyndigheden alene	126
Ikke testamente	126
Testamente	126
Fælles forældremyndighed	127
Ikke testamente	127
Testamente	127
5. Forskrift om bobestyrerbehandling	128
Ikke testamente	128
Testamente	128

KAPITEL 7

Bestemmelser om begravelsesmåde m.v.	
Livstestamenter og organdonation	130
<i>Bestemmelser om begravelsesmåde</i>	130
Ikke testamente eller anden tilkendegivelse	130
Testamente eller anden tilkendegivelse	131
Praksis	131
<i>Livstestamenter</i>	131
<i>Organdonation</i>	133

KAPITEL 8

Beskatning og afgift af gaver	134
<i>Gaver til personer</i>	134
Gaver til de nærmeste	134
Stort bundfradrag og 15 % af det overskydende	134
Gaver til et barns eller stedbarns ægtefælle	135
Lille bundfradrag og 15 % af det overskydende	135
Gaver til stedforældre og bedsteforældre	135
Stort bundfradrag og 36 1/4 % af det overskydende	135
<i>Gaver til fonde</i>	136
<i>Gaver til andre</i>	136
Ordforklaringsliste	137
Stikordsregister	140

Om, hvordan læsere får mest ud af denne bog

Hvem, der skal arve mig, afhænger af tre grundlæggende forhold:

- hvad jeg efterlader mig,
- hvordan min familiesituation er, og
- om jeg har skrevet testamente.

Hvad efterlader jeg mig?

Vores arve- og skiftesystem er bygget sådan op, at arvereglerne kun kommer til at spille en rolle, hvis man efterlader sig værdier over et vist minimum.

I mindre dødsboer med værdier under en vis grænse udlægges boet straks ved et såkaldt boudlæg til den eller dem, som stod den afdøde nærmest.

Endvidere har en afdøds efterlevende ægtefælle altid ret til at overtage hele boet ved et såkaldt ægtefælleudlæg, når værdierne i boet ikke overstiger en vis noget højere grænse.

Videre har en afdøds efterlevende ægtefælle ret til at overtage hele fællesboet – men ikke den afdødes særeje – til uskiftet bo, når ægtefællerne alene har fællesbørn. Fællesbørnene må derefter vente med at arve den førstafdøde af deres forældre, indtil det uskiftede bo senere bliver skiftet. Samme ret har en efterlevende ægtefælle ikke over for den førstafdødes særbørn, dvs. dennes børn med andre end den efterlevende ægtefælle. Der kan i disse tilfælde kun blive tale om ret til uskiftet bo, hvis den førstafdødes særbørn giver samtykke dertil.

Med efterlevende ægtefæller sidestilles i det hele den efterlevende

af to registrerede partnere (dvs. ved registreret partnerskab = »ægteskab« mellem personer af samme køn).

Endelig bliver der heller ikke tale om at arve, hvis en afdød person er insolvent, i det den afdødes gæld er større end værdierne af den afdødes aktiver. Disse skal i så fald i stedet realiseres, hvorefter salgsprovenuet fuldtud skal bruges til en delvis dækning af kreditorernes krav.

Det vil ses, at de almindelige arveregler slet ikke skal anvendes i de fire nævnte grupper af dødsboer.

Kun, hvis boet skal skiftes privat eller som bobestyrerbo, skal arvereglerne derfor anvendes. I disse boer skal den afdødes eventuelle gæld først betales eller overtages, før der bliver tale om at dele overskuddet efter arvereglerne.

De nærmere regler om, hvornår der ikke bliver noget at arve, fordi boet bliver sluttet ved boudlæg, ægtefælleudlæg eller uskiftet bo, omtales i kapitel 2. Der gennemgås også grundreglerne om, hvorledes de resterende boer skal behandles, nemlig enten ved privat skifte eller ved bobestyrerbehandling.

Om arveretten i de forskellige familiesituationer, når der ikke er skrevet testamente

Vores arveregler er bygget sådan op, at det i første række er bestemt i loven, hvem der skal være arvinger. Er der ikke skrevet testamente, afgør loven således, hvem der skal arve, og hvis der er flere arvinger, hvor meget og hvad den enkelte arving skal modtage.

Der er herved tale om, at ens efterlevende ægtefælle eller efterlevende registrerede partner arver alt, hvis man ikke har livsarvinger, dvs. børn, børnebørn, oldebørn osv.

Har man ikke en efterlevende ægtefælle eller registreret partner men livsarvinger, arver disse alt, og når der er flere livsarvinger, bestemmer loven, hvorledes arven skal fordeles mellem de enkelte arvinger.

Har man både livsarvinger og ægtefælle eller registreret partner – og bliver der ikke tale om uskiftet bo – skal arven deles mellem ens livsarvinger og efterlevende ægtefælle eller registrerede partner. Der gælder da forskellige regler for den del af arven, som var ens fælleseje, og for den del af arven, som var ens fuldstændige særeje, dvs. et særeje, som bliver ved med at være særeje, når man selv eller ens ægtefælle eller registrerede partner er død.

Har man hverken ægtefælle, registreret partner eller livsarvinger, arver ens forældre, og hvis en eller begge af ens forældre er døde, den afdødes livsarvinger, som jo er ens søskende, nevøer, niecer og disses børn osv. Også her bestemmer loven, hvorledes arven skal fordeles mellem de enkelte arvinger.

Har man heller ikke forældre, søskende, nevøer og niecer osv., arver ens bedsteforældre, eller hvis én, flere eller alle disse er døde, deres børn, som jo er ens mostre, morbrødre, fastre og farbrødre.

Har man heller ikke bedsteforældre eller mostre, morbrødre, fastre og farbrødre, går arven i statskassen.

Er man ugift samlevende, hvad enten ens samlever er af modsat eller samme køn, arver ens samlever ikke. Dette gælder, uanset om parret har børn. Ens efterladte samlever eller samleverske har heller ikke ret til uskiftet bo.

De regler i arveloven, som fastsætter hvem der skal arve, når der ikke er testamente, kaldes for vores legale arveregler.

Om arveretten i de forskellige familiesituationer, når der er skrevet testamente

Er man myndig og "ved sine fulde fem", kan man skrive testamente og ved dette ændre på, hvem der skal være ens arvinger eller på, hvor meget de enkelte arvinger skal arve. Har man hverken ægtefælle, registreret partner eller livsarvinger, kan man i sit testamente frit bestemme, hvem der skal være ens arvinger. Hele arven siges i så fald at være friarv, fordi det ved testamente frit kan bestemmes, hvem der skal modtage hele arven.

Har man derimod enten ægtefælle, registreret partner eller livsarvinger, kan man kun bestemme ved testamente, hvem halvdelen af arven skal tilfalde. Den anden halvdel skal ens efterlevende ægtefælle, ens efterlevende registrerede partner eller ens livsarvinger arve. Denne del af arven siges at være tvangsarv, dvs. arv, som man ikke kan tage fra de pågældende arvinger ved testamente.

Bogens opbygning

Da skifte- og arvereglerne, som det vil ses, ikke er ganske enkle, er bogen i det følgende bygget således op, at der i kapitel 2 gives en gennemgang af skiftereglerne, således at læseren selv kan vurdere, om dødsboet vil blive sluttet ved boudlæg, ægtefælleudlæg eller uskiftet bo, så der ikke bliver noget at arve, eller om det i stedet vil blive skiftet privat eller ved bobestyrerbehandling.

Endvidere omtales grundreglerne for, hvorledes en afdøds kreditorer bliver stillet, og for, hvordan det gøres op, hvad der bliver at arve.

I kapitel 3 gennemgås derefter, hvordan man skal bære sig ad, hvis man vil skrive et testamente, som både er retsgyldigt og rigtigt.

Både kapitel 2 om skiftereglerne og kapitel 3 om at skrive testamente vil have stor interesse for alle.

Da arvereglerne og mulighederne for at bestemme over arven ved testamente i høj grad afhænger af ens familiesituation, er der i kapitel 4 opstillet en familienøgle over vores 12 arveretlige familiegrupper. Interesserede kan derfor ved brug af denne nøgle finde deres egen arveretlige familiegruppe.

Derefter gennemgås det i kapitel 5, hvordan arven vil blive fordelt uden testamente i hver af vores 12 forskellige arveretlige familiegrupper. Det omtales herved også for hver af disse familiegrupper, dels hvorledes der kan ændres på arvefordelingen ved et testamente, dels hvad arvingerne skal betale i arveafgift, og dels hvilke overvejelser om at ændre vores forældede arveregler, der nu er sat i gang, samt i hvilken retning eventuelle lovændringer må ventes at gå.

Enhver, der ønsker det, kan således nøjes med at bruge tid og kræfter på at arbejde med sin egen arvesituation. Bogen åbner mulighed for, at alle ved at arbejde indgående med deres egen arvegruppe nøje vil kunne beregne, hvad der sker uden testamente, og hvordan en række fordele vil kunne opnås ved, at der skrives testamente.

I kapitel 6 omtales nogle andre praktisk meget vigtige regler, nemlig hvilke andre ønsker – end at ændre på arvefordelingen – man kan få opfyldt ved at skrive testamente.

Man kan skrive i sit testamente, hvordan boets enkelte genstande skal fordeles mellem arvingerne, så det undgås, at fx børnene kommer i »slagsmål« om tingene og måske bliver livsvarigt uvenner, fordi man

ikke længere selv er der til at dæmpe de oprørte vande.

Endvidere kan det bestemmes, at arven skal være særeje eller skal sættes fast ved at blive båndlagt, således at det bliver sværere for arvingerne at formøble arven. Der kan vælges mellem flere forskellige slags særeje, men en enkelt af disse giver virkninger, som kan være meget uheldige.

For de, der har mindre børn, kan det også bestemmes, hvem der skal have forældremyndigheden over børnene, hvis man selv dør.

Endelig bør alle nu overveje, om dødsboet skal behandles af en bobestyrer, man har særlig tillid til.

Dette kapitel vil have interesse for alle læsere.

I kapitel 7 gennemgås, hvordan man kan få indflydelse på, hvorledes begravelsen skal foregå, og om der bør oprettes et såkaldt livstestamente om ophør af lægelig behandling, hvis man er uafvendelig døende, eller hvis man varigt vil blive ude af stand til at tage vare på sig selv fysisk eller mentalt. Også reglerne om organdonation er omtalt.

Endelig indeholder bogens kapitel 8 en kort omtale af, hvilke afgifter og skatter der skal betales, når man giver gaver eller arveforskud. Der er her tale om, at alle nu kan give betydelige gaver eller arveforskud årligt til visse af deres nærmeste, uden at der overhovedet skal betales afgift.

Sidst i bogen er indlagt et spørgeskema, som læseren kan udfylde og indsende. Det angår de kommende ændringer i arveloven. Besvarelserne vil blive samlet og bearbejdet.

Dine synspunkter, om hvordan arveloven bør være i fremtiden, vil således kunne indgå i debatten.

Hvornår vil det hele blive ordnet af skifteretten, uden at der bliver noget at arve, og hvornår bliver der noget at arve?

Hvad er dødsboet?

Når en person dør, ophører den døde med at være part i sine retsforhold. Den afdødes retsforhold går i stedet over på dødsboet, som bliver ejer af ejendelene, fx den afdødes bil, og skyldner for gælden, fx for den afdødes lån i banken.

Dødsboet skal imidlertid kun eksistere så længe, som det vil tage at overføre ejendelene til andre og afvikle gælden. Denne afvikling og overførsel af retsforholdene kaldes for et skifte, der hos os forestås af skifteretten i samråd med den afdødes pårørende.

Anmeldelse af dødsfald til skifteretten

Reglerne går nærmere ud på, at dødsfald skal anmeldes til skifteretten. Dette sker i langt de fleste tilfælde på grundlag af en dødsattest, som efter dødsfaldet skal udstedes af en læge, når denne har konstateret, at den pågældende er død. I praksis får den skifteret, i hvis kreds den afdøde boede, i løbet af få dage officiel meddelelse om dødsfaldet. Anmeldelse af dødsfaldet sker i første række til begravelsesmyndigheden, i praksis oftest af et bedemandsfirma. Begravelsesmyndigheden (sognepræsten) videreanmelder derefter dødsfaldet til skifteretten.

Når der er grund til at tro, at en forsvundet person er død, kan en læge ikke undersøge liget og fastslå, at døden er indtrådt. Forsvandt

den pågældende under sådanne omstændigheder, at det må anses for sikkert, at han eller hun er død, kan skifteretten derfor i stedet afsige en såkaldt dødsfaldskendelse, der derefter på samme måde som en dødsattest danner bevis for, at den forsvundne er død. Sådanne skifteretsafgørelser har navnlig været benyttet ved flystyrt og skibsforlis, hvor de ombordværende ikke har kunnet findes eller identificeres, samt i tilfælde, hvor fiskere er faldet over bord langt fra land i et iskoldt hav og ikke har kunnet findes. Når en dødsfaldskendelse er afsagt, sker der anmeldelse til skifteretten, der registrerer, at den pågældende skal anses for død, hvorefter dødsboet efter den forsvundne kan tages under behandling.

Er en person derimod bare forsvundet, uden at man ved, hvordan det er sket, må de pårørende normalt vente i 20 år. Er der da stadig ingen efterretninger om den forsvundne, kan retten efter en offentlig indkaldelse af den forsvundne afsige en såkaldt dødsformodningsdom, som derefter bliver anmeldt til skifteretten og danner grundlag for, at den forsvundnes dødsbo kan tages under behandling.

Opsyn med boets ejendele

Når skifteretten har modtaget anmeldelse om et dødsfald, overtager retten ansvaret for værdierne i dødsboet. Andre har foreløbig ingen ret til disse.

Hos os beslægtet skifteretten i almindelighed ikke hele boet og tager ejendele i forvaring. Man kan erfaringsmæssigt i stedet i de fleste tilfælde bygge på tillid til de pårørende og omgivelserne i øvrigt.

Dem, der måtte være i besiddelse af boets ejendele, fx en efterlevende ægtefælle, har derfor pligt til at opbevare tingene på en betryggende måde. Kan opbevaring ikke ske uden større besvær eller udgift, kan skifteretten dog fritage for pligten.

Den, der tilegner sig ejendele, som tilhører et dødsbo, gør sig skyldig i en strafbar lovovertrædelse. Opstår der uenighed, fx mellem et plejehjem og den afdødes pårørende om, hvor den afdødes ejendele indtil videre skal opbevares, afgør skifteretten dette. Den, der uden skifterettens godkendelse udleverer boets ejendele til andre, er erstatningsansvarlig, hvis det senere viser sig, at tingene er kommet på afveje eller helt er forsvundet.

Endelig har enhver, som har kendskab til, at en afdøds værdier ikke

opbevares på betryggende måde, pligt til straks at meddele dette til skifteretten.

Hvor forholdene gør det nødvendigt, kan skifteretten beslutte, at et bos ejendele, navnlig rede penge eller kostbare værdigenstande, der ikke er anbragt under betryggende forhold, skal tages i forvaring. Er der ikke rimeligt styr på værdierne, fx på en byggeplads, som ejedes af den afdøde, kan skifteretten udpege en midlertidig bobestyrer, der skal drage omsorg for, at ejendele indtil videre bliver optegnet, anbragt betryggende og holdes forsikrede.

Førstegangsmøde ved skifteretten

Skifteretten er fra begyndelsen ikke blot ansvarlig for dødsboernes værdier, men også for at boerne hurtigst muligt bliver taget under behandling. Skifteretten skal derfor snarest muligt indkalde den eller dem, som er den afdødes nærmeste pårørende, til et møde, hvor der skal tages stilling til, hvordan dødsboet skal behandles.

Før dette førstegangsmøde indhenter skifteretten fra Det Centrale Personregister nødvendige oplysninger om, hvem der er arvinger, og fra Centralregisteret for Testamenter oplysning om, hvorvidt den afdøde havde oprettet testamente. Endvidere anmodes de pårørende om at medbringe alle oplysninger om boets ejendele og gæld til mødet. I mange tilfælde vil skifteretten endvidere indhente oplysninger fra skattemyndighederne, der i vidt omfang har kendskab til den afdødes formueforhold.

På førstegangsmødet skal skifteretten yde de efterladte retshjælp ved at give dem vejledning både om skiftereglerne og om arvereglerne, og ved at forklare, hvilke blanketter der skal bruges, samt ved at bistå med udfærdigelse af anmodninger og forskellige opgørelser. I større og mere komplicerede boer, fx med beskatningsproblemer, kan skifteretten dog begrænse sin vejledning og henvise de pårørende til en endelig rådgivning ved advokat eller revisor m.m.

Dernæst skal skifteretten i samråd med de pårørende så vidt muligt allerede på førstegangsmødet tage stilling til, hvorledes boet skal behandles. Efter vor nugældende skifteordning, som trådte i kraft den 1. januar 1997, kan der kun blive tale om 5 forskellige behandlingsmåder. Disse er:

- boudlæg, ved hvilket et mindre bo normalt straks afsluttes på førstegangsmødet,
- ægtefælleudlæg, ved hvilket en efterlevende ægtefælle eller registreret partner overtager et relativt mindre bo, og hvor behandlingen oftest også straks kan sluttes på førstegangsmødet,
- uskiftet bo, ved hvilket en efterlevende ægtefælle eller registreret partner overtager ægtefællernes fællesejemidler, og hvor arveretten for den førstafdødes børn udskydes, indtil det uskiftede bo senere bliver skiftet. Også ved uskiftet bo kan bobehandlingen som regel allerede afsluttes på førstegangsmødet,
- privat skifte, som medfører, at boet udleveres til en skiftebehandling, hvor arvingerne selv forestår bobehandlingen. Ved ordinært privat skifte skal arvingerne senere indgive en åbningsstatus og afslutte boet ved tillige at indlevere en boopgørelse. Visse boer kan dog udleveres til arvingerne til forenklet privat skifte. Åbningsstatus udfærdiges da straks, og arvingerne slipper for senere at indlevere boopgørelse, og kan blot dele boet selv. Også her anses bobehandlingen for afsluttet allerede ved boets udlevering til arvingerne, og
- bobestyrerbehandling, hvor behandlingen af boet overlades til en bobestyrer. Denne kan enten være autoriseret ved den pågældende skifteret, eller være udpeget til at behandle boet i den afdødes testamente. I bobestyrerboer skal der indgives åbningsstatus, og bobehandlingen skal afsluttes ved, at bobestyreren indgiver boopgørelse.

Man behøver ikke altid at afholde et førstegangsmøde ved skifteretten. Hvis en advokat kort efter dødsfaldet giver skifteretten meddelelse om, at boet ordnes af hende eller ham, skal skifteretten, når retten derefter modtager en anmodning fra advokaten om, hvilken af de fem behandlingsmåder man ønsker, i stedet blot kontrollere, om betingelserne for den ønskede behandlingsmåde foreligger. Er dette tilfældet, udleverer skifteretten boet fx til uskiftet bo eller privat skifte.

Det vil fremgå af den følgende gennemgang, at skifterettens afgørelse om, hvordan boet skal behandles, normalt træffes efter et samråd med de pårørende eller deres advokat, og at de pårørendes ønsker inden for vide grænser skal imødekommes.

Boudlæg

Der er to grundideer med boudlæg, som er den nye danske måde at afslutte mindre boer på. Forgængerer for boudlæg var de tidligere begravelsesudlæg.

Den første grundidé går ud på følgende:

- når værdien af boets aktiver ikke er tilstrækkelig til at dække andre gældsposter end udgifterne ved begravelsen og eventuel pantegæld i boets ejendele m.m., vil det være en dårlig investering at ofre arbejde og udgifter på at undersøge, hvad der i øvrigt måtte være af gældsposter i boet,
- da den mulige øvrige gæld alligevel ikke kan få dækning i værdien af den afdødes ejendele, og da arvingerne ikke har pligt til at betale den afdødes overskydende gæld, skal denne derfor helt bortfalde.

Der bliver i sådanne boer naturligvis heller ikke noget at fordele mellem arvingerne.

Eksempel:

Den afdøde efterlader sig et indestående på 4.600 kr. i et pengeinstitut, og boet modtager 2.800 kr. i begravelseshjælp m.v., dvs., at der i første omgang er aktiver for 4.600 kr. + 2.800 kr. = 7.200 kr. Dertil kommer imidlertid 1.600 kr. fra ATP og værdien af den afdødes indbo, som af skifteretten ansættes til 2.000 kr. Værdien af de samlede aktiver i boet er således 7.200 + 1.600 kr. + 2.000 kr. = 10.800 kr. Udgifterne til begravelsen er på 11.000 kr. Herefter skal alle boets aktiver efter anmodning straks udlægges til den af de nærmeste pårørende, som har betalt begravelsen eller erklærer at ville gøre dette. Boets eventuelle øvrige gæld skal ikke undersøges og bortfalder ved boudlægget, også selv om denne gæld var betydelig, fx på 100.000 kr. Boets øvrige arvinger arver intet.

Skifteretten udfærdiger i sådanne tilfælde et boudlæg, uden at dette koster noget. Den, der betaler for begravelsen, og derfor har ret til at få boudlægget, bliver ved dette ejer af værdierne, i eksemplet pengene og indboet.

Den anden grundidé med boudlæg går ud på følgende:

- selv om værdien af boets ejendele overstiger udgifterne ved begravelsen og en eventuel pantegæld m.v. med et vist relativt lavt beløb, der i 2000 er pristalsreguleret til at være 28.000 kr., ville det ikke være fornuftigt at sætte en egentlig bobehandling i gang,
- udgifterne ved at finde boets øvrige kreditorer og få fastslået med sikkerhed, hvem der er arvinger, ville nemlig i langt de fleste tilfælde helt spise et sådant overskud op, således at der alligevel ikke blev noget til eventuelle andre kreditorer, og heller ikke noget til at dele mellem boets måske mange arvinger.

Reglerne om boudlæg går derfor ud fra en gennemsnitsbetragtning yderligere ud på, at hvis værdien af boets aktiver ikke overstiger udgifterne til begravelsen, eventuel pantegæld og en mindre skifteafgift på 500 kr. med mere end 28.000 kr., så vil det være det socialt set rimeligste og det mest hensigtsmæssige at udlægge alle ejendele til den eller dem, som efter skifterettens skøn er den afdødes nærmeste efterladte.

Eksempel:

Den afdøde har efterladt sig følgende aktiver:

Indestående i pengeinstitutter incl. påløbne renter	34.000 kr.
Refusioner fra ATP m.v.	15.000 kr.
Værdi af brugt bil	46.000 kr.
Værdi af indbo	<u>5.000 kr.</u>
Samlet værdi af aktiver	100.000 kr.

Endvidere er der i boet følgende gældsposter:

Begravelsesudgifter, (se nedenfor om, hvad der kan medtages under disse)	40.000 kr.
Pantesikret restgæld på bil	34.000 kr.
Skifteafgift	<u>500 kr.</u>
Dækningsberettiget gæld i alt	74.500 kr.

Da værdien af aktiverne på 100.000 kr. herefter overstiger den dækningsberettigede gæld på 74.500 kr. med 25.500 kr., og da denne overskydende værdi på 25.500 kr. er mindre end den efter loven tilladte grænseværdi for overskuddets størrelse på 28.000 kr., skal boet på forlangende udlægges ved boudlæg til den afdødes nærmeste efterladte. Der skal betales en skifteafgift på 500 kr.

De begravelsesudgifter, som ved et boudlæg kan medtages som dækningsberettigede, er udgift til bedemand, kiste eller urne, ligklæder, rustvognskørsel, annoncering af dødsfaldet, takkekort, pyntning af kisten og kirken, kirkekor m.v., anlæg af gravsted, graver, gravsten og vedligeholdelse af gravstedet i fredningsperioden, såfremt der sker indbetaling af beløbet til stiftsøvrigheden, eller beløbet bindes på anden tilsvarende måde, samt udgift til bespisning af følget.

Et boudlæg med overskud skal ske til den eller dem, som efter skifterettens skøn er den afdødes nærmeste efterladte.

Efterlader den afdøde sig en ægtefælle, registreret partner eller en samlever, vil den pågældende næsten altid være den nærmeste efterladte, også selv om den afdøde havde børn.

Boede den afdøde ikke sammen med en ægtefælle, registreret partner eller samlever, må der udøves et konkret skøn over, hvem der så er den eller de nærmeste efterladte. Dette vil, hvor den afdøde havde børn, normalt være ét, flere eller alle disse, men fx ikke, hvis forbindelsen til børnene har været afbrudt i mange år, og den afdøde boede sammen med en søster.

Efterlod den afdøde sig heller ikke børn, men forældre, vil disse normalt være de nærmeste pårørende. Var også den afdødes forældre døde, vil én, flere eller eventuelt alle den pågældendes søskende, søskendebørn osv. normalt være den eller de nærmeste pårørende.

I tilfælde, hvor den afdøde havde indsat en anden person som enerving i sit testamente, vil denne dog ofte blive anset for at være den nærmeste efterladte.

Ønsker ingen af de efterladte at modtage et boudlæg, kan boudlæg ske til en institution, som den afdøde havde tilknytning til, eller til den, der har betalt eller erklærer at ville betale begravelsen, eller til en kommune eller til statskassen. I sidste instans er statskassen forpligtet til at tage boudlægget, og kommunen er forpligtet til at dække begravelsesomkostningerne.

I tilfælde, hvor der ved et boudlæg udlægges et overskud i forhold til den dækningsberettigede gæld, kan skifteretten bestemme, at udlægsmodtageren skal rydde op i den afdødes tidligere bolig.

De nye regler om boudlæg er blevet en succés. Af de ca. 60.000 årlige dødsboer, afsluttes nu knap 1/3 eller op imod 20.000 på en billig, hurtig, enkel og retfærdig måde ved boudlæg.

Ægtefælleudlæg

Reglerne om ægtefælleudlæg går tilbage til 1964, hvor den afdødes efterlevende ægtefælle – men ikke en samlever – fik ret til altid at modtage op til 12.000 kr. forud for andre arvinger. Denne beløbsgrænse blev senere flere gange forhøjet og har fra skiftereformens ikrafttræden den 1. januar 1997 været fastsat til 150.000 kr. men således, at dette beløb nu for hvert nyt år pristalsreguleres. For boer på grundlag af dødsfald, der sker i 2000, er beløbet derfor 170.000 kr.

Grundtanken bag reglerne om ægtefælleudlæg er, at en efterlevende ægtefælle ikke bør afstå noget til den førstafdødes andre arvinger, når værdierne i den afdødes bo er relativt beskedne. Ægtefællen bør have fortrinsret til at kunne beholde, hvad der hører til hjemmet, samt bil og rimelige pengemidler. Reglen strækker imidlertid normalt ikke til at udtage værdien af en ejerbolig, hvilket for nylig er blevet kritiseret, se nærmere derom i kapitel 5 under 6., 7. og 8. familiegruppe.

Ved beregningerne af, om 170.000 kr.'s-reglen, som den også kaldes, kan benyttes, skal man først tage alle ejendelene, også kaldet aktiverne, i den afdøde ægtefælles bodel, dvs. fællesejemidler, som den afdøde ejede, og dennes fuldstændige særeje op til handelsværdier. Derefter skal man opgøre den afdøde ægtefælles gældsposter, også kaldet passiver, derunder eventuelt skyldig restskat for året forud for dødsåret. Er værdien af aktiverne med fradrag af værdien af passiverne herefter fx på 110.000 kr., er det alligevel ikke sikkert, at den efterlevende ægtefælle kan få hele boet udlagt forud for den afdødes andre arvinger. Disse kan være ægtefællernes fællesbørn eller den afdøde ægtefælles særbørn eller arvinger, som er indsat til at arve i den førstafdødes testamente. Reglen om ægtefælleudlæg går nemlig ud på, at den efterlevende ægtefælle har ret til at få så meget af dødsboet, at værdien heraf lagt sammen med nettoværdien af den efterlevendes egen andel af fællesejemidlerne samt nettoværdien af den efterlevendes eget særeje ikke overstiger 170.000 kr. Beregningerne skal nærmere foregå således:

Eksempel:

Den afdøde efterlader sig som arvinger udover ægtefællen deres to fællesbørn. Der er ikke skrevet testamente.

Den førstafdøde ægtefælle ejede følgende aktiver, som er fælleseje:

Indlånskonto i pengeinstitut incl. påløbne renter	40.000 kr.
Brugt bil	110.000 kr.
Forskellige refusionsbeløb m.v.	25.000 kr.
Værdi af indbo	<u>8.000 kr.</u>
Bruttoaktiver i alt i den afdødes fælleseje, også kaldet den afdødes bodel	183.000 kr.

I den afdødes bo er der endvidere følgende gældsposter:

Begravelsesudgifter	38.000 kr.
Restgæld på bil	20.000 kr.
Forskellige ubetalte regninger	<u>17.000 kr.</u>
Passiver i alt	75.000 kr.
Nettoværdien af fællesejemidlerne i dødsboet = den afdødes bodel er herefter i alt 183.000 kr. ÷ 75.000 kr. =	108.000 kr.

Den efterlevende ægtefælle ejer følgende aktiver, som er fælleseje:

Indlånskonto i pengeinstitut incl. påløbne renter	18.000 kr.
Værdi af indbo	<u>8.000 kr.</u>
Aktiver i alt i den efterlevendes fælleseje	26.000 kr.
Den efterlevende har ingen gæld.	
Nettoværdien af fællesejemidlerne i den efterlevendes bodel er derfor	26.000 kr.
Nettoværdien af ægtefællernes samlede fællesejemidler, dvs. i begge bodele, er herefter på 108.000 kr. + 26.000 kr. =	134.000 kr.

Af disse værdier tilhører nu i kraft af delingsreglerne for et fællesbo det halve = 67.000 kr., dødsboet, og denne boslod skulle efter de almindelige arveregler herefter arves af den afdødes to børn med $2/3 = 44.667$ kr. eller 22.333 kr. til hver og af ægtefællen med $1/3 = 22.333$ kr.

Den anden halvdel af fællesejemidlerne på 67.000 kr., tilhører den efterlevende ægtefælle som dennes boslod og vedkommer ikke dødsboet, fordi den efterlevende bare skal beholde disse værdier.

Den afdøde ægtefælle ejede ikke noget, som var særeje.

Den efterlevende ægtefælle havde i sin tid arvet 80.000 kr., som ved testamente var gjort til fuldstændigt særeje. Beløbet blev indsat på en særlig konto. Af dette særeje er der nu 20.000 kr. incl. renter tilbage.

Herefter kan det gøres op, om hele dødsboet kan tilfalde den efterlevende ægtefælle ved et ægtefælleudlæg.

Nettoværdi i dødsboet	67.000 kr.
Nettoværdi af den efterlevendes andel af fællesboet	67.000 kr.
Nettoværdi af den efterlevendes fuldstændige særeje	<u>20.000 kr.</u>
I alt	154.000 kr.

Da grænsen på 170.000 kr. for ægtefælleudlæg herefter ikke er overskredet, udlægges hele dødsboet på 67.000 kr. efter anmodning fra den efterlevende ægtefælle til denne. Børnene arver således intet efter den førstafdøde ægtefælle og går glip af deres $2/3 = 44.667$ kr., som de ellers tilsammen skulle have arvet efter de almindelige arveregler.

Den efterlevende ægtefælle overtager ved ægtefælleudlægget endvidere gælden i den førstafdødes bo på i alt 75.000 kr. og må betale denne.

Ved beregningerne af, om 170.000 kr.'s-grænsen for ægtefælleudlæg er overskredet, skal der endvidere helt ses væk fra livsforsikringssummer og kapitalpensioner, som på grund af en begunstigelsesklausul tilfalder den efterlevende ægtefælle – eller eventuelt andre – uden om dødsboet.

Havde den førstafdøde i eksemplet foran fx en kapitalpension på 200.000 kr., og var den efterlevende ved en særlig klausul indsat til som begunstiget at modtage kapitalpensionen, tilfalder beløbet, der efter fradrag af skat på 40 %, udgør 120.000 kr., således i det hele den efterlevende ægtefælle og skal ikke medtages ved beregningen af, om ægtefælleudlæg kan finde sted.

Den efterlevende ville i så fald i alt modtage værdier for 154.000 kr. + 120.000 kr. = 274.000 kr.

Der skal efter nyere skifteretspraksis endvidere også ses væk fra den efterlevende ægtefælles egen kapitalpension. Heller ikke løbende indtægter til den efterlevende ægtefælle fra pensionsordninger og livrenter m.m. skal der tages hensyn til.

En eventuel overskydende skat, som den afdøde havde ret til at oppebære fra året før dødsåret, tilfalder den efterlevende ægtefælle uden om ægtefælleudlægget.

Reglerne om ægtefælleudlæg benyttes i praksis kun i knap 2.000 boer årligt, hvilket har sammenhæng med, at skattereglerne for den efterlevende for dødsåret, når dødsboet sluttet ved ægtefælleudlæg, er temmelig ugunstige.

Den efterlevende ægtefælle skal således i dødsåret betale skat både af egne indtægter og af den afdødes indtægter indtil dødsdagen. Anderledes, når et bo skiftes, se nærmere nedenfor under privat skifte og bobestyrerbehandling.

Når et dødsbo – ikke sjældent allerede på førstegangsmødet – sluttet ved ægtefælleudlæg, skal der ikke senere indgives åbningsstatus og boopgørelse.

Skifteafgiften er ved ægtefælleudlæg på 500 kr.

Den efterlevende kan ved et såkaldt præklusivt proklama indkalde den førstafdødes kreditorer. Da dette har størst betydning ved uskiftet bo, er de helt tilsvarende regler derom omtalt nærmere nedenfor i afsnittet om uskiftet bo. Også den dér forklarede regel om såkaldt udbakning, når boet var insolvent, gælder tilsvarende ved ægtefælleudlæg.

Reglerne om ægtefælleudlæg gælder også for registrerede partnere.

Uskiftet bo

Det afhænger i første række af den formueordning, ægtefæller har, om den efterlevende ved den førstes død kan få deres bo udleveret til uskiftet bo med den førstafdødes børn eller andre livsarvinger.

Havde ægtefællerne i det hele almindeligt fælleseje (formuefællesskab), kan uskiftet bo benyttes, hvis de øvrige betingelser derfor, se nærmere næste side, er opfyldt.

Havde ægtefællerne skilsmissesæreje, gælder der det, at begge ægtefællers skilsmissesæreje bliver til fælleseje, når den første af ægtefællerne dør. Uskiftet bo kan derfor finde sted med hensyn til begge ægtefællers tidligere skilsmissesæreje.

Havde ægtefællerne helt eller delvist såkaldt fuldstændigt særeje, dvs. et særeje, som i modsætning til skilsmissesæreje fortsætter med at være særeje efter den ene ægtefælles død, kan uskiftet bo ikke finde sted med det eller de fuldstændige særejer. Den førstafdødes fuldstændige særeje må skiftes, medens den efterlevende beholder sit fuldstændige særeje udelt. Havde ægtefællerne tillige fællesejemidler, kan disse udleveres til uskiftet bo.

Havde ægtefællerne sædvanligt kombinationssæreje, bliver den førstafdødes kombinationssæreje til fælleseje ved den førstafdødes død, og kan således udleveres til uskiftet bo. Derimod bliver den efterlevende ægtefælles kombinationssæreje til fuldstændigt særeje ved den førstafdødes død. Den efterlevende beholder derfor dette udelt, og det indgår ikke i et eventuelt uskiftet bo.

For at et bo kan udleveres til uskiftet bo, skal den førstafdøde ægtefælle dernæst have efterladt sig blot én livsarving, dvs. børn, børnebørn, oldebørn osv.

Efterlod den førstafdøde sig alene fællesbørn eller fjernere fælles livsarvinger, fx børnebørn, har den efterlevende ægtefælle retskrav på at få fællesboet udleveret til uskiftet bo; samtykke fra den eller de fælles livsarvinger kræves ikke.

Anderledes, hvor den førstafdøde efterlod sig børn eller fjernere livsarvinger, som ikke tillige er den efterlevendes livsarvinger. Uskiftet bo er da betinget af, at den førstafdødes myndige særlige livsarvinger selv giver samtykke til uskiftet bo. Er de særlige livsarvinger umyndige, skal deres værge samtykke til uskiftet bo. Endvidere skal skifteretten, når samtykke gives af værgen, ud fra en samlet vurdering af børnenes og den efterlevendes retsstilling, godkende værgens indstilling om uskiftet bo. Giver kun nogle – men ikke alle – særlige livsarvinger eller deres værge og skifteretten samtykke til uskiftet bo, kan restboet udleveres til uskiftet bo med disse, medens der forinden må skiftes delvist med dem, som der ikke er samtykke fra.

Er der både fælles og særlige livsarvinger, har den efterlevende ægtefælle altid ret til at få boet udleveret til uskiftet bo for den del, som ellers ville være de fælles livsarvingers arv.

Det er endvidere betingelser for, at et bo kan udleveres til uskiftet bo, dels at den efterlevende overtager den førstafdødes gæld, dels at den efterlevende ikke selv er under konkurs eller i øvrigt klart insolvent ved fx at have en gæld på 1 mio. kr. uden at eje nogle værdier.

Da en efterlevende ægtefælle ikke altid kan vide, om den førstafdøde ægtefælle havde betydeligere gældsposter, fx en større gæld fra et tidligere økonomisk sammenbrud før ægteskabets indgåelse, har den efterlevende adgang til at indkalde den førstafdødes kreditorer ved et såkaldt præklusivt proklama. Dette foregår på den måde, at der indrykkes en meddelelse i Statstidende om, at den førstafdødes kreditorer inden for en frist på 8 uger skal anmelde deres krav over for den

efterlevende. Undlader kreditorerne derefter at anmelde deres krav inden fristens udløb, kan kravene hverken gøres gældende over for det uskiftede bo eller over for den efterlevende ægtefælle.

Nu kan der imidlertid i sjældne tilfælde ske det, at der anmeldes et krav, der er så betydeligt, at den efterlevende ingen chance vil have for at betale det.

Eksempel:

Nettoværdien af den førstafdødes fælleseje blev opgjort til	1.500.000 kr.
Den efterlevende ejede alene nettoværdier, der var fuldstændigt særeje, for	800.000 kr.

Fællesboet blev udleveret til uskiftet bo med ægtefællernes to fællesbørn, og den efterlevende udstedte præklusivt proklama. Inden fristens udløb anmeldte en svensk bank et krav mod den afdøde fra dennes tidligere økonomiske sammenbrud i Sverige. Kravet er nu med renter og omkostninger opgjort til 6.000.000 kr.

Ved overtagelsen til uskiftet bo har den efterlevende jo påtaget sig den førstafdødes gæld – og dette gælder også ukendt gæld. Den efterlevende er således tilsyneladende blevet ruineret.

For at undgå den slags økonomiske ulykker, er det ved skiftereformen blevet indført, at den efterlevende kan bakke ud af det uskiftede bo, når det viser sig, at den førstafdøde var insolvent. Den efterlevende må da aflevere det modtagne og slipper for gælden. Den førstafdødes bo, som i eksemplet var på netto 1.500.000 kr. men med en yderligere gæld på 6.000.000 kr., skal da behandles som et insolvent bobestyrerbo. Alle ejendelene skal sælges af boet, og midlerne skal derefter udloddes i dividende til kreditorerne. Der bliver herefter intet at arve for hverken børn eller ægtefælle. Men den efterlevende beholder sit fuldstændige særeje, der i eksemplet var på 800.000 kr. eller, hvis disse i stedet havde været fælleseje, halvdelen = 400.000 kr. af dette.

Ca. 12.000 boer udleveres årligt helt eller delvist til uskiftet bo.

Skifteafgiften er uanset boets størrelse 500 kr.

Boet er afsluttet ved udleveringen, men den efterlevende ægtefælle skal indlevere en åbningsstatus, der også kaldes for en fællesboopgørelse, til skifteretten.

Skattereglerne for den efterlevende ægtefælle er som ved ægtefælleudlæg, se omtalen deraf foran side 30.

Reglerne om uskiftet bo gælder også for registrerede partnere.

Boer, der bliver skiftet

Omkring 26.000 af de årlige ca. 60.000 dødsboer bliver ikke sluttet ved boudlæg, ægtefælleudlæg eller uskiftet bo.

I disse boer bliver der således noget at arve.

De kan behandles på to meget forskellige måder – enten ved privat skifte eller ved bobestyrer.

Privat skifte

Privat skifte kan kun finde sted, når en række særlige betingelser foreligger. Skifteretten skal kontrollere, om disse betingelser er til stede. Er blot én af betingelserne ikke opfyldt, skal boet udleveres til behandling ved bobestyrer.

Når skifteretten godkender, at et bo kan skiftes privat, kan det enten behandles ved et ordinært privat skifte eller, hvor forskellige yderligere betingelser foreligger, ved et forenklet privat skifte. Af de ca. 22.000 årligt privat skiftede boer udleveres knap 2/3 til ordinært privat skifte og godt 1/3 til forenklet privat skifte.

Betingelser for privat skifte

Et bo kan kun udleveres til privat skifte, hvis skifteretten finder det antageliggjort, at boet er solvent. Derved forstås, at den samlede værdi af boets passiver, dvs. den gæld, som skal betales, ikke må overstige den samlede værdi af boets aktiver, dvs. handelsværdien af samtlige ejendele. Er der tvivl om boets solvens, kan privat skifte dog tillades, hvis arvingerne stiller sikkerhed for en eventuel negativ manko.

Dernæst skal alle boets arvinger være enige om, at boet skal skiftes privat. Enhver af arvingerne kan således forhindre privat skifte ved at forlange bobestyrerbehandling.

I kravet om, at alle arvinger skal være enige om privat skifte, ligger tillige, at det så først må være klargjort, hvem der er boets arvinger. Det påhviler skifteretten at foretage de nødvendige undersøgelser der-

om, og de kendte arvinger har pligt til at medvirke ved at give skifteretten de oplysninger om arveforholdene, som de er bekendt med. Viser det sig, efter at et bo er delt ved privat skifte, at der alligevel var andre arvinger, og kan disse derefter ikke få deres arv, er skifteretten erstatningsansvarlig for det tab, disse arvinger har lidt ved at blive forbigået.

Er det ikke senest inden for 5-6 måneder efter dødsfaldet afklaret, hvem der er arvinger, skal boet udleveres til bobestyrerbehandling. Det påhviler derefter bobestyreren at fortsætte undersøgelsesarbejdet.

Den næste betingelse for privat skifte er, at mindst én af arvingerne skal være myndig og solvent.

Er alle boets arvinger under værgemål, enten ordinært værgemål, fordi de er mindreårige, dvs. ikke fyldt 18 år, eller fordi de allerede er sat under værgemål eller bliver sat under skifteværgemål, kan der ikke skiftes privat. Det er nyt, at skifteretten skal beskikke en skiftéværg for en voksen person, som ikke i forvejen har en værg, når den pågældende ikke er i stand til at varetage sine egne interesser, fx på grund af senilitet.

At mindst én af arvingerne skal være solvent efterprøves som udgangspunkt ved, at den eller de pågældende under strafansvar skal underskrive en særlig erklæring om, at de ikke er under konkurs m.v., at de ikke inden for det sidste år har afgivet insolvenserklæring i fogedretten, og at de er i stand til at betale deres gæld, efterhånden som den forfalder. Skifteretten kan dog forlange yderligere dokumentation for solvensen, hvis der er fare for, at den eller de solvente arvinger, ikke vil kunne betale boets gæld. I tvivlstilfælde skal skifteretten nægte privat skifte. Dette gælder også, hvis skifteretten skønner, at der på grund af særlige omstændigheder vil være fare for, at arvinger, som ganske vist nok ville kunne betale gælden, alligevel ikke vil gøre det.

Endelig kan der ikke skiftes privat, hvis den afdøde har udelukket dette i sit testamente, fx ved at bestemme, at en bestemt person skal være bobestyrer.

Arvingerne skal, når et bo skiftes privat, altid indkalde den afdødes kreditorer ved et præklusivt proklama i Statstidende. At dette sker straks, påses af skifteretten.

Endvidere skal arvingerne udpege en kontaktperson, til hvem henvendelser vedrørende boet kan ske. Dette er oftest en af arvingerne,

men kan også være en anden person, fx en advokat, der bistår arvingerne med boet.

Alle disse betingelser påses af skifteretten inden boets udlevering.

Når et bo bliver udleveret til privat skifte, modtager arvingerne en skifteretsattest, som giver dem ret til i forening at råde over boets ejendele, fx ved at udstede og tinglyse skøde, hvis boets parcelhus eller ejerlejlighed skal sælges.

Ordinært privat skifte

Så længe arvingerne ikke deler boet mellem sig, hæfter de ikke for den afdødes gæld.

Hovedideen med vores nye regler om privat skifte er, at al den gæld – som ikke bliver overtaget af en arving, ved at denne fx arver en ejendom eller bil m.v. med den indestående gæld – skal betales inden boet sluttet. Dette er dels i kreditorernes interesse og medfører også, at arvingerne ikke udsættes for ubehagelige overraskelser efter boets afslutning.

Når proklamafristen på 8 uger er udløbet, skal kun den anmeldte gæld betales. De af den afdødes kreditorer, som måtte have forsømt at anmelde et krav, kan ikke længere gøre dette gældende mod arvingerne. Når proklamafristen er udløbet, kender arvingerne derfor nøje den gæld, der skal betales.

Systemet er nu nærmere indrettet således, at den eller de arvinger, som er myndige og erklæret solvente af skifteretten, kan komme galt afsted, hvis de ikke sørger for, at al boets gæld bliver betalt, inden de går med til, at boet deles. Den eller disse arvinger vil derfor normalt sørge for, at gælden bliver betalt. Går de med til at dele boet – bortset fra sædvanligt indbo, som kan deles straks uden risiko for ubehagelige konsekvenser – kommer arvingerne nemlig til at hæfte for den ubetalte gæld. En kreditor, som i skifteretten kan få af vide, hvem af arvingerne, der er myndige og solvente, kan nu efter frit valg holde sig til den eller de myndige og solvente arvinger for hele sit krav. Den arving, der herefter kommer til at betale hele gældsposten, vil dermed også betale de andele af gælden, som ellers skulle have været båret af medarvingerne. Den betalende arving har ganske vist nu ret til at indkræve det for meget betalte hos medarvingerne. Kan imidlertid blot én af disse ikke betale sin del, har arvingen definitivt lidt et tab.

For at sikre, at ingen kommer galt afsted på denne måde, modtager arvingerne ved boets udlevering en særlig meddelelse om, at boet ikke bør deles, før al gælden er betalt.

I de sjældne tilfælde, hvor der efter et bos udlevering til privat skifte anmeldes et hidtil ukendt krav af en sådan størrelse, at boet i virkeligheden alligevel ikke var solvent, kan arvingerne ved at bakke ud af det private skifte helt slippe for denne gæld. Dette sker ved, at skifteretten anmodes om at lade boet overgå til bobestyrerbehandling. Arvingerne skal i så fald blot tilbagelevere de modtagne ejendele eller tilsvare disses værdi.

Senest 6 måneder efter boets udlevering til privat skifte skal arvingerne indgive en åbningsstatus til skifteretten. Til dette brug modtager de ved boets udlevering en særlig blanket, der skal udfyldes og underskrives af alle arvinger. Der er dog intet i vejen for, at arvingerne giver skiftefuldmagt til medarvingerne eller til andre, fx en advokat, der bistår arvingerne med det private skifte. I så fald kan den, der har fået fuldmagt, underskrive alene. Blanketten for åbningsstatus er indrettet således, at alle typer af aktiver og gældsposter er angivet, således at blanketten blot kan udfyldes i de rubrikker, der vedrører de foreliggende aktiver og passiver. Åbningsstatus skal indgives i to eksemplarer, der begge skal være underskrevet. Det ene eksemplar af åbningsstatus bliver af skifteretten sendt til den lokale skattemyndighed, der kontrollerer, om de formueforhold, der fremgår af åbningsstatus, svarer til de oplysninger, skattevæsenet havde om den afdøde persons formueforhold. På denne måde kontrolleres det, om den afdøde ejede "sorte penge", som er dukket op i boet, men ikke var kendt af myndighederne. Var dette tilfældet, vil der blive tale om efterbeskatning i dødsboet. Er efterbeskatningen af så betydeligt omfang, at boet bliver insolvent, kan arvingerne imidlertid bakke ud af det private skifte som anført foran.

Når boet er modent til opgørelse, skal der tages stilling til, om det er skattepligtigt eller skattefritaget. Boet er skattepligtigt, hvis summen af aktivmassen overstiger et beløb, der i 2000-niveau er på 1.422.300 kr., eller hvis boets nettoformue overstiger et beløb, der i 2000-niveau er på 1.094.100 kr.

Er boet skattepligtigt, skal der indgives selvangivelse over den afdødes indtægter og fradrag fra den 31/12 til dødsdagen og over boets indtægter og fradrag fra dødsdagen og indtil boets skæringsdag, dvs.

den dag, hvor boet sluttes. Skatten er 50 % af den skattepligtige indtægt dog med væsentlige månedlige fradrag i skatten.

Er boet ikke skattepligtigt, kan arvingerne inden for visse frister anmode om, at der foretages en afsluttende ansættelse for mellemprioden, dvs. perioden fra den 31/12 og til dødsdagen. Viser det sig derefter, at den afdøde havde betalt mere end 2.200 kr. (i 2000-niveau) for meget i skat, har arvingerne ret til at få det for meget betalte tilbagebetalt. Havde den afdøde betalt for lidt i skat, skal restskatten kun indbetales, hvis beløbet overstiger 18.400 kr. (i 2000-niveau).

Arvingerne skal afslutte boet ved at udfærdige og indlevere en boopgørelse. Dette kan ske ved at udfylde en blanket, som arvingerne har modtaget fra skifteretten. I boopgørelsen skal samtlige boets aktiver, passiver, indtægter og udgifter opføres. Boets arvebeholdning fremkommer ved at trække alle passiverne fra alle aktiverne. Det skal dernæst angives i boopgørelsen, hvorledes arvebeholdningen er delt mellem arvingerne. Den seneste skæringsdato (afslutningsdato), som kan anvendes i et ordinært privat skiftet bo, er 1-årsdagen fra dødsdagen. Opgørelsen skal inden 3 måneder efter den valgte skæringsdag indsendes i ét eksemplar til den kommunale skattemyndighed og i ét eksemplar til skifteretten. Begge eksemplarer af opgørelsen skal være underskrevet af samtlige arvinger, eventuelt ifølge fuldmagt.

Skifteafgiften i et ordinært privat skiftet bo med en arvebeholdning på under 1 mio. kr. er 2.500 kr. I større boer er skifteafgiften 9.000 kr.

Efter at den kommunale skattemyndighed har godkendt de værdiansættelser af aktiverne, som fremgår af boopgørelsen, giver skattemyndigheden skifteretten meddelelse derom. Skifteretten beregner så den arveafgift, nu kaldet boafgift og eventuelt tillige tillægsboafgift, som hver af arvingerne skal betale. Når arvingerne modtager opkrævningen, forfalder afgiften til betaling i løbet af 4 uger men således, at sidste rettidige betalingsdag er 14 dage senere.

Forenklet privat skifte

Skal der i et bo ikke betales arveafgift, hverken i form af boafgift eller tillægsboafgift, er der i almindelighed ingen grund til, at arvingerne skal indlevere boopgørelse. I et bo, hvor alene den afdødes børn er arvinger, skal der ikke svares tillægsboafgift, og hvor arvebeholdningen ikke overstiger 203.500 kr. i 2000-niveau heller ikke boafgift. I

uskiftede boer, hvor der arves efter begge arvingernes forældre, er bundgrænsen for boafgift dobbelt, dvs. 407.000 kr. i 2000-niveau.

Sådanne boer kan derfor, såfremt arvingerne er enige derom, udleveres til forenklet privat skifte. Åbningsstatus skal da indgives samtidig med boets udlevering. Arvingerne kan herefter blot dele boet selv, og boopgørelse skal ikke senere indgives. Boet anses derfor for sluttet ved udleveringen, men kan dog inden for en frist af 15 måneder fra dødsdagen genoptages efter krav fra en af arvingerne om, at det skal overgå til ordinært privat skifte eller til behandling ved bobestyrer.

I boer, hvor en efterlevende ægtefælle eller registreret partner er enarving, skal der hverken svares boafgift eller tillægsboafgift. Sådanne boer kan derfor udleveres til forenklet privat skifte, såfremt skattemæssige forhold ikke gør det nødvendigt, at en boopgørelse med et nærmere regnskab bliver indgivet.

I øvrigt finder de foran omtalte regler for boer, der udleveres til ordinært privat skifte, herunder reglerne om proklama, om arvingernes hæftelse for gælden og om udbakning, også anvendelse ved forenklet privat skifte. Skifteafgiften er dog kun 1.000 kr.

Behandling ved bobestyrer

Kan et bo, der skal skiftes, ikke udleveres til privat skifte, skal skifteretten udlevere boet til behandling ved bobestyrer. Bobestyrerbehandling skal navnlig finde sted når:

- boet er insolvent,
- én af arvingerne anmoder om det,
- der ikke findes en arving, som er myndig og solvent,
- arveforholdene er uafklarede, eller
- den afdøde har bestemt dette i sit testamente.

Har den afdøde i sit testamente udpeget en bestemt person til at være bobestyrer, og kan den pågældende godkendes dertil af skifteretten, udleverer skifteretten boet til denne til bobestyrerbehandling. I andre tilfælde udpeger skifteretten en af de advokater, der er autoriseret som bobestyrer ved den pågældende skifteret, til at være bobestyrer.

Bobestyreren skal inden boets udlevering dokumentere, at der er

tegnet en kautionsforsikring og en ansvarsforsikring, som vil kunne friholde boet for eventuelle tab på grund af fejl m.v.

Ved udleveringen modtager bobestyreren en skifteretsattest, som giver den pågældende adgang til at råde over boet.

Bobestyreren skal straks efter boets udlevering indkalde den afdødes kreditorer ved præklusivt proklama. Endvidere skal bobestyreren snarest muligt give arvingerne og legatarerne meddelelse om boets udlevering og om hver enkelts ret til at arve.

Når proklamafristen er udløbet, skal bobestyreren udarbejde en åbningsstatus, der skal indeholde en fortegnelse over samtlige boets aktiver og passiver med værdiangivelser pr. dødsdagen, over boets forventede indtægter og øvrige udgifter, samt bobestyrerens tilkendegivelse om, hvorvidt boet må antages at være solvent.

Må boet antages at være insolvent, skal bobestyreren anmode skifteretten om at fastslå dette, hvorefter boets kreditorer sammen med bobestyreren har beslutningsretten i boets anliggender. Alle aktiverne skal realiseres, og provenuet bruges til at dække kreditorernes krav. Der bliver intet til arvingerne.

Må boet antages at være solvent, er beslutningsretten i boet derimod hos boets arvinger og bobestyreren. Reglerne om beslutningsretten i solvente boer går nærmere ud på, at bobestyreren skal forelægge væsentlige spørgsmål for arvingerne. Er arvingerne ikke enige, skal anliggendet drøftes på et bomøde, hvortil alle arvinger skal indkaldes. Opnås enighed ikke, skal der ske afstemning, således at de mødte arvinger stemmer efter deres ret til at tage arv og boslod. Står stemmerne lige, afgøres spørgsmålet af bobestyreren. Bobestyreren kan tilsidesætte arvingernes beslutning og afgøre et spørgsmål, såfremt arvingernes beslutning er åbenbart uhensigtsmæssig eller strider mod nogens ret. Dette vil fx være tilfældet, hvor arvingerne ikke vil medvirke til salg eller belåning af boets aktiver, med henblik på at skaffe likvider til betaling af gæld, skifteafgift og boafgifter m.v. Også, hvor arvingerne fx måtte bestemme, at de ikke vil vedstå en gyldig handel, der var indgået af den afdøde, skal bobestyreren skride ind.

I øvrigt påhviler det bobestyreren at foretage alt, hvad der er nødvendigt. Bobestyreren forestår således alle realisationer og drager omsorg for at inddrive udestående tilgodehavender. Bobestyreren har ansvaret for betalingen af al boets gæld, og arvingerne hæfter under bobehandlingen ikke for gælden.

Når boet er modent til opgørelse, skal bobestyreren udarbejde en boopgørelse med en redegørelse om boets behandling og om arveforholdene. Boopgørelsen skal for det første indeholde et regnskab over alle boets aktiver og passiver samt indtægter og udgifter. For det andet skal det i boopgørelsen angives, hvorledes arven er fordelt mellem arvinger og legatarer. Også opgørelsen af, hvad der skal betales i boafgift og eventuelt tillige i tillægsboafgift, skal være angivet. Skifteafgiften er som ved ordinært privat skifte

Bobestyreren drager omsorg for at udarbejde selvangivelse vedrørende skattepligtige boers indtægter og fradrag for mellemperiode og bobehandlingsperiode. Reglerne er de samme som ved privat skifte, se foran under privat skifte. Er boet skattefritaget, og forlanges der afsluttende ansættelse, skal bobestyreren udfærdige selvangivelse for mellemperioden, dvs. fra den 31/12 til dødsdagen.

Skyldige skatter optages som udgiftsposter i boopgørelsen. Overskydende skatter optages som indtægtsposter i boopgørelsen.

Den seneste skæringsdato (afslutningsdato), der kan anvendes i opgørelsen, er 2-årsdagen for dødsfaldet. Boopgørelsen skal senest 2 måneder efter den valgte skæringsdag fremlægges til godkendelse på et afsluttende bomøde. Indkaldelse til dette skal ske til samtlige arvinger med mindst 2 ugers varsel. Klager over boopgørelsen, herunder over beregningen af bobestyrerens salær, skal fremsættes over for bobestyreren inden 4 uger efter det afsluttende bomøde. Fremsættes klage ikke inden udløbet af denne frist, er boopgørelsen endelig. Den endelige boopgørelse indsendes inden 2 uger i et eksemplar til den kommunale skattemyndighed og i et andet eksemplar til skifteretten. Begge eksemplarer skal være underskrevet af bobestyreren.

Når den kommunale skattemyndighed har godkendt værdiansættelserne, og skifteretten har godkendt boopgørelsen, skal udlodning finde sted senest 14 dage efter, at afgiftsberegningen er blevet endelig.

En efterlevende ægtefælles eller registreret partners fællesejemidler

Siden skiftereformens gennemførelse den 1. januar 1997 skal en efterlevende ægtefælles eller registreret partners fællesejemidler ikke inddrages under bobehandlingen. Den efterlevende beholder således, uanset om den afdødes bo undergives privat skifte eller bobestyrerbehandling,

rådigheden over sine ejendele. Dette gælder altså ikke blot for den efterlevendes fuldstændige særeje, som jo holdes helt uden for bodelingen, men også for den efterlevendes bodel, dvs. de fællesejemidler og det skilsmisssæreje, som den efterlevende ejede ved dødsfaldet. Den efterlevendes kreditorer kan også frit holde sig til den efterlevendes ejendele.

Da den efterlevende ægtefælle eller registrerede partner imidlertid skal afstå halvdelen af sine nettofællesejemidler til dødsboet, ligesom dødsboet skal afstå halvdelen af den afdødes fællesejemidler til den efterlevende, må der tilvejebringes en opgørelse over de af den efterlevendes aktiver og passiver, som var fælleseje eller skilsmisssæreje. Den efterlevende har derfor pligt til selv at udarbejde en opgørelse over samtlige sine aktiver og passiver med angivelse af, om disse er fælleseje eller fuldstændigt særeje. Ægtefællen eller partneren skal endvidere efter anmodning dokumentere oplysningernes rigtighed. Opfylder ægtefællen eller partneren ikke disse forpligtelser, kan skifteretten bestemme, at fællesejet og eventuelt tillige den efterlevendes fuldstændige særeje helt eller delvist skal tages under behandling ved bobestyrer.

Et eksempel vil belyse nødvendigheden af, at den efterlevendes formue opgøres:

Eksempel:

Værdi af den førstafdødes fællesejeaktiver	
pr. boets afslutningsdag	420.000 kr.
Værdi af den førstafdødes indtægter fx renter af aktiverne med fradrag af den førstafdødes udgifter på aktiverne i boperioden	<u>40.000 kr.</u>
Værdi af den førstafdødes aktiver i alt	460.000 kr.
Værdi af den førstafdødes gæld, herunder begravelsesudgifter, med renter til boets afslutningsdag	<u>60.000 kr.</u>
Nettoværdi i dødsboet	400.000 kr.
Værdi af den efterlevendes fællesejeaktiver	
pr. boets afslutningsdag	750.000 kr.
Værdi af den efterlevendes indtægter fra aktiver med fradrag af udgifter på aktiverne i boperioden	<u>50.000 kr.</u>
Værdi af den efterlevendes aktiver i alt	800.000 kr.
Værdi af den efterlevendes gæld pr. boets afslutningsdag	<u>0 kr.</u>
Nettoværdi af fællesejet hos den efterlevende	800.000 kr.

Dødsboet skal nu som led i opløsningen af fællesboet afstå
 $1/2 \times 400.000 \text{ kr.} = 200.000 \text{ kr.}$ til den efterlevende.

Den efterlevende skal som led i opløsningen af fællesboet afstå
 $1/2 \times 800.000 \text{ kr.} = 400.000 \text{ kr.}$ til dødsboet.

Dødsboets arvemasse bliver herefter
 $200.000 \text{ kr.} + 400.000 \text{ kr.} = 600.000 \text{ kr.}$

Denne arvemasse deles, hvor den førstafdøde fx havde ét barn, og der ikke var oprettet testamente, med $2/3 \times 600.000 \text{ kr.} = 400.000 \text{ kr.}$ i arv til barnet og $1/3 \times 600.000 \text{ kr.} = 200.000 \text{ kr.}$ i arv til den efterlevende.

Den efterlevende modtager således i alt som sin andel af fællesboet
 $600.000 \text{ kr. (i boslod)} + 200.000 \text{ kr. (i arv)} = \text{i alt } 800.000 \text{ kr.}$

Hvordan skrives et testamente, så det både er retsgyldigt og rigtigt?

At et testamente er retsgyldigt betyder, at dets bestemmelser skal respekteres ved behandlingen af det senere dødsbo. Dette får særlig betydning, hvis nogen, som ellers ville være arving, men er blevet tilsidesat ved testamentet, protesterer mod dette.

Et testamente, som ikke er retsgyldigt, kan dog også lægges til grund ved arvedelingen, men kun hvis ingen af dem, der ellers ville arve, protesterer mod det. Det er dog herved en yderligere betingelse, at testamentet må antages at være udtryk for den afdødes sidste vilje.

Eksempel:

Den afdøde, som var enlig, og var fraskilt i to ægteskaber, har 4 måneder før sin død sat en seddel på hvert af sine to kostbare malerier. På begge sedler står:

»Dette maleri af Erik Tuxen skal forlods tilfalde min søn Peter ved min død.«

Sedlerne er daterede og underskrevet af den afdøde. Værdien af malerierne er i følge sagkyndige vurderinger 180.000 kr. tilsammen.

Den afdøde efterlader sig imidlertid tillige en søn af sit første ægteskab ved navn Erik. Der er ikke andre arvinger og ikke »andet« testamente. Boets arvebeholdning er på 1 mio. kr. + malerierne.

Protesterer nu Erik mod sedlerne, der ikke opfylder kravene for at være et retsgyldigt testamente, er sedlerne uden retlig betydning ved delingen af boet. Arvingerne arver da hver 590.000 kr. og Erik har ret til lodtrækning om malerierne.

Protesterer Erik derimod ikke mod gyldigheden af sedlerne, vil Peter arve malerierne forlods, hvorefter resten af boet skal deles lige med 500.000 kr. til hver af de to sønner.

At et testamente er rigtigt, vil sige, at dets bestemmelser vil føre til de arveretlige resultater, som lige netop svarer til den afdødes virkelige ønsker. Dette vil kun være tilfældet, hvis testamentet blev skrevet med fuld og rigtig information om alle vores undertiden komplicerede arveregler. Alle spørgsmålene skal dernæst i testamentet være løst, som de ville blive det, hvis den afdøde sad for bordenden ved bodelingen og bestemte alt. Det er de nok langt fra altid i virkeligheden. Sigtet med denne bog er bl.a. at bøde på dette.

Man skal være fyldt 18 år eller have indgået ægteskab eller registreret partnerskab for at kunne oprette retsgyldigt testamente. Endvidere må man ikke i det øjeblik, hvor testamentet underskrives, mangle evnen til fornuftmæssigt at kunne fordele arven ved testamente på grund af sindssygdom, herunder senilitet, åndssvaghed eller forbigående sindsvirring m.v., fx sværere rustilstande.

Det vil fremgå af gennemgangen i kapitel 5 om arvedeling i vores 12 forskellige arveretlige familiegrupper og af gennemgangen i kapitel 6 om fordeling af boets genstande, særeje, båndlæggelse, forældremyndighed m.v., at det normalt er en kompliceret sag at finde frem til det indhold, ens testamente i virkeligheden gerne skulle have. Skriver man testamentet selv, vil dets indhold derfor næsten aldrig blive rigtigt, således at ens virkelige ønsker vil blive opfyldt, når man er død. Endvidere vil der næsten altid mangle noget, som man først kan blive opmærksom på, når man får en sagkyndig rådgivning. De fleste ved fx ikke, hvordan boet mere nøjagtigt vil blive delt uden testamente. Det kan derfor ikke anbefales indtrængende nok, at alle, der efter gennemlæsning af denne bog mener, at de har behov for at skrive testamente, søger rådgivning hos en af de advokater, der er rutinerede og kyndige i at skrive testamenter og behandle dødsboer. Advokatkontoret vil herefter som regel udarbejde et udkast til testamente, som i de fleste sager derefter vil danne grundlag for de endelige beslutninger om testamentets enkelte bestemmelser. Erfaringen viser, at overvejelserne og rådgivningen på grundlag af det første udkast ofte fører til, at der bliver medtaget helt andre og eventuelt helt nye bestemmelser i testamentets endelige tekst.

Der er ikke faste takster for, hvad det koster at få testamenter skrevet af en advokat. Det gør jo også en stor forskel, om der på den ene side skal testamenteres over en større erhvervsvirksomhed og privat-

formue, eller om der på den anden side blot skal træffes bestemmelse om, at to barnløse samlevere indsætter hinanden til at arve alt. Advokatens salær beregnes efter tidsforbrug. Mange advokatkontorer, som er klar over, at en del mennesker holder sig tilbage på grund af usikkerhed om udgiften, er imidlertid villige til at tilbyde et første møde til en lav pris og ved dettes afslutning anslå prisen for at få færdiggjort testamentet. I hvert fald nogle advokater tilbyder også at anslå størrelsesordenen for udgiften efter en telefonsamtale om den foreliggende familiesituation, formuens bestanddele og ønskerne.

Der findes i øjeblikket to ordinære måder at skrive et retsgyldigt testamente på, nemlig enten efter reglerne om notartestamenter eller efter reglerne om vidnetestamenter.

Endvidere kan en person, som er i en sådan nødstilstand, at de almindelige regler om at underskrive testamente for notaren eller for to særlig tilkaldte vidner ikke kan benyttes, oprette et retsgyldigt nødstestamente på to forskellige måder: Enten ved selv at håndskrive og underskrive testamentet eller ved at meddele testamentet mundtligt til to vidner.

Er man ikke i en sådan nødsituation, må det stærkt anbefales at lade være med at underskrive testamentet for to vidner, men i stedet underskrive testamentet for en notar. Det vil fremgå af det følgende hvorfor.

Notartestamenter

Når testamentet er skrevet, kan det underskrives eller vedkendes for en notar. Notaren er dommeren, en dommerfuldmægtig eller en kontorfunktionær med særlig bemyndigelse til at foretage notarialforretninger ved dommerkantoret. Man kan frit vælge, hvilket dommerkantor man vil benytte, hvis underskriften skal foregå på dommerkantoret. Er man imidlertid syg eller af anden grund forhindret i at give møde på dommerkantoret, kommer den lokale notar efter anmodning til stede på ens bolig eller på hospitalet eller plejehjemmet m.v., hvor man opholder sig.

Før testamentet underskrives, skal man legitimere sig ved pas, førerbevis eller lignende, eller hvis ens advokat er med, ved at denne bekræfter ens identitet.

Under mødet med notaren gennemser notaren testamentet og stiller

en række spørgsmål for, at det kan sikres, at man er ved sine fulde fem, og at testamentet er udtryk for ens endelige vilje. For at undgå at testamenter underskrives under pression fra dem, der er indsat til at arve, må andre end ens advokat, ægtefælle, registrerede partner eller samlever i almindelighed ikke være til stede. Dette gælder navnlig for dem, der er indsat til at arve i testamentet.

Når notaren har besluttet, at testamentet kan underskrives, skal der både underskrives en original og en kopi. Kopien skal være skrevet på et særligt genpartspapir, der kan fås hos de fleste boghandlere. Notaren bekræfter derefter ved sin påtegning på såvel testamentet som på kopien, at den pågældende var i stand til at handle fornuftmæssigt, at identiteten blev godtgjort samt datoen for underskriften.

Originalen sendes derefter tilbage, eventuelt efter anmodning til advokaten, til opbevaring. Kopien sættes ind i et ringbind og opbevares på dommerkontoret. I testamentets tekst findes en bestemmelse om, at kopien på dommerkontoret har samme retsgyldighed som originalen. På denne måde sikres det, at testamentet stadig vil få betydning, selvom originalen bliver væk eller findes og tilintetgøres af nogen, som ikke kan lide testamentet.

Efter at testamentet er underskrevet, indberetter dommerkontoret med brug af et særligt blanketsystem dette til Centralregisteret for Testamenter i København. Når den pågældende senere dør, forespørger den skifteret, der behandler dødsboet, i centralregisteret, om der er oprettet testamente. Notartestamentet vil således altid komme frem i dødsboet.

Det er kun forekommet fem gange her i landet, at et forbeholdsløst notartestamente er blevet helt tilsidesat. I de fire tilfælde skete det, fordi det kunne bevises, at den, der oprettede testamentet, slet ikke var i stand til at handle fornuftmæssigt. Der var således begået fejl af notaren. I det femte tilfælde kunne det bevises, at den, der havde skrevet testamentet ved alvorlige trusler var blevet tvunget til at oprette testamentet af dem, der var blevet indsat til at arve. I betragtning af, at der nu skrives mere end 50.000 notartestamenter om året, er fem tilsidesættelser på mere end 150 år en uhyre lille fejlmargen.

Notartestamenter må således alt i alt siges at være overordentligt sikre dokumenter både for dem, der skriver dem, og for dem, der skal arve efter dem.

Da notaren ikke skal kontrollere testamentets indhold, forekommer

det imidlertid, at arvinger, som har ret til tvangsarv, ved testamentet søges gjort helt eller delvis arveløse. Dette må der derefter efter forlangende af tvangsarvingerne korrigeres for ved behandlingen af dødsboet.

Eksempel:

Den afdøde efterlader sig en søn og en datter som de eneste arvinger. Ved notartestamente er det bestemt, at sønnen kun skal arve 1/10 og datteren 9/10. Arvebeholdningen er på 1.000.000 kr. Protesterer sønnen ikke, arver han kun 100.000 kr. og datteren 900.000 kr. Protesterer sønnen, og forlanger han at få sin tvangsarv, får han denne, som er på $1/4$ af boet = 250.000 kr., medens datteren så arver 750.000 kr.

Når enlige eller ægtefæller og registrerede partnere skriver testamente, skulle der indtil den 1. januar 2000 betales en afgift til staten på 50 kr. Oprettede ugifte samlevende testamente, var afgiften 100 kr. Oprettedes et børnetestamente, se derom i kapitel 6 under 4., forlangte nogle notarialkontorer en afgift på 200 kr., medens andre alene tog den normale takst for testamente.

Fra den 1. januar 2000 er disse afgifter erstattet af en fælles afgift på 300 kr. pr. testamente.

I tilfælde, hvor notaren kører ud og modtager underskriften på et testamente på boligen m.v., skal der betales et beløb i kørselsgodtgørelse, som ved mange notarialkontorer er på 50-60 kr.

Vidnetestamente

I stedet for at underskrive testamentet for notaren kan man efter de endnu gældende regler underskrive det for to vidner. En lang række formaliteter skal i så fald være opfyldt for, at testamentet bliver retsgyldigt. Disse er:

- vidnerne skal være til stede som testamentsvidner efter ønske fra testator (den, der underskriver testamentet),
- vidnerne skal have kendskab til, at det er oprettelse af testamente, de bevidner,
- testator skal underskrive eller vedkende testamentet i samtidig nærværelse af begge vidner,

- vidnerne skal straks skrive deres navne på testamentet,
- vidnerne skal være fyldt 18 år,
- vidnerne må ikke på grund af sindssygdom, åndssvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand, mangle forståelsen af vidnebekræftelsens betydning,
- vidnerne må ikke være specielt inhabile, hvorved forstås, at de ikke må være indsat til at arve ved testamentet. Dette gælder også for deres ægtefælle m.v., forlovede, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linie eller søskende eller personer eller institutioner, til hvilke vidnet ved testamentets oprettelse har en sådan tilknytning, at vidnet har haft en særlig interesse i begunstigheden.

Den, der ønsker at arve efter testamentet, skal på forlangende bevise, at alle disse formelle krav var opfyldt.

Protesteres der mod testamentet, skal vidnerne afhøres ved skifteretten. Er et af vidnerne afgået ved døden, og findes der ikke to andre vidner, som kan anerkendes, falder testamentet på grund af formmangel, når der protesteres mod det. Den, der er indsat til at arve ved testamentet, skal endvidere bevise, at testator var sin fornuft fuldkommen mægtig, at underskriften er ægte, at vidnerne har forstået vidnebekræftelsens betydning, og at vidnerne ikke var inhabile. Kan dette ikke bevises, falder testamentet. Navnlig vedrørende spørgsmålet om fornuftens brug, er vidnernes attestation derom på testamentet ikke af nær samme beviskraft som notarens tilsvarende attestation. Dette hænger sammen med, at det ikke kan antages, at vidnerne – som notaren har – erfaring i at vurdere folks psykiske habitus. En anden og væsentlig usikkerhed ved vidnetestamenter er, at testamentet kan være forsvundet, eventuelt fordi nogen, som ikke kan lide det, fjerner det. Der er i så fald ingen retsgyldig kopi på dommerkontoret.

Der skrives efterhånden kun et meget beskedent antal vidnetestamenter her i landet. Dette hænger dels sammen med, at vores geografiske forhold kun kan være en meget lille hindring for at komme i forbindelse med notaren, dels og navnlig med at notartestamenter er langt, langt sikrere end vidnetestamenter, såvel for den, der opretter testamentet, som for dem, der er indsat til at arve efter det.

Håndskrevet nødtestamente (holografisk testamente)

Den, der på grund af sygdom eller andet nødtilfælde er forhindret i at skrive testamente på de ordinære måder, kan formgyldigt oprette sit testamente som et nødtestamente. Det kræves ikke, at den pågældende objektivt var forhindret i at gå til notar eller få tilkaldt vidner, men blot, at situationen for den pågældende stiller sig sådan, at denne føler sig forhindret i at benytte de ordinære måder at skrive testamente på. Et sådant nødtilfælde kan fx være et hjerteanfald, hvor man ikke mener, at der er tid til at tilkalde en notar eller to vidner, eller den situation, at man under en rejse er gået vild således, at der er risiko for, at man ikke vil blive fundet. Det er endvidere fast anerkendt i retspraksis, at den, der har besluttet sig for at begå selvmord, fra beslutningen skal anses for at være i et nødtilfælde, som berettiger brugen af nødtestamente, uanset om den pågældende i længere tid måtte have overvejet selvmordet.

Testamentet skal være håndskrevet samt underskrevet. Datering kræves ikke. Kravet om underskrift kan ikke fraviges, idet det ved underskriften markeres, at der ikke længere er tale om et udkast, men om en beslutning. Fornavn, kaldenavn, far, mor og initialer er i retspraksis anerkendt som gyldig underskrift.

Mundtligt nød-vidnetestamente

Den, der i en nødsituation som foran angivet, kan i stedet for at håndskrive testamentet meddele dette mundtligt i samtidig nærværelse af to vidner. Sådanne testamente er fx i praksis anerkendt, hvor en person på et advokatkontor får et hjerteanfald, og – inden ambulancen kommer – har meddelt sit testamente mundtligt til advokaten og et andet vidne. Vidnerne skal snarest muligt nedskrive testamentet og underskrive det således oprettede dokument. Efter retspraksis var 2-3 dage ikke nok i et tilfælde, hvor der ikke forelå nogen særlig begrundelse for udsættelsen.

Indbofordelingslister

Det har indtil for nylig være ret almindeligt i praksis, at der i testamente blev optaget en bestemmelse om, at arvingerne skal respektere en senere skrevet formløs indbofordelingsliste. Dette kan være praktisk,

fordi disse lister ofte ændres gang på gang, undertiden næsten i det uendelige. En sådan indbofordelingsliste er imidlertid formløs og falder, hvis der protesteres mod den. Dette gælder også, hvis man i sit testamentet har skrevet, at senere udarbejdede lister skal have samme gyldighed som testamentet. Begrundelsen herfor er, at man ikke kan vide, om indbofordelingslisten er forfalsket af en anden person, og heller ikke, om den, der skrev indbofordelingslisten, da var sin fornuft fuldkommen mægtig.

Kan testamenter tilbagekaldes?

Et testamente kan i almindelighed frit tilbagekaldes.

Dette gælder dog ikke, hvis man skriver i en særlig bestemmelse i testamentet, at det helt eller delvist skal være uigenkaldeligt og giver den eller dem, som skal arve efter de pågældende bestemmelser, meddelelse derom, således at man har lovet den eller dem, at man ikke vil tilbagekalde deres ret til at arve efter testamentet.

Når ægtefæller eller registrerede partnere sammen opretter testamente og bestemmer, hvem der skal have arven efter dem begge, når den længstlevende af dem dør, kan der også retsgyldigt optages en bestemmelse i testamentet om, at den længstlevende ikke efter den førstafdødes død skal kunne tilbagekalde sådanne bestemmelser.

Tilbagekaldelser kan angå hele testamentet eller dele af det. De kan skrives i et nyt testamente og virker da fra det tidspunkt, hvor det nye testamente bliver underskrevet. De kan også skrives i et tillæg, en såkaldt kodicil, eller som en ren tilbagekaldelse, der fx kan lyde:

»Jeg tilbagekalder herved mit testamente oprettet for notaren i X-købing den 1. december 1992.«

Reglerne om, hvordan man på retsgyldig måde tilbagekalder sit testamente, er lidt forskellige for notartestamenter, vidnetestamenter, håndskrevne nødtestamenter og mundtlige nødtestamenter.

Notartestamenter

Den sikreste måde at tilbagekalde et notartestamente på er at skrive tilbagekaldelsen på en original og en kopi på det særlige papir dertil og derefter underskrive tilbagekaldelsen for notaren. Kopien af tilbagekaldelsen, som så også bliver underskrevet, vil da blive indsat og opbevaret i dommerkontorets ringbind for testamenter, og tilbagekal-

delsen bliver indberettet til Centralregisteret for Testamenter. Bliver originalen af tilbagekaldelsen derefter væk, eller bliver den fundet og tilintetgjort af nogen, som ikke kan lide den, gælder kopien på dommerkontoret, som også altid vil komme frem i dødsboet.

Det var indtil den 1. januar 2000 gratis at benytte dommerkontoret og centralregisteret til en tilbagekaldelse; derefter koster det 300 kr.

En tilbagekaldelse kan også ske ved, at man fortæller pålidelige vidner, at man har tilbagekaldt testamentet, eller ved at man selv skriver tilbagekaldelsen på originalen af testamentet, og så håber på, at vidnerne bliver hørt og kan huske, hvad der skete, eller at originalen med påtegningen om tilbagekaldelse bliver fundet.

Vidnetestamenter

Et vidnetestamente kan tilbagekaldes på samme måde som et notartestamente. Man kan således også tilbagekalde det for notaren, selvom det ikke er underskrevet for denne. Også sådanne tilbagekaldelser var indtil den 1. januar 2000 gratis, men koster derefter 300 kr. At tilbagekalde på denne måde er sikrere end at påtegne originalen om tilbagekaldelsen eller destruere originalen, fordi den eller dem, der ikke kan lide tilbagekaldelsen, ellers kan hævde, at man ikke var ved sine fulde fem, da tilbagekaldelsen fandt sted. Kan bevis derfor føres, vil tilbagekaldelsen blive erklæret for ugyldig.

Håndskrevne nødtestamenter

Et håndskrevet nødtestamente er gyldigt i tre måneder efter, at nødstilstanden ophørte. Har ingen kendskab til, at testamentet blev skrevet, kan man, før de tre måneder er gået, uden risiko tilbagekalde det ved at destruere det. Men også det kan tilbagekaldes for notaren.

Mundtlige nødtestamenter

Det sikreste er at tilbagekalde et mundtligt nødtestamente, som også er gyldigt i tre måneder efter, at nødstilstanden ophørte, ved at foretage tilbagekaldelsen for notaren. Sker tilbagekaldelsen i stedet ved, at originalen af det af vidnerne oprettede dokument destrueres, risikeres det, at der også findes en underskrevet kopi.

Familienøglen til de 12 arveretlige familiegrupper

Hver enkelt persons familieforhold har afgørende betydning for, hvem der skal arve vedkommende, når der ikke er skrevet testamente, og for, hvilke ændringer man kan opnå ved at skrive testamente. Vores familiesituationer kan opdeles i 12 grupper, hvor der for hver gruppe gælder ens arveregler. Dette er i bogen gjort, så læseren ved brug af familienøglen nedenfor kan finde sin egen arveretlige familiegruppe. Endvidere har det interesse for mange, hvad ens arvinger skal betale i arveafgift, og om man kan ændre på dette ved at skrive testamente.

Endelig har der i den seneste tid fra mange sider været fremsat alvorlig kritik af vor nugældende arvelov. Denne kritik har nu ført til, at det skal overvejes i et sagkyndigt udvalg, om og hvordan dele af arveloven eventuelt skal søges ændret.

Bogen er derfor i det følgende opbygget således, at arvereglerne for hver af vores 12 arveretlige familiegrupper gennemgås nærmere i kapitel 5, hvor der for hver familiegruppe gives en omtale af:

- hvem familiegruppen nærmere omfatter i praksis,
- hvem der skal arve, når der ikke er skrevet testamente,
- hvad der retsgyldigt kan ændres deri ved et testamente,
- hvad der skal betales i arveafgift, og
- hvilke ændringer i arvereglerne, der kan forventes at komme på tale inden for en overskuelig fremtid.

Vores 12 arveretlige familiegrupper

En nøgle for de 12 arveretlige familiegrupper ser således ud:

- *Familiegruppe 1:* Enlige med livsarvinger,
- *Familiegruppe 2:* Enlige med arvinger i 2. arveklasse,
- *Familiegruppe 3:* Enlige med arvinger i 3. arveklasse,
- *Familiegruppe 4:* Enlige uden slægtsarvinger,
- *Familiegruppe 5:* Barnløse ægtefæller,
- *Familiegruppe 6:* Ægtefæller, der alene har fællesbørn,
- *Familiegruppe 7:* Ægtefæller, der alene har særbørn,
- *Familiegruppe 8:* Ægtefæller, der både har fællesbørn og særbørn,
- *Familiegruppe 9:* Ugifte samlevende, der er barnløse,
- *Familiegruppe 10:* Ugifte samlevende, der har børn,
- *Familiegruppe 11:* Enker eller enkemænd i uskiftet bo,
- *Familiegruppe 12:* Enker eller enkemænd, der ikke er i uskiftet bo.

I resten af dette kapitel redegøres der for, hvilken af de 12 arveretlige familiegupper hver enkelt af os hører til. Læsere, der især interesserer sig for, hvordan der arves og måske i fremtiden vil blive arvet i deres egen familieguppe, kan, når de har fundet deres familieguppe, efter nøglen foran og forklaringerne i det følgende, derefter gå direkte til det pågældende underafsnit i kapitel 5.

Fremstillingen af arvereglerne i de 12 forskellige arveretlige familiegupper i kapitel 5 skal dog suppleres med regler, der mere eller mindre er fælles for de pågældende familiegupper; nemlig om, hvad hver enkelt kan opnå ved:

- bestemmelser i testamenter om, hvorledes boets enkelte genstande vil blive fordelt,
- bestemmelser i testamenter om, at arven skal være særeje,
- bestemmelser i testamenter om, at arven skal båndlægges,
- bestemmelser i testamenter om forældremyndighed, og
- bestemmelser i testamenter om, at boet skal behandles ved bobestyrer.

Disse regler omtales i kapitel 6 og vil have væsentlig interesse for alle.

Hvornår er jeg enlig?

Jeg er enlig i arveretlig forstand, hvis jeg:

- er ugift,
- ikke er registreret partner,
- er frasepareret eller fraskilt ægtefælle eller registreret partner, og
- ikke er samlevende med en samlever af modsat eller samme køn.

Hvornår har jeg livsarvinger?

Jeg har livsarvinger, hvis jeg har børn, eller deres efterkommere, dvs. børnebørn, oldebørn osv. Det er tilstrækkeligt, at man har blot én livsarving.

Til livsarvinger hører også mandens børn født uden for ægteskab, når barnet er født efter den 31. december 1937, og faderskabet er fastslået ved dom, retsforlig eller anerkendelse til politimesterens eller statsamtets protokol.

Med børn sidestilles i alle familiegrupper adoptivbørn, hvis adoptionsbevillingen er udstedt efter den 31. december 1956, eller hvis en ældre bevilling har fået påtegning om retsvirkninger efter en af de seneste adoptionslove fra 1956 eller 1972. Har en ældre bevilling ikke fået tillagt nye retsvirkninger på denne måde, er de arveretlige regler udviklede. Barnet arver da i almindelighed adoptanten (adoptanterne), men ikke dennes (disses) slægt. Derimod er arveretten for barnet efter barnets virkelige slægt bevaret. Adoptanten og dennes slægt arver som hovedregel ikke barnet. Barnets virkelige slægt arver i almindelighed barnet. Forskellige særlige regler om adoption er endvidere omtalt i kapitel 5 under 1. Enlige med livsarvinger, 2. Enlige med arvinger i 2. arveklasse og 6. Ægtefæller, der alene har fællesbørn.

Hvor et barn er blevet til ved kunstig befrugtning ved donation af et æg fra én kvinde til en anden, anses den fødende kvinde for barnets arveretlige mor.

Når en ægtemand har samtykket i, at hans hustru modtager donation af sæd fra en tredemand, og dette fører til graviditet, anses ægtemanden for barnets arveretlige far, såfremt den kunstige befrugtning fandt sted her i landet under en læges ansvar. Det samme gælder for samlevende ugifte par, såfremt samlivet var ægteskabslignende.

Hvornår har jeg arvinger i 2. arveklasse?

Jeg har arvinger i 2. arveklasse, hvis jeg, uden at have livsarvinger, har forældre eller disses efterkommere, dvs. hel- eller halvsøskende, niecer eller nevøer eller disses børn osv. For mandens børn født uden for ægteskab og for adoptivbørn gælder det samme, som er omtalt foran for enlige med livsarvinger.

Hvornår har jeg arvinger i 3. arveklasse?

Jeg har arvinger i 3. arveklasse, hvis jeg, uden at have livsarvinger eller arvinger i 2. arveklasse, har bedsteforældre eller disses børn, men ikke fjernere efterkommere. Fætre og kusiner tager således ikke arv, hvis det ikke er bestemt i et testamente, at de skal arve.

Hvornår er jeg uden slægtsarvinger?

Jeg er uden slægtsarvinger, hvis jeg ikke har én eller flere livsarvinger, heller ikke én eller flere arvinger i 2. arveklasse og heller ikke én eller flere arvinger i 3. arveklasse.

Hvornår er jeg barnløs ægtefælle eller registreret partner?

Til gruppen hører personer, der er gift, dvs. hvor vielse har fundet sted, eller hvor partnerskab er registreret, hvis ægtefællerne eller de registrerede partnere ikke senere er blevet separeret eller skilt. En separations og skilsmisses retsvirkninger regnes fra bevillingens dato eller fra afsigelse af dommen i 1. instans.

De pågældende par er barnløse, såfremt ingen af dem har livsarvinger.

Hvornår har ægtefæller alene fællesbørn?

Ægtefæller har alene fællesbørn, hvis de har blot ét fællesbarn eller fjernere fælles livsarvinger, og når ingen af ægtefællerne har blot ét arveberettiget barn eller dettes efterkommer med en anden end ægtefællen.

Hvornår har ægtefæller og registrerede partnere alene særbørn?

Ægtefæller og registrerede partnere har alene særbørn, hvis de ingen fælles livsarving har, og såfremt blot én af dem har blot ét arveberettiget barn eller dettes efterkommer med en anden

Hvornår har ægtefæller både fællesbørn og særbørn?

Ægtefæller har både fællesbørn og særbørn, såfremt de har blot ét fællesbarn eller en fjernere fælles livsarving, og hvis blot én af ægtefællerne har blot ét arveberettiget barn eller dettes efterkommer med en anden end ægtefællen.

Hvornår er jeg ugift samlevende uden børn?

At være ugift samlevende og barnløs betyder, at man bor sammen med en person af det andet køn eller af samme køn, og at ingen af parterne har blot én arveberettiget livsarving.

Hvornår er jeg ugift samlevende med børn?

Jeg er ugift samlevende med børn, hvis jeg bor sammen med en person af det andet køn eller af samme køn, og hvis blot én af os har blot én arveberettiget livsarving. For parter, der venter et fællesbarn, er man også samlevende med børn i arveretlig forstand, hvis man har besluttet sig for at flytte sammen.

Hvornår er jeg enke eller enkemand i uskiftet bo?

Jeg er enke eller enkemand i uskiftet bo, hvis min ægtefælle eller registrerede partner er afdøet ved døden, og jeg fik fællesboet efter den afdøde udleveret til uskiftet bo med den afdødes livsarvinger. Jeg er dog ikke længere i uskiftet bo, hvis samtlige livsarvinger efter den førstafdøde er afdøet ved døden.

Hvornår er jeg enke eller enkemand uden at være i uskiftet bo?

Jeg er enke eller enkemand uden at være i uskiftet bo, hvis min ægtefælle eller registrerede partner er afdøet ved døden, og boet efter den afdøde blev sluttet ved boudlæg, ægtefælleudlæg, privat skifte eller bobestyrerbehandling. Det samme gælder, hvis boet efter den afdøde først blev udleveret til uskiftet bo, men dette senere er blevet skiftet.

Arveafkald

Selvom man har en slægtsarving, ser man bort derfra i arveretlig forstand, såfremt den pågældende arving har givet afkald på arv efter én. Dette kan være sket mod eller uden vederlag. Når en person giver arveafkald, gælder dette også for personens livsarvinger, medmindre disses arveret er blevet forbeholdt i afkaldet.

Arveafkald kan gives, før den person, man skal arve, er afdøet ved døden.

Afkald kan også gives efter dødsfaldet, blot det i så fald sker, inden boet er blevet delt; er der kun én arving, skal afkaldet gives, inden boet udleveres til behandling af skifteretten. Gives et afkald for sent, skal den, der gav afkaldet, betale arveafgift, medens den, der arver i stedet for afkaldsgiveren, skal betale gaveafgift eller eventuelt indkomstskat. Gives afkaldet rettidigt, slipper den, der gav afkaldet, for at betale arveafgift, og den, der får arven i stedet for afkaldsgiveren, skal så blot betale arveafgift.

Også ægtefæller og registrerede partnere kan give afkald på arv efter hinanden.

De 12 arveretlige familiegrupper

I det følgende gennemgås det for hver af vores 12 arveretlige familiegrupper:

- hvem familiegruppen omfatter i praksis,
- hvordan arven fordeles uden testamente,
- hvad kan man bestemme ved testamente,
- hvad skal der betales i arveafgift, og
- om arvereglerne kan forventes at blive ændret.

1. familiegruppe: Enlige med livsarvinger

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Enlige med livsarvinger, omfatter en række forskellige familierelationer, for hvem de samme arveregler skal anvendes. Det kan være en enlig kvinde, som har ét eller flere børn, der blev født under hendes tidligere ægteskab eller samlivsforhold, eller som hun fik uden at være i et heteroseksuelt parforhold. Det kan være en enlig mand, som har ét eller flere arveberettigede børn født uden for ægteskab eller født i et parforhold, der er opløst på anden måde end ved den andens død. Gruppen omfatter derimod ikke enker eller enkemænd, hvor ægtefællen døde, medens de – uden at være separeret – var gift, fordi der her kan gælde nogle særlige regler, der omtales under 11. og 12. arveretlige familiegruppe. Den omfatter af samme grund heller ikke den efterlevende mand eller kvinde fra et registreret partnerskab.

En speciel arvesituation var omtalt i medierne i sommeren 1999. En kvinde havde bortadopteret sit barn før adoptionsloven fra 1956. I så

fald har det bortadopterede barn bevaret arveretten efter hende. Hun var, efter at have været både i et ægteskab og i et senere samlivsforhold, nu blevet enlig og havde ikke andre livsarvinger.

Til gruppen hører også en adoptant, som efter adoptionen er blevet separeret eller skilt fra ægtefællen. Dette gælder også, hvor der i en adoptionsbevilling fra før 1957 ved et såkaldt testationsforbehold er blevet truffet bestemmelse om, at adoptanterne ved testamente kan gøre adoptivbarnet helt arveløst.

Livsarvinger er ikke blot børn, men, hvor barnet er afgået ved døden, også barnets børn, og når også disse er døde, deres børn osv.

Når faderskab er fastslået ved dom, retsforlig eller anerkendelse til politimesteren eller statsamtet til et barn født uden for ægteskab, er der arveret mellem faderen og barnet, hvis barnet er født efter den 31. december 1937. Er barnet født tidligere, er der kun arveret i nogle helt specielle tilfælde.

Arvens fordeling uden testamente

Når der ikke er testamente, og der kun er én livsarving, arver denne hele arven.

Eksempel:

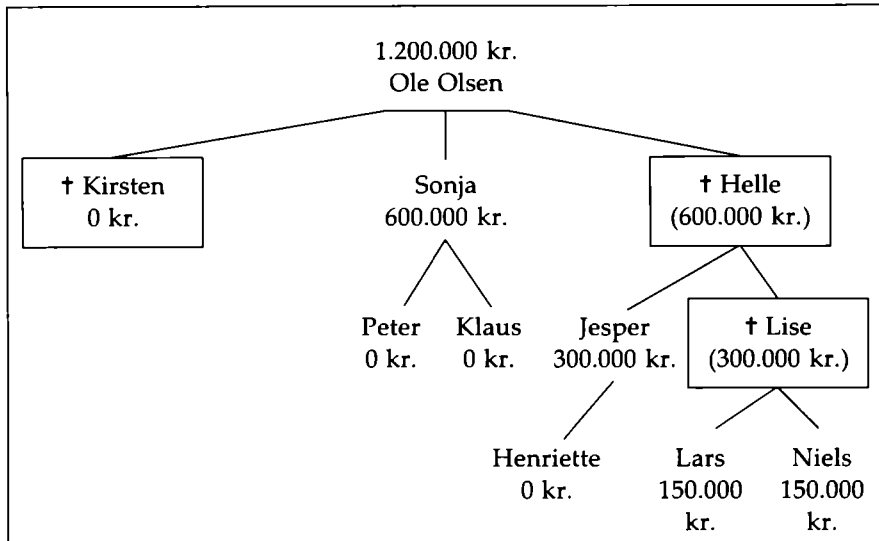
Var en afdød mand fx blevet dømt som far til et barn født i 1952 uden for ægteskab, og efterlader han sig tillige en bror, arver barnet alt og broderen, som jo er i 2. arveklasse, intet.

Mellem flere børn deles arven lige. Man taler om én arvelinie for hvert barn. Er et barn afgået ved døden uden at efterlade sig børn eller fjernere efterkommere, ses der ved delingen af arven bort fra det afdøde barns linie, således at den arv, barnet eller dets efterkommere skulle have haft, hvis blot en af dem havde været i live, i stedet fordeles lige mellem hver af de andre arvelinier.

Efterlader et afdødt barn sig derimod børn eller fjernere efterkommere, går det afdøde barns andel af arven videre til den eller de pågældende.

Når der skal tages stilling til, om den, der skal arve, har overlevet den afdøde, skal der om nødvendigt regnes med sekunder.

Eksempel:

Den afdøde Ole Olsen, der var enlig, havde tre børn, Kirsten, Sonja og Helle. Kirsten døde for adskillige år siden uden at efterlade sig efterkommere. Sonja er i live og har børnene Peter og Klaus. Også Helle døde for år tilbage. Hun efterlod sig børnene Jesper, der har barnet Henriette, og Lise, der har børnene Lars og Niels. Ole Olsen og Lise omkom ved det samme færdselsuheld. Ambulancefolkene har i skifteretten forklaret, at Lise var død, da de ankom til ulykkesstedet, hvorimod Ole Olsen stadig var i live, men døde 20 minutter senere i ambulancen på vej til hospitalet.

Da Kirsten er død før Ole Olsen uden at efterlade sig efterkommere, ses der bort fra hendes arvelinie. Arven, som er på 1.200.000 kr., deles derefter med 600.000 kr. til hver af Sonjas og Helles linier, fordi der er mindst én levende arving i hver af disse. Da Sonja er i live og således spærrer for arveretten for Peter og Klaus, arver Sonja halvdelen af de 1.200.000 kr. = 600.000 kr. Arven i Helles arvelinie på 600.000 kr. deles nu først med det halve eller 300.000 kr. til Jesper, der spærrer for Henriettes arveret. Da Lise er død før Ole Olsen, går hendes arv på 300.000 kr. videre til Lars og Niels således, at hver af dem arver halvdelen eller 150.000 kr.

Havde Jesper givet et blankt afkald på arv efter Ole Olsen, enten før

dennes død eller inden boet deles ved et privat skifte eller ved en bobestyrerbehandling, ville Jespers arv på 300.000 kr. overgå til Lises arvelinie, fordi Jesper ikke ved afkaldet forbeholdt Henriettes arveret. Jesper kunne derimod også have givet sit arveafkald på en sådan måde, at han forbeholdt Henriettes arv. I så fald betragtes han, som om han var afgået ved døden før Ole Olsen således, at Henriette arver hele hans andel af arven på 300.000 kr. Et sådant arveafkald skal – som nævnt – af afgiftsmæssige grunde gives, inden arven deles.

Testamenter

Reglerne

Halvdelen af hver livsarvings arvelod er tvangsarv, der ikke retsgyldigt kan tages fra arvingen mod dennes ønske. Den anden halvdel af hver livsarvings arvelod kan derimod ved testamente gyldigt tages fra dem og tillægges andre. Denne del af arven kaldes derfor for friarv.

Dette er ensbetydende med, at Ole Olsen i eksemplet ovenfor ved testamente kunne have bestemt, at 600.000 kr. af hele arven på 1.200.000 kr. skal tilfalde andre, fx Ole Olsens ungdomsveninde, eller en fond, fx Hjertereforeningen, eller en kommune til anlæg af tennisbaner eller for den sags skyld statskassen.

Men Ole Olsen kunne også ved testamente omfordele arven mellem livsarvingerne, fx ved at bestemme i sit testamente, at op til halvdelen af arven skal gå til Henriette. Ved generationsoverspringelse gælder med eksemplets tal følgende:

Ønsker Ole Olsen, at hele arven skal deles lige mellem hans børnebørn og oldebørn, kan dette kun bestemmes, hvis Sonja giver arveafkald. Har Ole Olsen, uden at et sådant arveafkald foreligger, ikke desto mindre bestemt i sit testamente, at hele arven fx skal deles mellem Peter, Klaus, Jesper, Henriette, Lars og Niels med $1/6$ af 1.200.000 kr. = 200.000 kr. til hver, kan de forbigåede livsarvinger – her Sonja – enten finde sig i dette eller protestere. Protesterer nu Sonja, skal Sonja have sin tvangsarv på $\frac{1}{2} \times 600.000$ kr. = 300.000 kr., medens resten af arven = 900.000 kr. i så fald vil blive fordelt lige mellem de seks børnebørn og oldebørn med $1/6 \times 900.000$ kr. = 150.000 kr. til hver. En protest fra Jesper ville ikke hjælpe ham, fordi han efter testamentet netop får sin tvangsarv på $\frac{1}{2} \times 300.000$ kr. = 150.000 kr.

Ønsker om fordeling, som ofte ses i praksis

I tilfælde, hvor man har en livsarving, som man ikke ønsker skal arve, og hvor man har stærke ønsker om, at arven skal tilfalde andre, kan man undertiden med fordel foreslå livsarvingen, at denne får en formindsket »arv« nu mod at give arveafkald.

Eksempel:

Jens Jensen er enlig og har en søn født i 1959 uden for ægteskab samt en datter fra sit tidligere ægteskab. Han har aldrig set sønnen, som han blev dømt som far til, men ved, at denne er med i en anden familiedannelse. Han ønsker, at datteren, som bor sammen med ham i hans ejerbolig, skal arve ejerboligen og hans indbo m.v. Friværdien i ejerboligen er på 1.800.000 kr., og Jens Jensen efterlader sig derudover indbo m.v. til en samlet værdi på 200.000 kr. Sønnens tvangsarv vil således være på 1/4 af Jens Jensens bo på i alt 2.000.000 kr. eller 500.000 kr. Skal datteren afstå et sådant beløb og betale arveafgift, vil hun ikke kunne forblive i ejerboligen. Jens Jensen er 59 år og i bedste velgående.

Hvis han nu tilbyder sønnen 250.000 kr. her og nu med gaveafgiften betalt, mod at sønnen giver arveafkald, vil der normalt være gode muligheder for, at en sådan ordning vil kunne gennemføres, fordi sønnen jo så får pengene måske 20 år før, han ellers ville modtage noget. Sønnen kan navnlig heller ikke vide, om der til sin tid overhovedet bliver noget at arve til ham. Jens Jensen har jo ret til at forære sin datter hele sin formue, før han dør.

Inden man indgår den slags arveretlige aftaler, bør man nu også overveje mulighederne for, at børns tvangsarv bliver nedsat eller eventuelt helt afskaffet, se nærmere side 64-65.

Da ens børn i de fleste tilfælde først arver én, når børnene er mellem 50 og 65 år, og undertiden ligefrem selv er pensionerede, medens ens børnebørn da i almindelighed vil være i en alder, hvor de ofte har behov for et økonomisk tilskud til privat eller erhvervsmæssig etablering, ønsker nogle forældre, at hele arven skal gå til børnebørnene. Uden arveafkald fra børnene, kan noget sådant kun ske for det halve af arvens vedkommende. Opnås afkald fra børnene, er det ofte et problem, om arven skal fordeles mellem børnebørnene, som om deres forældre var døde i stedet for at have givet arveafkald, eller om man skal fordele arven lige mellem børnebørnene.

Eksempel:

Sonja Petersen har to sønner, Morten og Frits. Morten har 5 børn og Frits har ét barn. Morten og Frits giver arveafkald med forbehold af deres børns arveret. Sonja Petersen efterlader sig en arv på 1.800.000 kr. Deles arven nu, som om Morten og Frits var døde, vil halvdelen af arven tilfalde Frits' barn med 900.000 kr., medens Mortens 5 børn hver kun vil arve $1/5$ af 900.000 kr. = 180.000 kr.

I hvert fald en del forældre ønsker i praksis, at alle deres børnebørn skal dele hele arven lige, dvs. med eksemplets tal $1/6$ af 1.800.000 kr. eller 300.000 kr. til hver. Skal et sådant ønske kunne gennemføres fuldt ud ved Sonja Petersens testamente, er det yderligere nødvendigt, at Frits giver arveafkald uden at forbeholde sig sit barn arveret fuldtud, fordi Frits' barn ellers kan forlange at få sin tvangsarv, der vil være på $1/2 \times 900.000$ kr. = 450.000 kr.

En del forældre vælger i praksis i sådanne tilfælde en anden fordeling, ikke sjældent med eksemplets tal at Frits' barn skal arve $1/4 = 450.000$ kr., og at Mortens 5 børn hver skal arve $1/5$ af resten = $(1.800.000 \text{ kr.} \div 450.000 \text{ kr.})$, eller 270.000 kr. til hver.

Arveafgift

Arveafgift har fra den 1. juli 1995 skiftet navn til boafgift. De tidligere meget høje afgifter blev ved lovændringen i 1995 reduceret ganske betydeligt. Børn og andre livsarvinger skal nu kun betale boafgift og ikke tillægsboafgift. Boafgiften for børn og andre livsarvinger er på 15 % af arvelodden men således, at der før den samlede boafgift i boet beregnes, fradrages et bundfradrag, der er pristalsreguleret, og for dødsfald i 2000 er 203.500 kr. (1999 : 196.600kr.).

Eksempel:

Mogens Madsen døde i 1999 og efterlader sig tre børn Anna, Lise og Lars. Da Lise har hårdt brug for midler, medens Anna og Lars sidder endog meget godt i det, har Mogens Madsen i sit testamente bestemt, at Lise skal arve mest muligt, dvs. $2/3$ af arven, nemlig Lises tvangsarv på $1/6 + \text{boets friarv på } 1/2 = 2/3$. Anna og Lars skal således kun arve deres tvangsarv, som er det halve af deres arvelod på $1/3 = 1/6$ for hver. Arven er opgjort til 1.800.000 kr. Boafgiften er derfor nu 15 % af $(1.800.000 \text{ kr.} \div \text{bundfradraget på } 196.600 \text{ kr.} = 1.603.400 \times 15 \% =$

240.510 kr. Lise arver herefter $\frac{2}{3}$ af 1.800.000 kr. og skal betale $\frac{2}{3}$ af boafgiften på 240.510 kr. = 160.340 kr. Hendes nettoarv er således $1.200.000 \text{ kr.} \div 160.340 \text{ kr.} = 1.039.660 \text{ kr.}$ Anna og Lars arver hver 300.000 kr. og skal hver betale boafgift med 40.085 kr. således, at nettoarven for hver af dem bliver på 259.915 kr.

Hvis også Anna og Lars er indstillet på at hjælpe Lise, kan de tre gyldigt aftale i boet, at Anna og Lars skal betale hele boafgiften, således at Lise arver 1.200.000 kr. afgiftsfrit og Anna og Lars hver 300.000 kr. ÷ det halve af boafgiften på 120.255 kr. = 179.745 kr. til hver.

Det kan endvidere gyldigt ved testamente bestemmes, hvem af livsarvingerne, der skal betale boafgiften i boet. En grænse herfor sættes dog ved, at det ikke i testamentet gyldigt kan bestemmes, at der derved gøres indgreb i en eller flere af livsarvingernes tvangsarveret. Tvangsarveretten skal, hvis det forlanges, mindst udgøre halvdelen af arvingens arvelod med et fradrag for den del af boafgiften, som forholdsmæssigt angår denne del af arven.

I boer, hvor arvebeholdningen ikke udgør over 196.600 kr. i 1999, og 203.500 kr. i 2000-niveau, skal der ikke svares boafgift. Sådanne boer kan, når der ikke er andre arvinger end livsarvinger, derfor udleveres til forenklet privat skifte med den virkning, at boopgørelse ikke skal indgives, se nærmere i kapitel 2 under privat skifte.

Kan tvangsarvereglerne for livsarvinger forventes at blive ændret?

Der kan ikke længere anføres egentlige økonomiske hensyn, som taler for at opretholde vore nugældende regler om en tvangsarv på det halve af arvelodden for børn. Forsørgelsesmæssige hensyn spiller normalt ingen rolle, fordi børn nu som regel først arver deres forældre, når børnene er mellem 50 og 65 år.

I den danske debat har det mange gange været anført, at når forældre har samlet en formue eller undladt at bruge den, bør de også helt frit kunne bestemme, hvem der skal have arven efter dem ved deres død. Konsekvenserne af dette synspunkt ville føre til helt at ophæve livsarvingers tvangsarveret, bortset fra en eventuel ret til et kapitaliseret bidrag, hvis forældrene dør, før deres barn er fyldt 18 år.

De argumenter, der undertiden har været anført for at bevare en tvangsarveret, er for det første, at børn ved at »sælge« deres hjælp til

pasning og pleje af forældrene mod at blive indsat til at arve hele boet, let vil kunne bringe sig i et varigt modsætningsforhold til deres søskende. Der er dog vist nu almindelig tilslutning til, at dette synspunkt ikke bør tillægges nogen væsentlig betydning, fordi sådanne »aftaler» allerede i forvejen kan finde sted med hensyn til friarven, som er det halve af boet. Der har i debatten også undertiden været peget på, at børns tvangsarveret medvirker til en spredning af ejendomsretten i samfundet. Heller ikke dette argument bør imidlertid tillægges væsentlig betydning.

Det er endvidere en udbredt opfattelse, at børns tvangsarveret om nødvendigt bør træde tilbage, når generationsskifte af virksomhed skal finde sted ved arv. Skal en virksomhed arves af ét barn, kan man, når der er to børn, kun tillægge virksomhedsarvingen $\frac{3}{4}$ af formuen, hvis der er tre børn $\frac{2}{3}$ af formuen, og hvis der er 4 børn $\frac{5}{8}$ af formuen. Da formuerne i praksis ofte i det væsentligste vil være placeret i virksomheden, vil en fastholdelse af tvangsarveretten enten føre til, at virksomhedens kapital undermineres med risiko for, at virksomheden må lukkes eller bliver opkøbt fra udlandet, eller at ejendomsretten til virksomheden på uheldig måde opdeles på flere hænder.

Der er vistnok også bredere tilslutning til, at tvangsarveretten for børn bør ophæves, når det drejer sig om at springe en generation over og tillægge arven til børnebørn m.v.

Justitsministeren overvejer på grundlag af de foran refererede synspunkter i øjeblikket, om tvangsarveretten for børn i forbindelse med en eventuel revision af arveloven enten helt bør søges afskaffet eller begrænset, måske til $\frac{1}{4}$ af arvelodden.

Det kan således meget let komme til at gå sådan, at vi inden for en kortere årrække har arveregler, hvor børns tvangsarveret er reduceret i forhold til de nugældende 50 % af arvelodden eller eventuelt helt er bortfaldet.

At tvangsarveretten for børn og andre livsarvinger skulle blive udvidet, kan man vist roligt se bort fra.

2. familiegruppe: Enlige med arvinger i 2. arveklasse

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Enlige med arvinger i 2. arveklasse, omfatter, som gruppen enlige med livsarvinger, kun enlige.

Arvinger i 2. arveklasse er ens forældre og deres efterkommere, dvs. ens brødre og søstre, nevøer og niecer, deres børn osv. Både hel- og halvsøskende samt hel- og halvnevøer og -niecer m.fl. hører med blandt arvingerne.

Er én af ens arvinger i 2. arveklasse født uden for ægteskab, er der normalt kun arveret efter hans eller hendes far, hvis faderskabet er fastslået ved dom, retsforlig eller ved anerkendelse til politimesterens eller statsamtets protokol, og arvingen blev født efter den 31. december 1937. Ens egen far arver normalt også kun én, hvis man er født efter den 31. december 1937, og faderskabet blev fastslået på en af de nævnte måder.

Har ens forældre adoptivbørn, hører de kun med til ens arvinger i 2. arveklasse, hvis adoptionsbevillingen blev udstedt efter den 31. december 1956, eller hvis en ældre bevilling har fået påtegning om, at der skal være retsvirkninger efter en af adoptionslovene fra 1956 eller 1972. Derimod har et adoptivbarn, når adoptionen fandt sted før 1957, bevaret sin arveret efter sin virkelige slægt, medmindre bevillingen har fået påtegning om nye retsvirkninger. Er bevillingen udstedt efter den 31. december 1956, men før den 1. september 1972, kan der ved et særligt forbehold være opretholdt arveret efter den virkelige slægt. Det kan således meget vel forekomme, at et barn, der af ens forældre eller af ens søskende eller nevøer eller niecer m.fl. er blevet bortadopteret før den 1. september 1972, hører med til ens arvinger i 2. arveklasse.

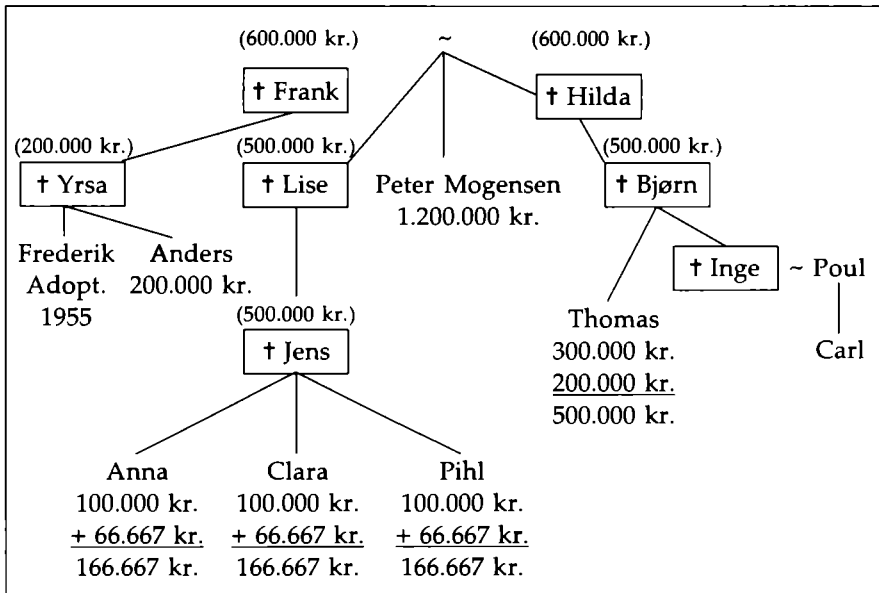
Til arvingerne i ens 2. arveklasse hører ikke ens bedsteforældre og deres børn, som er ens arvinger i 3. arveklasse, se derom nedenfor under 3. familiegruppe. Det skal også huskes, at ingen arving i ens 2. arveklasse kan arve, såfremt man efterlader sig blot én livsarving.

Arvens fordeling uden testamente

Er begge ens forældre i live, arver de hver halvdelen af arven, medmindre en af dem eller begge har givet arveafkald. Er den ene af ens forældre afdøet ved døden, går dennes halvdel af arven videre til den pågældendes arveberettigede livsarvinger og deles på samme måde mellem dem, som arven deles mellem ens egne livsarvinger, se derom foran under 1. familiegruppe. Den anden halvdel af arven tilfalder den efterlevende af ens forældre. Er der ingen livsarvinger efter den afdøde af ens forældre, går hele arven til den anden af forældrene. Er også den anden af forældrene død, går dennes halvdel af arven til dennes livsarvinger. Er der ingen arvinger på den ene side, går hele arven til arvingerne på den anden side.

Halvsøskende arver kun gennem den af deres forældre, som er far eller mor til den pågældende. Det samme gælder for nevøer, niecer osv.

Eksempel:

Peter Mogensen er død og efterlader sig 1.200.000 kr. i arv. Der er ikke testamente. Hans forældre, Frank og Hilda, døde begge før Peter Mogensen. De havde, udover Peter Mogensen, fællesbørnene Lise og

Bjørn. Desuden havde Frank særbarnet Yrsa, der var født uden for ægteskab i 1940, og som han havde anerkendt faderskabet til i retten.

Bjørn er afgået ved døden før Peter Mogensen. Han havde børnene Thomas og Inge. Thomas er i live. Inge var gift med Poul, men også Inge er død før Peter Mogensen. Poul har særbarnet Carl.

Søsteren Lise, som også er afgået ved døden før Peter Mogensen, havde sønnen Jens, som også er død før Peter Mogensen. Jens efterlod sig børnene Anna, Clara og Pihl, der alle er i live.

Yrsa er også afgået ved døden før Peter Mogensen. Hun efterlod sig adoptivbarnet Frederik, der er adopteret i 1955. Adoptionsbevillingen har ikke senere fået påtegning om nye retsvirkninger. Yrsa efterlod sig endvidere sønnen Anders. Både Frederik og Anders er i live.

Arven på 1.200.000 kr. efter Peter Mogensen deles nu først med halvdelen = 600.000 kr. i mødrene arv, og halvdelen = 600.000 kr. i fædrene arv.

Da Hilda er død, og der er levende arvinger i såvel Lises som Bjørns arvelinie, skal mødrenerarven på 600.000 kr. falde med 300.000 kr. i hver af disse linier. I Bjørns linie arver Carl ikke, fordi Carl er Pouls særbarn. Derimod arver Thomas, som i mødrene arv skal have det halve = 300.000 kr. Den anden halvdel af den mødrene arv falder i Lises linie gennem Jens til Anna, Clara og Pihl, der hver modtager 1/3 eller 100.000 kr.

Den fædrene arv på 600.000 kr. skal fordeles mellem Bjørns linie, Lises linie og Yrsas linie med 1/3 eller 200.000 kr. til hver af disse. De 200.000 kr. i Bjørns linie tilfalder Thomas, som således i alt arver 300.000 kr. + 200.000 kr. = 500.000 kr. De 200.000 kr. i Lises linie tilfalder Anna, Clara og Pihl med 1/3 eller 66.667 kr. til hver. De arver således hver 100.000 kr. + 66.667 kr. = 166.667 kr. De 200.000 kr. i Yrsas linie skal blive i denne linie, da Yrsa er født i 1940, og faderskabet efter Frank blev fastslået. Adoptivbarnet Frederik, der er adopteret før adoptionsloven af 1956, har nok arveret efter adoptanten Yrsa, men ikke efter adoptantens slægt, og arver derfor ikke Peter Mogensen. De 200.000 kr. i Yrsas arvelinie tilfalder derfor Anders.

Arveafgift

Den arv, ens forældre modtager, skal der alene svares boafgift af. Arv til alle andre arvinger i 2. arveklasse skal der derimod tillige svares tillægsboafgift af. Tillægsboafgiften er 25 %, som skal svares af den

pågældendes arvelod efter fradrag af den del af boafgiften, som skal betales af den pågældende lod.

Eksempel 1:

Den i 1999 afdødes arvinger er to søstre. Boets beholdning er på 1.200.000 kr. Boafgift skal herefter i 1999 svares med 15 % af 1.200.000 kr. ÷ bundfradraget, der i 1999 var på 196.600 kr. = 150.510 kr. i boafgift.

Tillægsboafgift skal herefter svares med 25 % af (1.200.000 kr. (arvebeholdningen) ÷ 150.510 kr. (boafgiften)) = 262.372,50 kr. De to søstre arver herefter netto hver $1/2 \times (1.200.000 \text{ kr. (arvebeholdningen)} \div 150.510 \text{ kr. (boafgiften)}) \div 262.372,50 \text{ kr. (tillægsboafgiften)} = 393.558,75 \text{ kr.}$

Skal én arving kun betale boafgift, medens en eller flere andre arvinger også skal betale tillægsboafgift, må der beregnes en særlig fordeling.

Eksempel 2:

Den afdødes mor og niece skal dele arven på 1.200.000 kr. lige. Boafgift skal herefter betales af hele arven på 1.200.000 kr. med 150.510 kr., se foran i eksempel 1. Derimod skal der kun betales tillægsboafgift med 25% af niecens arv. Tillægsboafgiften udgør da 25 % af (600.000 kr. (halvdelen af arven) med fradrag af 75.255 kr. (halvdelen af boafgiften)) eller 131.186,25 kr. Moderens nettoarv bliver herefter 600.000 kr. ÷ 75.255 kr. (det halve af boafgiften) = 524.745 kr., og niecens nettoarv bliver 600.000 kr. ÷ 75.255 kr. (det halve af boafgiften) ÷ 131.186,25 kr. (tillægsboafgiften) = 393.558,75 kr.

Det vil ses, at tillægsboafgiften virker som en relativt tung afgift.

Testamenter

Ved testamente kan den, der alene har arvinger i 2. arveklasse, frit bestemme, hvem hele arven skal tilfalde.

En undersøgelse af testamenterne i 1987 afslørede, at hele arven i henvend 35 % af tilfældene blev givet til andre end arvingerne i 2. arveklasse. Dette var navnlig venner, bekendte, fjernere slægtninge, sygdomsbekæmpende foreninger, dyreværnsforeninger og kirkelige eller humanitære institutioner.

I de resterende testamenter blev dele af arven givet til andre end arvingerne i 2. arveklasse i henved 35 % af tilfældene, medens der i øvrigt skete omfordelinger mellem arvingerne i 2. arveklasse i meget betydeligt omfang.

Kun i ca. 30 % af testamenterne skete der alene omfordeling mellem arvingerne i 2. arveklasse, eller der blev kun truffet bestemmelse om begravelse, særeje, båndlæggelse eller eksekutorbehandling (nu bobestyrerbehandling) m.v.

Disse tal viser, at der i betydeligt omfang er sket et opbrud fra tidligere tiders fastere følelse af, at det er slægten, som bør arve. Familieforholdene er nu blevet langt mere diffuse. Når folk har børn i flere ægteskaber, har der ofte ikke været social kontakt mellem nogle af slægtsarvingerne.

Men også afgiftsreglerne spillede dengang, og spiller også nu, en vis rolle. Når der både skal svares boafgift og tillægsboafgift, er den samlede afgift af en større arvelod på næsten 36 1/4 %. Incitamentet til at tage arv fra arvingerne i 2. arveklasse og spare arveafgift på over 1/3 af denne arv, er da stort, fordi almenvælgørende eller almennyttige institutioner kan modtage arven helt afgiftsfrit.

I 1998 tilfaldt der ifølge Politiken, søndag den 29. august 1999, følgende arvebeløb til de mest modtagende institutioner:

Kræftens Bekæmpelse	120 mio. kr.
Hjerteforeningen	30 mio. kr.
Dansk Blindesamfund	25 mio. kr.
Gigtforeningen	22 mio. kr.
Dansk Røde Kors	20 mio. kr.
Folkekirkens Nødhjælp	19 mio. kr.
Dyrenes Beskyttelse	12 mio. kr.
Scleroseforeningen	11 mio. kr.
Indre Mission	7 mio. kr.
AIDS-fondet	6 mio. kr.
Kirkens Korshær	6 mio. kr.
Red Barnet	2 mio. kr.
Kattens Værn	2 mio. kr.

Eller i alt ca. 275 mio. kr. Af disse tegnede sygdomsbekæmpende institutioner sig for ca. 115 mio. kr. eller ca. 42 %.

Disse arvebeløb til institutioner kommer dog ikke alene fra dem, der kun har arvinger i 2. arveklasse, men navnlig også fra enlige med arvinger i 3. arveklasse, fra enlige uden slægtsarvinger og fra barnløse ægtefæller.

Antages det, at der hvert år nu vil være omkring 30 mia. kr., som skal arves i alle boerne i dette år, noget mere end 275 mio. kr. til institutioner dog trods alt kun ca. 1 % af den samlede arvemasse.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

I debatten har det af og til været nævnt, at reglerne om arv til 2. arveklasse burde ophæves helt, fordi kun relativt få ønsker en fordeling efter disse arveregler. Dette sidste er rigtigt nok, men det må herved ikke glemmes, at hvis reglerne om, at arvingerne i 2. arveklasse (og 3. arveklasse) skal arve, når der ikke er noget testamente, blev helt ophævet, ville arven gå i statskassen. Dette ville ikke blot være tilfældet, hvor det var glemt, at der skulle oprettes testamente, men også når den pågældende ikke var i stand til at oprette testamente, fordi vedkommende var under 18 år og ugift m.v. eller ikke ved fornuftens brug. Skadevirkningerne ville, da ingen ifølge alle vores undersøgelser vil foretrække statskassen som arving fremfor sine slægtinge, være betydelige. Regler om, at arven skulle afstås til slægtingene ville derfor være nødvendige; men så kan man lige så godt eller bedre opretholde de gældende arveregler. Vi kommer derfor til at beholde både 2. og 3. arveklasse.

At ændre på reglerne om fordeling af arven i 2. arveklasse har ikke været på tale. Der kan jo frit oprettes testamente, hvis man ønsker en anden fordeling.

3. familiegruppe: Enlige med arvinger i 3. arveklasse

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Familiegruppen: Enlige med arvinger i 3. arveklasse, omfatter enlige, som ikke har livsarvinger eller arvinger i 2. arveklasse, men derimod bedsteforældre eller deres børn, dvs. den pågældendes farbrødre, fastre, morbrødre og mostre. Arveretten for fætre og kusiner bortfaldt

ved arveloven i 1964 med den begrundelse, at der allerede da kun sjældent var bevaret en social forbindelse til disse slægtninge. Dette bekræftedes ved testamentsundersøgelsen i 1987, idet der ved samtlige testamenter i 1987 kun blev indsat fætre og kusiner til at arve i 10 tilfælde ud af ca. 25.000 testamenter.

Familiegruppen er beskeden.

Arvens fordeling uden testamente

Er alle fire bedsteforældre i live, deles arven mellem dem med 1/4 til hver. Er én af dem død, går arven til den afdødes børn og deles lige mellem dem. Havde den afdøde af bedsteforældrene ikke arveberettigede børn, går dennes 1/4 af arven til den anden af bedsteforældrene på samme side, dvs. fx fra den afdøde farfar til farmoderen. Er også hun død, går arven til hendes børn. Er der ingen arvinger på den ene side, går hele arven til den anden side, fx fra morforældrenes side til farforældrenes side.

Testamenter

Det kan ved testamente frit bestemmes, hvem der skal arve hele arven. I praksis svarer bestemmelserne i testamenterne i det væsentligste til dem, som oprettes af enlige med arvinger i 2. arveklasse, se derom foran under 2. familiegruppe. Dog tages hele arven fra arvingerne i 3. arveklasse i mere end 75 % af testamenterne.

Arveafgift

Af arven til alle arvinger i 3. arveklasse skal der udover boafgift på 15 % efter bundfradrag på 196.600 kr. i 1999, men 203.500 kr. i 2000-niveau altid svares tillægsboafgift med 25 %.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Der er ikke overvejelser i gang om at ændre på disse regler, se herved foran under 2. familiegruppe. Ophævedes arveretten for arvinger i 3. arveklasse, og blev det glemt at skrive testamente, ville arven, når den afdøde var enlig, gå i statskassen

4. familiegruppe: Enlige uden slægtsarvinger

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Familiegruppen: Enlige uden slægtsarvinger består af de få personer, som er enlige og hverken har arveberettigede livsarvinger eller arveberettigede slægtninge i 2. eller 3. arveklasse.

Arvens fordeling uden testamente

Er der ikke oprettet testamente, tilfalder arven statskassen. Reglen herom står ikke i arveloven, men følger af grundreglen om statens højhedsret på dens territorium, der bevirker at herreløst gods, herunder også arvingløs kapital, som befinder sig her, tilhører staten. Dette havde allerede i Jyske lov fra 1241 fundet udtryk i reglen om, at »Hvad Ingen Mand ejer, det ejer Kongen.«

Afståelse af arven

Efter arveloven kan justitsministeren under særlige omstændigheder afstå arven til den afdødes slægtninge eller til andre, der har stået den afdøde nær, navnlig når denne ikke har kunnet oprette testamente, eller formuen hidrører fra en fælles slægtning.

I praksis har afståelser navnlig fundet sted i følgende tilfælde:

- til den efterlevende af to ugifte samlevende, når samlivet har været en vis tid, og der har været et vist økonomisk fællesskab,
- fra en stedfar eller stedmor til et stedbarn, når der havde bestået en forbindelse af særlig nær og langvarig karakter, således at der forelå et forhold, der svarer til eller nærmer sig et sædvanligt forældre-barn forhold,
- til ikke-arveberettigede slægtninge, fx ved fætre- og kusineforhold med mere end normale forbindelser, således navnlig fælles opvækst eller plejeforhold,
- hvor nogen har ydet den afdøde pasning og pleje, uden at forholdet tillige har haft en sådan nær karakter, at afståelse efter de foran omtalte retningslinier har kunnet ske, er der tilkendt et beløb svarende til et rimeligt vederlag for den ydede bistand,

- hvor forældre til psykisk udviklingshæmmede (tidligere betegnet som åndssvage) har oprettet testamente og bestemt, hvad der skal ske med forældrearven ved den psykisk udviklingshæmmedes død. Sådanne testamente er ugyldige for så vidt angår tvangsarven til den psykisk udviklingshæmmede. Er en sådan forældrearv i behold og holdt adskilt fra den pågældendes øvrige formue, har Justitsministeriet tiltrådt, at forældrenes testamente kan danne grundlag for en afståelse af arven, når denne ellers ville tilfalde statskassen, og
- af bevaringsværdige genstande til museer, når det kan antages, at den afdøde ønskede dette.

Afståelse har endvidere fundet sted i tilfælde, hvor der forelå et ikke-retsgyldigt testamente, idet ministeriet i sådanne sager har afstået arven til den, der er indsat i testamentet af den afdøde, i stedet for at ministeriet har protesteret mod testamentet, således at arven går i statskassen. Det er dog en betingelse, at det kan antages, at det ikke-retsgyldige testamente var udtryk for den afdødes sidste vilje.

Testamenter

Den, der ikke har arvinger, kan frit bestemme ved testamente, hvem arven skal tilfalde.

Arveafgift

Når afståelse sker, skal modtageren svare boafgift og tillægsboafgift. Det samme gælder for personer, som arver efter testamente. Der er afgiftsfrihed for arv til almennyttige og almenvelgørende institutioner. Skatteministeriet har udsendt en bekendtgørelse med en lang fortegnelse over hvilke institutioner, der kan anses for almennyttige eller almenvelgørende. Se side 70 om de mest modtagende af disse. Afgiftsfrihed kan endvidere i andre tilfælde tillades efter en konkret vurdering.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Der er ikke overvejelser om at ændre disse regler.

5. familiegruppe: Barnløse ægtefæller

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Barnløse ægtefæller, omfatter ægtefæller og registrerede partnere, når ingen af ægtefællerne eller partnerne har blot én arveberettiget livsarving. Fra det øjeblik ægtefællerne eller partnerne bliver separerede, tilhører de dog ikke længere denne gruppe, men skal i arveretlig henseende anses for enlige, fordi den indbyrdes arveret for separerede par bortfalder fra separationen. Det samme gælder ved skilsmisse. Ægtefæller eller registrerede partnere hører til denne familiegruppe, hvadenten de har slægtninge i 2. eller 3. arveklasse eller slet ingen arveberettigede slægtninge.

Indtil arveloven af 1964 arvede en efterlevende ægtefælle, når der ikke var testamente, kun det halve af arven efter den førstafdøde ægtefælle, hvis den førstafdøde efterlod sig arvinger i 2. arveklasse. Denne rest fra middelalderen af slægtens arveret var de allerfleste barnløse ægtefæller imidlertid allerede i 1950'erne ikke længere tilfredse med. De skrev derfor i fællesskab i vidt omfang testamente om, at den efterlevende af dem skulle være den førstafdødes enearving. Deres testamenter indeholdt oftest også bestemmelser om, hvem der skulle have arven efter dem, når den længstlevende af dem døde. Dette kunne være fastsat i testamentet på en sådan måde, at den efterlevende ikke kunne ændre på det, eller der kunne være givet den efterlevende helt fri ret til ved testamente at bestemme over hele arven. Det var ofte bestemt, at arven skulle deles lige mellem ægtefællernes slægter.

Når der i så stort omfang blev skrevet testamente om, at arveretten for slægten i 2. arveklasse skulle bortfalde eller udskydes ved den første ægtefælles død, kunne man lige så godt eller bedre ændre arvelovens regel til at gå ud på, at den førstafdøde ægtefælles slægt slet ikke arvede til skade for den efterlevende. Dette skete i 1964. Nødvendigheden af at bestemme dette ved testamente bortfaldt derfor. Endvidere optoges der i arveloven en regel om, hvem der så skal have arven efter ægtefællerne, når den længstlevende af dem dør, uden at der er skrevet testamente.

Familiegruppen omfatter nu omkring 300.000 barnløse ægtepar, hvortil kommer et mere beskedent antal barnløse registrerede partnere.

Arvens fordeling uden testamente

Når den første af to barnløse ægtefæller eller registrerede partnere dør, arver den efterlevende, når der ikke er skrevet testamente, hele arven efter den afdøde, dvs. dennes fuldstændige særeje og halvdelen af ægtefællernes eller de registrerede parnternes fællesejemidler, herunder også begges eventuelle skilsmisssærejer, der jo bliver til fælles-eje, når den første af parterne dør. Det samme gælder for den førstaf-dødes kombinationssæreje.

Eksempel:

Manden ejer arvede obligationer til en kursværdi på 300.000 kr., der ved hans forældres testamente blev gjort til hans fuldstændige særeje. Hans nettobodel er på 200.000 kr.

Hustruen ejer for det første arvede aktier til en kursværdi på 500.000 kr., der ved hendes forældres testamente blev gjort til hendes skilsmis-sesæreje. Endvidere ejer hun et arvet sommerhus, hvis kontante fri-værdi er på 600.000 kr., og som ved hendes søsters testamente blev gjort til hendes fuldstændige særeje. Endelig er nettoværdierne i hendes bodel på 200.000 kr. Ingen af ægtefællerne har livsarvinger. Der er ikke skrevet testamente.

I arv efter manden ved dennes død som den førstafdøde af ægtefæller-ne vil der nu falde:

Mandens fuldstændige særeje til værdi	300.000 kr.
Halvdelen af ægtefællernes fællesejemidler (boslodden), som består af:	
Mandens nettobodel på	200.000 kr.
Hustruens skilsmisssæreje på	500.000 kr.
Hustruens nettobodel på	<u>200.000 kr.</u>
I alt $1/2 \times 900.000$ kr. =	<u>450.000 kr.</u>
Den samlede arv efter manden, der fuldtud tilfalder hustruen, er således på	750.000 kr.

Hustruen ejer derudover halvdelen af nettofællesejemidlerne (boslodden) på og sit fuldstændige særeje på	450.000 kr. <u>600.000 kr.</u>
og udtager derfor som sine ejendele i alt	1.050.000 kr.

I alt værdier til hustruen

750.000 kr. (arven) + 1.050.000 kr. (egne ejendele) = 1.800.000 kr.

Imidlertid er arveretten for den førstafdødes slægt ikke koblet helt af. Dør den længstlevende af ægtefællerne:

- uden at have en livsarving,
- uden at have indgået ægteskab, og
- uden at have skrevet testamente,

deles arven ved den længstlevende af ægtefællernes død lige mellem de to slægter.

Er der på tidspunktet for den længstlevendes død slægtsarvinger efter den førstafdøde ægtefælle i 2. arveklasse, arver de halvdelen med sædvanlig fordeling efter reglerne for 2. arveklasse, se derom foran under 2. familiegruppe. Er der ikke arvinger efter den førstafdøde i 2. arveklasse, som er i live ved den længstlevendes død, men derimod arvinger i 3. arveklasse, arver de halvdelen med sædvanlig fordeling efter reglerne for 3. arveklasse, se derom foran under 3. familiegruppe.

På tilsvarende måde fordeles den anden halvdel af arven mellem den længstlevende ægtefælles arvinger i 2. arveklasse eller eventuelt i 3. arveklasse.

Er der ingen arvinger på den ene side, går hele arven til arvingerne på den anden side.

Først, hvis der ingen arvinger er på nogen af siderne, går arven i statskassen. Se dog om mulighederne for, at arven i så fald vil blive afstået af Justitsministeriet foran under 4. familiegruppe. Den praksis, som er omtalt der, gælder også, når der ikke er arvinger efter den længstlevende af barnløse ægtefæller eller barnløse registrerede partnere.

Testamenter

Der kan for det første være tale om, at en ægtefælle eller registreret partner ikke ønsker, at den anden skal arve hele arven ved ægtefælens eller partnerens egen død som den førstafdøde. Ægtefællen eller partneren kan i så fald ved testamente bestemme, at op til halvdelen af arven, eller med tallene fra eksemplet ovenfor, mandens halvdel af de

750.000 kr. = 375.000 kr. eller hustruens halvdel af de 1.050.000 kr. = 525.000 kr., skal tilfalde andre end ægtefællen eller partneren.

Den anden halvdel af arven er den efterlevende ægtefælles eller registrerede partners tvangsarv. Der kan dog naturligvis være givet helt eller delvist afkald på tvangsarv.

Testamenter, der på denne måde tager arv fra den efterlevende, er dog i praksis temmelig sjældne. De forekommer dog, når en ægtefælle er meget velhavende og fx ønsker at en tidligere ægtefælle (forekommer ikke helt sjældent) eller trængende slægtning eller eventuelt en almenvælgørende institution straks skal arve noget. De forekommer navnlig også, når det drejer sig om generationsskifte af en virksomhed, som skal drives af en anden end den efterlevende ægtefælle eller partner, fx af en broder eller nevø eller niece.

Dernæst kan der for det andet være tale om, at ægtefællerne eller partnerne i fællesskab bliver enige om, at de ønsker en anden fordeling af arven ved den længstlevendes død end en lighedeling mellem deres to slægter. De bestemmer derfor i et fællestestamente, fx at mandens bror ved den længstlevendes død skal arve 2/3 af arven, og da hustruen ikke har slægtsarvinger, at Kræftens Bekæmpelse skal arve den resterende 1/3 af arven. Sådanne testamenter forekommer i et vist omfang. Har ægtefællerne eller partnerne ikke truffet bestemmelse om, at den efterlevende efter den førstafdødes død på egen hånd kan – eller ikke kan – ændre på denne fordeling, kan den længstlevende ved sit eget senere testamente bestemme over sit fuldstændige særeje og over halvdelen af fællesboet, som med tallene fra eksemplet ovenfor ville udgøre 750.000 kr. for mandens vedkommende og 1.050.000 kr. for hustruens vedkommende. Broderen ville, hvis manden døde først, og hustruen ved testamente derefter havde bestemt, at Kræftens Bekæmpelse skal arve mest muligt, i så fald ved hustruens død kun få 750.000 kr. og ikke 2/3 af 1.800.000 kr., som jo ville være 1.200.000 kr.

Den tredje hovedtype af testamenter i denne arveretlige familiegruppe er den efterlevendes testamenter, hvor ægtefællerne eller partnerne ikke i fællesskab har truffet bestemmelse om, hvem arven skal tilfalde, når den længstlevende af dem er død. Her kan den efterlevende helt frit bestemme over hele arven efter dem begge. Sådanne testamenter forekommer i praksis relativt hyppigt.

Arveafgift

En ægtefælle, der ikke er frasepareret eller fraskilt, har ikke siden den 1. juli 1995 hos os skullet betale hverken boafgift eller tillægsboafgift af arv, som kommer fra den anden ægtefælle. Det samme gælder for registrerede partnere.

Når arvinger i 2. og 3. arveklasse arver én af eller begge de barnløse ægtefæller eller registrerede partnere, skal der som hovedregel betales både boafgift og tillægsboafgift. Der skal dog kun betales boafgift, når forældre arver deres eget barn. Dette sidste gælder således ikke, hvis fx den førstafdødes mor arver den længstlevende, fordi der ikke er slægtninge efter denne eller, fordi den længstlevende har bestemt dette i sit testamente.

Tilfalder arven fjernere slægtninge eller ubeslægtede personer, skal der betales både boafgift og tillægsboafgift.

Arv til almennyttige eller almenvelgørende institutioner er afgiftsfri, se derom foran under 2. og 4. familiegruppe.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Testamentsundersøgelsen fra 1987 viste, at det i 1964 nydannede arvesystem for barnløse ægtefæller svarede til næsten alle barnløse ægtefællers ønsker. Testamente om, at andre end ægtefællen skulle arve ved den førstafdødes død, forekom derfor kun i et mindre antal tilfælde, der især angik generationsskifte af virksomhed.

Der er dog i denne arvegruppe et enkelt praktisk vigtigt problem. Skifteretterne har ikke sjældent måttet udføre et uforholdsmæssigt stort og bekosteligt arbejde for at finde arvingerne i den førstafdøde ægtefælles slægt, som den længstlevende og dennes slægtninge undertiden efter mange år ikke længere har haft forbindelse med. Antallet af arvinger i den førstafdødes slægt kan være stort således, at den enkelte af disse i mindre boer kun skal arve et ubetydeligt beløb. Det vil derfor nok blive overvejet, om reglerne vil kunne tilrettelægges således, at skifteretternes og nu især bobestyrernes tidskrævende og bekostelige arbejde med at lede efter arvinger kan begrænses, navnlig i mindre boer.

6. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har fællesbørn

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Ægtefæller, der alene har fællesbørn, omfatter ægtefæller, som ikke er separeret eller skilt, og som har én eller flere fælles livsarvinger. Derimod omfatter denne gruppe ikke registrerede partnere, fordi disse ikke kan have fællesbørn. Hvor de nuværende ægtefæller fik et barn, før de blev gift, er dette barn et fællesbarn, hvis faderskabet blev fastslået ved dom, retsforlig eller anerkendelse til politimesterens eller statsamtets protokol, eller hvis der er sket legitimation ved bevilling af et barn født før den 1. januar 1938 som ægtebarn.

Endvidere er en ægtemand også arveretlig far til hustruens barn med en anden, når barnet er født under ægteskabet, og der ikke blev anlagt faderskabssag. Dette gælder, uanset om ægtemanden havde kendskab til, at hustruen havde haft et forhold til den anden eller ej. Det må tilføjes, at faderskabssag af ægtemanden i almindelighed kun kan anlægges inden for et tidsrum af 3 år fra barnets fødsel, og at dette endog ikke gælder, hvis ægtemanden med mistanke om eller kendskab til, at barnet ikke behøver at være hans, har anerkendt barnet ved at behandle det som sit.

Såfremt blot én af ægtefællerne har en arveberettiget livsarving, der ikke er fælles, hører de ikke til denne familiegruppe. Dette vil fx være tilfældet, hvor hustruen har bortadopteret sit barn med en anden enten mellem den 1. januar 1957 og den 1. september 1972 med forbehold om, at arveretten efter den virkelige slægt er bevaret, eller før den 1. januar 1957, når adoptionsbevillingen ikke senere har fået påtegning om nye retsvirkninger. Barnet er i disse tilfælde stadig hendes særlige livsarving. Det samme gælder, hvor manden har et barn født uden for ægteskab efter den 31. december 1937, når faderskabet blev fastslået ved dom, retsforlig eller anerkendelse til politimesterens eller statsamtets protokol.

Den arveretlige familiegruppe, ægtefæller, der alene har fællesbørn, omfatter ca. 350.000 ægteskaber. I tilfælde, hvor en af ægtefællerne har en arveberettiget livsarving, som ikke er fælles, hører ægtefællerne dog til denne arveretlige familiegruppe, hvis den anden ægtefælle har adopteret barnet ved en såkaldt stedbarnsadoption. Det samme gæl-

der også, hvis den pågældende særlige livsarving giver fuldstændigt og forbeholdsløst afkald på arv efter den af ægtefællerne, der er dets far eller mor.

Det er uden betydning for de arveretlige regler, om børnene bor eller har boet hos ægtefællerne.

Arvens fordeling uden testamente

Når der ikke er testamente, afhænger arvedelingsreglerne ved den førstafdøde af ægtefællernes død dels af, hvilken formueordning ægtefællerne har, og såfremt ægtefællerne har fællesejemidler af, om den efterlevende ægtefælle vælger uskiftet bo eller vælger at skifte fælles-ejet straks efter den førstes død.

Fælleseje

Havde ægtefællerne i det hele fælleseje, herunder skilsmissesæreje, der for begge ægtefællers vedkommende bliver til fælleseje ved den første ægtefælles død, kan den efterlevende ægtefælle frit vælge mellem at gå i uskiftet bo eller at tage et skifte med fællesbørnene. Det samme gælder hvis den førstafdøde ægtefælle har sædvanligt kombinationsæreje, der bliver til fælleseje ved den første ægtefælles død. Se derimod om fuldstændigt særeje, nedenfor side 82-83 og 85-86.

Uskiftet bo

Den efterlevende ægtefælle har en ubetinget ret til at få ægtefællernes samlede fællesejemidler udleveret til uskiftet bo med den eller de fælles livsarvinger. Der kræves således ikke noget samtykke fra dem. Se om de øvrige betingelser for uskiftet bo foran i kapitel 2 under uskiftet bo.

Når den efterlevende ægtefælle får fællesboet udleveret til uskiftet bo, bliver arveretten efter den førstafdøde af ægtefællerne for de fælles livsarvinger udskudt, indtil det uskiftede bo senere bliver skiftet. Den efterlevende ægtefælle bliver på denne måde reelt enarving efter den førstafdøde, men må dog ikke misbruge sin rådighed over det uskiftede bo navnlig ved at forære væsentlige dele af boets formue væk. Den efterlevende må derfor finde sig i en vis kontrol fra børnenes side.

Den efterlevende ægtefælle har til enhver tid ret til at forlange det uskiftede bo skiftet og kan herved også vælge at udskifte én eller nogle af livsarvingerne og fortsætte det uskiftede bo med de øvrige.

Vil den efterlevende ægtefælle indgå nyt ægteskab, skal det uskiftede bo skiftes. Det nye ægteskab kan i almindelighed først indgås, enten fra det øjeblik, hvor det uskiftede bo bliver taget under bobestyrerbehandling, eller fra det tidspunkt, hvor et privat skifte af det uskiftede bo er tilendebragt. Dette gælder dog ikke, hvis livsarvingerne giver arveafkald. Det gælder heller ikke, hvis livsarvingerne giver skifteafkald, men i så fald skal livsarvingerne straks betale boafgift af det, de ville have fået udbetalt, såfremt et skifte i stedet fandt sted.

Delingsreglerne ved skifte

Ved skifte af det uskiftede bo, medens den efterlevende ægtefælle er i live, arver den efterlevende ægtefælle efter først at have udtaget sin nettohalvdel af det uskiftede bo, når der ikke er testamente, 1/3 af den anden nettohalvdel af det uskiftede bo, medens livsarvingerne arver 2/3 af denne anden halvdel af boet, se skemaet side 84. Mellem livsarvingerne deles arven efter de sædvanlige regler for livsarvinger, se derom foran under 1. familiegruppe.

Disse delingsregler gælder også, hvis den efterlevende ægtefælle vælger at skifte fællesboet straks ved den førstafdøde ægtefælles død, i stedet for først at få boet udleveret til uskiftet bo.

Skiftes det uskiftede bo derimod først ved den længstlevende ægtefælles død, deles hele det uskiftede bos formue mellem de fælles livsarvinger efter de sædvanlige delingsregler for disse, som er omtalt foran under 1. familiegruppe.

Fuldstændigt særeje

Havde den førstafdøde ægtefælle helt eller delvist formueordningen fuldstændigt særeje for sine ejendele, er uskiftet bo udelukket med de ejendele, som var fuldstændigt særeje. Et sådant særeje kan ægtefællerne have truffet bestemmelse om i en ægtepagt. Særejet kan også være fastsat i et gavebrev eller ved testamente for gavens eller arvens vedkommende. Den afdøde ægtefælles fuldstændige særeje skal derfor skiftes, medmindre livsarvingerne giver arveafkald. Giver livsar-

vingerne skifteafkald, dvs. at de i realiteten låner den efterlevende arven, skal der svares boafgift uden bundfradrag af den lod, livsarvingerne ellers ville have fået udbetalt ved et skifte.

Havde den førstafdøde ægtefælle tillige fællesejemidler, er uskiftet bo muligt for denne del af den førstafdødes formue.

Ved skiftet af den førstafdødes fuldstændige særeje, udtager den efterlevende ægtefælle ikke som ved fælleseje først halvdelen. Dette særeje deles, når der ikke er testamente, med 1/3 til den efterlevende ægtefælle og 2/3 til livsarvingerne se skemaet side 86. Mellem livsarvingerne sker der fordeling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Testamenter og ægtepagter

Da både halvdelen af en efterlevende ægtefælles arvelod og halvdelen af livsarvingernes arvelodder er tvangsarv, kan en ægtefælle alene bestemme retsgyldigt ved testamente, at halvdelen af arven ved et skifte efter, at ægtefællen er død som den første af ægtefællerne, skal flyttes. Det kan være til andre, eller det kan være fra livsarvingerne eller fra nogle af disse til ægtefællen, eller fra ægtefællen til livsarvingerne eller til nogle af disse eller fra nogle af livsarvingerne til andre af disse. Men det gælder kun arven og således ikke den halvdel af fællesboet, som jo reelt tilhører den efterlevende ægtefælle og udtages af denne som dennes boslod. Havde en ægtefælle derimod fuldstændigt særeje, skal den efterlevende ikke først udtage halvdelen af dette som sin ejendom. Det hele skal deles efter arvereglerne.

Delingsreglerne for boet bliver således forskellige alt efter, om ægtefællerne havde fællesejemidler eller fuldstændige særejmidler.

Fælleseje

Havde begge ægtefæller i det hele fælleseje, kan man ved testamente ændre på fordelingen inden for følgende rammer, idet brøkerne angår hele fællesboet:

	Livsarvingerne	Ægtefællen
Boslod	0	1/2
Friarv	1/6	1/12
Tvangsarv	1/6	1/12
Minimale lod	1/6	7/12
Legale lod	1/3	2/3
Maksimale lod	5/12	5/6

Eksempel:

Ægtefællerne har fælleseje og ejer tilsammen værdier for netto 1.200.000 kr. De har to fællesbørn. Dør manden, og er der ikke oprettet testamente, arver børnene, hvis boet skal skiftes, derfor 1/3 af 1.200.000 kr. (svarende til 2/3 af arven på 600.000 kr.) = 400.000 kr., der fordeles med 200.000 kr. til hver, medens enken udtager sin boslod på 600.000 kr. og arver 1/3 af de resterende 600.000 kr. = 200.000 kr. Enken vil således i alt modtage værdier for 800.000 kr. Ved testamente til fordel for ægtefællen kan disse 800.000 kr. være forøget til 1.000.000 kr. Ved testamente til fordel for børnene kan ægtefællens samlede lod i boet være formindsket til 700.000 kr.

Disse delingsregler gælder også, hvis den efterlevende ægtefælle fx selv ejede hele formuen i fællesboet, der i praksis ofte i det væsentligste vil bestå af friværdien i en ejerbolig, medens den afdøde ægtefælle intet ejede. Børnenes arv efter den afdøde skal da udredes af den efterlevendes egen formue – også hvis den efterlevende allerede ejede værdierne fra før ægteskabets indgåelse.

Da ikke ganske få ægtefæller efterhånden er opmærksomme på, at den efterlevende af dem ikke ville kunne indgå nyt ægteskab uden at skulle afstå en arvelod på 1/3 af det samlede fællesbo eller, når der er skrevet testamente, en minimallod på 1/6 af dette til livsarvingerne, og da dette kan være prohibitivt (forhindrende) for indgåelsen af mange nye ægteskaber, vælger nogle ægtepar nu både at få ændret deres formueordning og at skrive testamente, hvorved minimumslodden for livsarvingerne i tilfælde af, at nyt ægteskab ønskes indgået, da kan reduceres til kun at blive 1/12 af hele fællesboet. Det samme gøres i videre omfang af ægtefæller, der har særbørn, se derom nedenfor under 7. og 8. familiegruppe.

Formueordningen tilrettelægges da for ægtefæller, der har nogenlunde sædvanlige formueforhold, på den måde, at deres formuer opdeles i to lige store andele, der gøres til kombinationssæreje for begge. Der gælder derefter samme regler for opgørelsen af boerne efter den enes død, uanset hvem af ægtefællerne der måtte dø først. Har begge ægtefæller ved ægtepagt fået kombinationssæreje, bliver den førstafdøde ægtefælles formue til fælleseje ved dennes død. Den efterlevende ægtefælles formue bliver derimod nu til fuldstændigt særeje, der udtages af den efterlevende. Med tallene fra eksemplet foran bliver delingsreglerne herefter i stedet:

Når der både er oprettet ægtepagt om kombinationssæreje og testamente, er den efterlevende ægtefælles lod nu forøget til gennemsnitligt (nemlig hvis ægtefællerne ejer lige meget) at være $11/12$ af boet, dvs. 1.100.000 kr. med tallene fra eksemplet side 84.

Har begge ægtefæller kombinationssæreje, og er deres formuer opdelt således, at de hver ejer 600.000 kr., bliver den førstafdødes kombinationssæreje nemlig til fælleseje ved dødsfaldet. Den efterlevende udtager derfor som sin ejendom boslod med halvdelen af denne formue = 300.000 kr. Den efterlevendes egen formue på 600.000 kr. er ved dødsfaldet blevet til fuldstændigt særeje, som den efterlevende også udtager fuldt ud. Den efterlevende ejer således 900.000 kr. Af den førstafdødes boslod af fællesejet på de resterende 300.000 kr. arver den efterlevende, hvis der ikke er skrevet testamente $1/3 = 100.000$ kr., men denne andel vil ved et testamente normalt være forøget til at være $2/3 = 200.000$ kr.

Fuldstændigt særeje

Havde den førstafdøde ægtefælle fuldstændigt særeje, skal den efterlevende ikke som ved fælleseje først udtage halvdelen af dette som sin ejendom (boslod). Fordelingsreglerne for arv af den førstafdødes fuldstændige særeje mellem den efterlevende ægtefælle og ægtefællernes fællesbørn er da som følger:

	Livsarvingerne	Ægtefællen
Boslod	0	0
Friarv	1/3	1/6
Tvangsarv (minimale lod)	1/3	1/6
Legale lod	2/3	1/3
Maksimale lod	5/6	2/3

Den efterlevende ægtefælle udtager og beholder endvidere sit eget fuldstændige særeje, som ikke indgår i delingen af den førstafdøde ægtefælles bo.

Arveafgift

En efterlevende ægtefælle skal hverken svare boafgift eller tillægsboafgift af den arv, ægtefællen modtager fra den førstafdøde ægtefælles bo. Dette gælder dog ikke, hvis en frasepareret eller fraskilt ægtefælle arver noget ifølge testamente fra den anden. Der skal i så fald svares boafgift med 15 % af arven efter sædvanligt bundfradrag, der i 1999 var på 196.600 kr., og er 203.500 kr. i 2000-niveau, men ikke tillægsboafgift.

For livsarvingerne gælder de sædvanlige regler om boafgift med et bundfradrag, der i 1999 er på 196.600 kr., og 203.500 kr. i 2000-niveau.

Beregningen af boafgift vil i et 1999-bo med en arvebeholdning på 1.200.000 kr., der enten kan være den førstafdødes boslod eller den førstafdødes fuldstændige særeje, eller til dels begge dele, herefter foregå således:

Boets arvebeholdning	1.200.000 kr.
Ægtefællens andel (den legale lod på 1/3), som for ikke separerede og ikke fraskilte er afgiftsfri	400.000 kr.
Den afgiftspligtige arvebeholdning	800.000 kr.
Bundfradrag	196.600 kr.
Boafgift skal beregnes af 800.000 kr. ÷ 196.600 kr. =	603.400 kr.
Boafgift 15 % af 603.400 kr. =	90.510 kr.
Ægtefællens nettoarv	400.000 kr.

Livsarvingernes nettoarv er i alt 800.000 kr.	
÷ boafgift 90.510 kr. =	709.490 kr.
Nettoarv for hver livsarving	354.745 kr.

Det kan ved testamente være bestemt, hvem der skal betale boafgiften, herunder at dette skal være den efterlevende ægtefælle. Man kan dog ikke herved uden ægtefællens samtykke gribe ind i ægtefællens tvangsarveret. I boet kan det frit aftales, hvem der skal betale boafgiften.

Ved skifte af et uskiftet bo ved den længstlevende ægtefælles død, er der to bundfradrag på 196.600 kr. i 1999, men 203.500 kr. i 2000-niveau.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Det vil ses, at den arveretlige stilling for ægtefæller, der alene har fællesbørn, gradvist er blevet alvorligt forringet siden 1920'erne, fordi mange enker og enkemænd – modsat dengang – nu ønsker at indgå nyt ægteskab, og derfor enten må skifte med fællesbørnene eller opgive at gifte sig igen.

Det føles endvidere i vore dage af mange noget uforståeligt og måske endog som uværdigt for en efterlevende ægtefælle, at denne – der blot viderefører den formue, som typisk er skabt af begge ægtefæller i forening, eller måske endog af den efterlevende selv – ved uskiftet bo skal undergives et vist tilsyn fra børnenes side. Disse kan nemlig kræve skifte, hvis den efterlevende misbruger sin rådighed over boet, i praksis navnlig ved at bortgive væsentlige gaver. Får børnene begrundet mistanke om et misbrug, kan de gå til skifteretten og forlange en nærmere undersøgelse. Har den efterlevende foræret væsentlige dele af boet væk eller på anden »utilbørlig« måde formindsket dette, kan børnene forlange skifte af boet og ved delingen compensation for misbruget.

Eksempel:

Poul gik efter sin hustrus død i uskiftet bo med deres fællesbarn Kirsten. Boets nettoformue er nu på 1.200.000 kr., som i alt væsentligt er friværdien i et ubelånt rækkehus. Dette var købt af Poul, før han giftede sig med sin afdøde hustru. Han har siden sin hustrus død for 20 år siden nu i 15 år levet sammen med Mikkeline, og de har børnene Eva

og Torsten. I 1998 pådrog Mikkeline sig en sygdom, som kun kan helbredes på en klinik i USA. Poul optog derfor uden at orientere Kirsten et lån i ejerboligen på 600.000 kr. kontant, som blev brugt til betaling af Mikkelines ophold, behandling og helbredelse i USA. Kirsten forlanger nu skifte og gør gældende, at betalingerne for opholdet og behandlingen i USA er en gave til Mikkeline. Dette er rigtigt. Ved bodelingen af de resterende 600.000 kr. i det uskiftede bo får Poul nu kun 200.000 kr. og Kirsten 400.000 kr.

Mange enker og enkemænd, der ikke ved testamente og eventuelt tillige ægtepagt har fået formindsket børnenes lod, føler sig af økonomiske grunde tvunget til at undlade at skifte og indleder i stedet for at indgå nyt ægteskab et samliv uden ægteskab, der således vil være underlagt en vis kontrol fra børnenes side.

Dør den ene af to ægtefæller først, når den efterlevende har opnået en højere alder, er det endvidere påfaldende, at den efterlevende ved indgåelse af et nyt ægteskab skal aflevere 1/3 af nettoværdien i ægtefællernes fællesbo til børn, som nu typisk er mellem 45 og 60 år og forbi den alder, hvor de normalt har brug for et økonomisk tilskud til privat- eller erhvervsmæssig etablering.

Arvelovens regler synes således stadig præget af retstilstanden og kulturen i længst forsvundne tider, hvor børnene havde et vist medejerskab til forældrenes formue.

I den danske debat har det derfor i den seneste tid været fremme, at tiden nok er ved at være inde til også at tage det skridt for børnenes vedkommende, som man i 1963/64 tog for den ældre del af slægtens vedkommende, nemlig at indefryse arveretten for børnene, indtil den længstlevende af ægtefællerne dør. En sådan ordning blev for godt 10 år siden gennemført for fælles livsarvinger i Sverige.

Det må således nok forventes, at vi inden for en overskuelig fremtid kan få regler, hvorefter den efterlevende af to ægtefæller, der alene har fælles livsarvinger, arver hele fællesboet efter den førstafdøde således, at børnenes arveret udskydes, ikke blot indtil et uskiftet bo skiftes, men indtil den længstlevende af deres forældre dør.

Den efterlevende vil derved frit og uden kontrol kunne planlægge resten af sit liv også ved at indgå nyt ægteskab.

7. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har særbørn

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Ægtefæller, der alene har særbørn, omfatter – ikke separerede eller fraskilte – ægtefæller, når blot én af ægtefællerne har én eller flere arveberettigede livsarvinger, og ingen af disse er fælles livsarvinger. Endvidere omfattes de relativt få – ikke separerede eller fraskilte – registrerede partnere, når blot én af disse har én eller flere arveberettigede livsarvinger.

Gruppen dækker imidlertid over en række meget forskellige familiekonstellationer, hvor de arveretlige regler nok er ens, men hvor ønskerne om, hvordan arvedelingen skal være, kan være vidt forskellige.

Nogle mere eller mindre typiske af disse familiekonstellationer er:

- kun den ene af ægtefællerne eller partnerne har en livsarving, fx mandens barn født uden for ægteskab, som parret bestemt ikke ønsker skal arve dem,
- kun den ene af ægtefællerne eller partnerne har et barn, fx hustruens barn med en tidligere samlever. Barnet er kommet med i den nye familiedannelse, og ægtefællerne ønsker, at barnet skal være deres universalarving (hovedarving),
- begge ægtefæller eller partnere har ét eller flere børn, som alle er kommet med i den nye familiedannelse, og som ægtefællerne eller partnerne ønsker skal ligestilles efter dem i arvemæssig henseende, og
- én eller begge ægtefæller eller partnere har ét eller nogle børn, som de ønsker ikke skal arve dem, men andre børn, som de ønsker skal arve dem, og som de ofte også ønsker at ligestille i arvemæssig henseende.

Ganske mange ægtefæller eller partnere med de foran angivne børnekonstellationer ønsker i hvert fald ikke, at nogen af børnene skal arve dem ved den førstes død, men først når den længstlevende af dem dør, navnlig fordi den efterlevende ellers skal afstå så meget, at det vil gå ud over opretholdelsen af hjemmet for den efterlevende og børnene.

Kun i sjældnere tilfælde ønsker parterne, at børnene skal arve allerede, når den første af dem dør. Dette gælder især i følgende tilfælde:

- meget velhavende ægtefæller eller partnere ønsker, at den førstafdødes børn skal arve deres lod straks ved den førstafdødes død,
- undertiden opdeler ægtefæller eller registrerede partnere deres formuer i en fællesejeformue og en fuldstændig særejeformue. Meningen dermed er da, at børnene efter, at den første af dem er død, skal arve dennes særeje, medens fællesejet skal overtages af den efterlevende og først deles mellem børnene, når den længstlevende af ægtefællerne eller partnerne dør. Børnene giver derfor undertiden afkald på arv af fællesejet ved den førstes død, og ægtefællerne eller partnerne giver gensidigt afkald på arv efter hinanden af den andens fuldstændige særeje, og
- ægtefæller, som indgår et pensionistægteskab, opretter fuldstændigt særeje og ønsker ikke, at den anden af dem skal arve ved den førstes død, men at alt skal gå til deres respektive børn. De giver derfor gensidigt afkald på arv efter hinanden.

I denne arveretlige familiegruppe kan en efterlevende ægtefælle eller partner, som gennemgangen af delingsreglerne nedenfor viser, undertiden blive nødt til at opgive en ejerbolig, hvis der ikke er blevet skrevet testamente og eventuelt tillige ægtepagt. Endvidere vil arven til børnene næsten aldrig blive fordelt, som de ønsker det, når der ikke er testamente og eventuelt tillige ægtepagt.

Gruppen omfatter sammen med gruppen ægtefæller, der både har fællesbørn og særbørn, se derom nedenfor under 8. familiegruppe, noget over 350.000 ægtepar samt et mindre antal registrerede partnere.

Det er uden betydning for de arveretlige regler, om børnene bor eller har boet sammen med ægtefællerne eller de registrerede partnere.

Arvens fordeling uden testamente

Når der ikke er testamente, afhænger delingsreglerne ved den første af ægtefællernes eller partnernes død af, hvilken formueordning parterne har.

Fælleseje

Havde parterne i det hele fælleseje, herunder skilsmissesæreje, der bliver til fælleseje ved den første parts død, har en efterlevende ikke samme valgfrihed mellem uskiftet bo eller et skifte, som hvis ægtefællers børn var fællesbørn.

Uskiftet bo

Den efterlevende kan kun få fællesboet udleveret til uskiftet bo med den førstafdødes særlige livsarvinger, hvis der afgives et samtykke dertil. Er livsarvingerne myndige og ved deres fornufts brug, skal samtykket afgives af dem selv. Er livsarvingerne derimod mindreårige, kræves samtykke fra en særlig værge og derudover skifterettens tiltrædelse, der kun gives ud fra en samlet vurdering af forholdene. Det samme gælder for en myndig livsarving, som ikke selv kan varetage sine anliggender, og derfor har fået beskikket en værge, eller af skifteretten får beskikket en skifteværge. Der skal, når skifteretten skal tillade en værges eller skifteværges samtykke til uskiftet bo, dels ses på børnenes situation, dels på den efterlevendes forhold. Tilladelse gives i en del tilfælde, hvor den førstafdødes særbørn er mindreårige og forbliver i hjemmet, idet den efterlevende så overtager forsørgelsespligten over for dem. Imidlertid kan hver af de mindreårige livsarvinger derefter forlange skifte, når de bliver myndige. Endvidere giver et samtykke fra en umyndig livsarving ikke den efterlevende fuld sikkerhed. Dør livsarvingen, kræves der nemlig samtykke fra dennes børn, og hvis de er umyndige, tilladelse fra en særlig værge og skifteretten. Men i så fald bor børnebørnene oftest ikke hos den efterlevende og skal ikke forsørges af denne; skifte bliver derfor forlangt.

Det vil ses, at det i mange tilfælde vil være usikkert, om uskiftet bo kan opnås. Og selv, hvor uskiftet bo tillades, er dette langt fra altid nogen sikker ordening at bygge den fremtidige økonomi på for den efterlevende. Endvidere må det huskes, at den efterlevende ikke må foretage dispositioner, der står i misforhold til boets formue, og derfor er undergivet en vis kontrol fra livsarvingernes side. Realiteten er derfor, at en hel del efterlevende ikke kan få fællesboet udleveret til uskiftet bo, og at andre ikke ønsker dette.

Delingsreglerne ved skifte

Delingsreglerne ved den første ægtefælles eller partners død er, når der ikke foreligger testamente, de samme som delingsreglerne ved skifte for ægtefæller, der alene har fællesbørn, se derom nærmere foran under 6. familiegruppe. Dette gælder både, hvis boet skiftes efter, at den efterlevende har været i uskiftet bo, og hvis boet skiftes straks ved den første ægtefælles eller partners død. Den efterlevende udtager derfor i skiftetilfælde først halvdelen af fællesboet som sin boslod, hvorefter den efterlevende, når der ikke er testamente, arver 1/3 af den førstafdødes del af fællesboet og livsarvingerne 2/3 deraf.

Forskellen til, hvad der gælder, når der er fællesbørn, er imidlertid, at en deling, når der er fællesbørn, først behøver at blive aktuel, hvis den efterlevende ægtefælle ønsker at indgå nyt ægteskab, medens en deling ofte vil blive aktuel allerede ved den førstafdødes død, når denne efterlod sig særbørn.

Ved skifte af et uskiftet bo ved den længstlevende ægtefælles eller registrerede partners død, arver de, der er den førstafdødes livsarvinger på tidspunktet for skiftet, den førstafdødes halvdel af det uskiftede bo med fordeling mellem livsarvingerne efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger, medens den længstlevendes livsarvinger arver den anden halvdel af det uskiftede bo til fordeling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger. Havde den førstafdøde fx fire særbørn og den længstlevende kun ét særbarn og er formuen på 1.200.000 kr., arver den førstafdødes fire særbørn hver 150.000 kr., medens den længstlevendes særbarn arver 600.000 kr.

Er der ingen arvinger efter den længstlevende, går hele arven til den førstafdødes livsarvinger.

Fuldstændigt særeje

Havde den førstafdøde ægtefælle eller registrerede partner helt eller delvist fuldstændigt særeje, er uskiftet bo, som når der er fælles livsarvinger, udelukket for dette særejes vedkommende. Det fuldstændige særeje skal derfor skiftes, medmindre livsarvingerne giver arveafkald. Giver livsarvingerne skifteafkald, dvs. låner den efterlevende arven, skal der betales boafgift af den lod, livsarvingerne ellers ville få ved et skifte.

Havde den førstafdøde tillige fællesejemidler, er uskiftet bo dog

muligt for dette, hvis de nødvendige samtykker og tilladelser bliver givet.

Ved delingen af den førstafdødes fuldstændige særeje, udtager den efterlevende ikke først halvdelene i boslod. Det fuldstændige særeje deles, når der ikke er testamente, med 1/3 til den efterlevende og 2/3 til livsarvingerne til fordeling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Testamenter og ægtepagter

Da både halvdelene af den efterlevende ægtefælles eller registrerede partners arvelod og halvdelene af livsarvingernes arvelodder er tvangsarv, kan en part, når der ikke er givet arveafkald, højst bestemme ved testamente, at halvdelene af arven skal flyttes. En sådan flytning kan være til andre, eller den kan være fra livsarvingerne eller nogle af disse til ægtefællen eller partneren, eller fra ægtefællen eller partneren til livsarvingerne eller nogle af disse eller fra nogle af livsarvingerne til andre af disse. Dette gælder dog kun arven, og således ikke den halvdel af fællesboet, som reelt tilhører den efterlevende som dennes boslod.

Delingsreglerne for det samlede bo bliver således forskellige alt efter, om ægtefællerne eller partnerne havde fællesejemidler eller fuldstændige særejmidler.

Fælleseje

Havde begge ægtefæller eller registrerede partnere i det hele fælleseje, kan der ved testamente ændres på fordelingen inden for de samme rammer, som er angivet foran under 6. familiegruppe for ægtefæller, der alene har fællesbørn. Udgangspunkt for beregningerne kan tages i følgende eksempel:

Eksempel:

Ægtefællerne har hver deres særbarn og ejer tilsammen 1.200.000 kr., der er fælleseje, og som i det væsentligste er placeret i en ejerbolig. Manden dør, og hans myndige særbarn giver ikke samtykke til uskiftet bo, fx fordi barnet er født uden for ægteskab og ingen forbindelse havde til faderen, eller som noget relativt typisk forekommende, fordi mandens tidligere ægtefælle fik forældremyndigheden over barnet

ved parternes skilsmisse. Barnet skal, når der ikke er oprettet testamente, derfor have udbetalt 400.000 kr. i arv.

Hustruen og hendes særbarn kan da oftest ikke blive boende i ejerboligen, som må sælges, eventuelt i perioder med faldende priser på ejerboliger med betydeligt tab. Disse regler gælder også, hvis værdierne i ejerboligen alene ejedes af hustruen.

I praksis er sådanne situationer, navnlig før kombinationssæreje fra begyndelsen af 1990'erne kunne oprettes, blevet søgt imødegået ved masseoprettelse af testamenter med et særligt udviklet trussels- belønningkoncept. Nægter særbarnet at samtykke til uskiftet bo, skal det alene have sin tvangsarv og aldrig mere. Giver særbarnet samtykke til uskiftet bo, belønnes det med at få sin legale arv (i eksemplet foran 400.000 kr.), eventuelt med et tillæg (i eksemplet fx på 200.000 kr.), når det uskiftede bo til sin tid skal skiftes. Børn, der er kommet med i den nye familiedannelse, ligestilles derved i nogle tilfælde i arvemæssig henseende efter ægtefællerne.

Efter særejereformens gennemførelse oprettes nu i stedet i et vist omfang ægtepagt med bestemmelser om kombinationssæreje samt gensidigt testamente. Ved den første ægtefælles død, ejer den efterlevende ægtefælle da typisk (nemlig, hvis ægtefællerne ejede lige meget) 9/12 af boet og arver yderligere efter testamentet 2/12 således, at den førstafdødes særlige livsarvinger tilsammen kun vil arve 1/12 eller med tallene fra eksemplet foran 100.000 kr.

Kom nogle af eller alle ægtefællernes børn med i den nye familiedannelse, vil ægtefællers testamenter typisk også indeholde bestemmelse om, at disse børn – men kun de – skal ligestilles efter ægtefællerne i arvemæssig henseende.

Fuldstændigt særeje

Har ægtefæller eller registrerede partnere med særbørn fuldstændigt særeje, fx et arvet særeje, træffer parterne, når de ikke er meget velhavende, i praksis ofte bestemmelse om, at den førstafdødes særbørn kun skal arve 1/3 af særejet til deling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger, medens den efterlevende skal arve 2/3. Her er delingsreglerne de samme, som hvis ægtefæller alene havde fællesbørn.

Ægtepagt om omdannelse af det fuldstændige særeje til kombinati-

onssæreje, vil som regel ikke kunne oprettes, når det fuldstændige særeje er modtaget ved gave eller arv.

Arveafgift

Den efterlevende ægtefælles eller registrerede partners arvelod efter den førstafdøde er afgiftsfri. Derimod skal den førstafdødes særlige livsarvinger i tilfælde af skifte betale boafgift efter sædvanligt bundfradrag, der i 1999 var 196.600 kr., men er 203.500 kr. i 2000-niveau. Se regneeksemplet foran under 6. familiegruppe under arveafgift, hvis tal også gælder, når der i stedet er særbørn.

Hvor den ene ægtefælle eller registrerede partner har indsat den anden parts særbørn til at arve, skal der også kun svares boafgift af denne arv og ikke tillægsboafgift.

Skiftes et uskiftet bo ved den længstlevende parts død, er der to bundfradrag på 196.600 kr. i 1999-niveau, men 203.500 kr. i 2000-niveau. Det ene angår den halvdel af boet, der skal arves efter den førstafdøde, det andet angår den anden halvdel af arven, som skal arves efter den længstlevende.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Den arveretlige retsstilling for efterlevende ægtefæller er i særbørnsfamilierne blevet alvorligt forringet. Tidligere, hvor ægtefæller i almindelighed ikke havde særbørn, havde den efterlevende jo altid ret til uskiftet bo, med fællesbørn, og da man tidligere oftest blev i uskiftet bo til man døde, uden at gifte sig igen, var ægtefællen reelt enearving efter den førstafdøde, når der var fælleseje.

Forskellige danske undersøgelser viser, at mere end 90 % af ægtefæller, som ikke er meget velhavende, og som ikke indgår et pensionistægteskab, nu ønsker, at arven til den førstafdødes særbørn ikke skal udbetales til skade for den efterlevende, men indefrysnes. De gældende danske regler for deling, når der ikke er testamente, medfører i øvrigt, at den førstafdødes særbørn efter lovreglerne om fælleseje og arv i virkeligheden bliver bedre stillet over for den efterlevende ægtefælle end ægtefællernes fællesbørn. Særbørnene har nemlig ret til at få deres arv tidligere i livet end fællesbørnene. Da dette imidlertid meget klart ikke er forældrenes ønske, oprettes der regelmæssigt ægtepagter

og testamenter til ulejlighed og med betydelige udgifter for ægtefællerne. Ændres reglerne ikke, vil ægtefællerne blot fortsætte med at oprette ægtepagter og testamenter for at få deres ønsker opfyldt.

Det må derfor forventes, at reglerne inden for en overskuelig årrække vil blive ændret. Overvejelser derom må, når ægtefæller har fællesje, gå i retning af, at også særbørns arv eller en del af denne arv, som hovedregel skal indefrysnes for den efterlevende ægtefælle måske endog på livstid og med adgang til, at den efterlevende kan indgå nyt ægteskab.

Undtagelse derfra bør ved særbørn dog formentlig gøres, hvis et særbarns far eller mor har bestemt ved testamente, at arven skal udskiftes helt eller delvist ved dennes død.

8. familiegruppe: Ægtefæller, der både har fællesbørn og særbørn

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Ægtefæller, der både har fællesbørn og særbørn, omfatter alle ægtepar, der har mindst én fælles livsarving, når blot én af ægtefællerne tillige har én særlig livsarving. Registrerede partnere kan ikke være omfattet af denne familiegruppe, fordi de ikke kan have fællesbørn.

Også denne familiegruppe omfatter som den 7. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har særbørn, en række meget forskelligartede familiekonstellationer, rækkende fra at begge ægtefæller har særbørn og tillige ét eller flere fællesbørn og til, at den ene ægtefælle har ét særbarn, og ægtefællerne har et eller flere fællesbørn.

Gruppen omfatter sammen med den 7. familiegruppe: Ægtefæller, der alene har særbørn, noget over 350.000 ægtepar.

Det er uden betydning for de arveretlige regler, om børnene bor eller har boet hos ægtefællerne.

Arvens fordeling uden testamente

Reglerne om arvens fordeling uden testamente er som for ægtefæller, der alene har fællesbørn, se foran under 6. familiegruppe, eller som

alene har særbørn, se foran under 7. familiegruppe, forskellige alt efter, om ægtefællerne har fælleseje eller fuldstændigt særeje.

Fælleseje

Har ægtefællerne fælleseje, herunder skilsmissesæreje, der bliver til fælleseje ved den første ægtefælles død, kan den efterlevende af ægtefællerne altid vælge mellem uskiftet bo med den eller de fælles livsarvinger eller at skifte med disse.

Uskiftet bo

Om uskiftet bo kan etableres med den førstafdødes særlige livsarvinger afhænger derimod af, om de fornødne samtykker og tilladelser bliver givet, se derom foran under 7. familiegruppe. Kan uskiftet bo kun etableres delvist, må resten af fællesboet skiftes.

Kommer den efterlevende ægtefælle helt eller delvist i uskiftet bo, må ægtefællen ikke misbruge sin rådighed over dette, navnlig ved at bortgive væsentlige gaver, og livsarvingerne kan udøve en vis kontrol over for den efterlevende. Den efterlevende skal skifte et uskiftet bo med alle den førstafdødes livsarvinger for at kunne indgå nyt ægteskab, medmindre den førstafdødes livsarvinger giver arveafkald eller eventuelt skifteafkald, se derom nærmere foran under 6. familiegruppe og 7. familiegruppe.

Delingsreglerne ved skifte

Skal fællesboet skiftes helt eller delvist enten straks ved den førstafdøde ægtefælles død eller efter, at den efterlevende har været i uskiftet bo, men medens den efterlevende er i live, er delingsreglerne de samme, som hvor der enten alene er fællesbørn eller alene er særbørn efter den førstafdøde. Efter at den efterlevende har udtaget sin halvdel af fællesboets midler som boslod, deles den førstafdødes halvdel af dette, når der ikke er testamente, med $1/3$ i arv til den efterlevende og $2/3$ i arv til livsarvingerne efter den førstafdøde med fordeling mellem disse efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Skiftes det uskiftede bo først ved den længstlevende ægtefælles død, tilfalder de to halvdele af boet hver af ægtefællernes livsarvinger. De fælles livsarvinger arver derfor dobbelt lod i forhold til hver af ægtefællernes særlige livsarvinger.

Eksempel:

Manden havde to særbørn, S1 og S2. Hustruen har to særbørnebørn, en afdød særdaters to sønner, SD1 og SD2. Ægtefællerne har ét fællesbarn F. Der er ikke testamente. Hustruen har efter mandens død været i uskiftet bo med mandens to særbørn og fællesbarnet indtil sin død. Hun efterlader sig 1.200.000 kr. i det uskiftede bo. Fædrenerven på 600.000 kr. skal nu fordeles med $1/3 = 200.000$ kr. til hver af S1, S2 og F. Mødrene arven på 600.000 kr. skal fordeles med halvdelen = 300.000 kr. til F og $1/4 = 150.000$ kr. til hver af de to særbørnebørn SD1 og SD2.

S1 og S2 arver herefter hver 200.000 kr., F i alt 500.000 kr. og hver af de to særbørnebørn, SD1 og SD2, 150.000 kr.

Havde hustruen skiftet fuldt ud straks ved mandens død, og var formuen også da på i alt 1.200.000 kr., havde S1, S2 og F, når der ikke var testamente, til sammen arvet $2/3$ af 600.000 kr. = 400.000 kr., dvs. 133.333 kr. hver, medens hustruen da arvede $1/3$ af 600.000 kr. = 200.000 kr. Ved hustruens død som den længstlevende ville restformuen, der med uændrede værdiforhold ville være på 800.000 kr., uden testamente blive delt med 400.000 kr. til F og 200.000 kr. til hver af særbørnebørnene SD1 og SD2.

S1 og S2 ville da i alt kun arve hver 133.333 kr. efter ægtefællerne, men F 533.333 kr. og de to særbørnebørn SD1 og SD2 hver 200.000 kr.

Fuldstændigt særeje

Havde den førstafdøde ægtefælle helt eller delvist fuldstændigt særeje for sine ejendele, er uskiftet bo udelukket med de ejendele, som var fuldstændigt særeje. Det fuldstændige særeje skal skiftes, medmindre livsarvingerne giver arveafkald. Giver livsarvingerne skifteafkald, dvs. låner den efterlevende arven, skal der straks svares boafgift af den lod, livsarvingerne ellers ville have modtaget i arv, hvis et skifte fandt sted.

Havde den førstafdøde ægtefælle tillige fællesejemidler, er uskiftet bo muligt for denne del af den førstafdødes formue.

Ved delingen af den førstafdødes fuldstændige særeje, udtager den efterlevende ægtefælle ikke som ved fælleseje først halvdelen. Dette særeje deles, når der ikke er testamente, med $1/3$ til den efterlevende ægtefælle og $2/3$ til livsarvingerne til fordeling mellem disse efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Testamenter og ægtepagter

Da både halvdelen af den efterlevende ægtefælles arvelod og halvdelen af livsarvingernes arvelodder er tvangsarv, kan den førstafdøde ægtefælle, når der ikke er givet arveafkald, højst bestemme ved testamente, at halvdelen af arven skal "flyttes", det kan være til andre, eller det kan være fra livsarvingerne eller nogle af disse til ægtefællen, eller fra ægtefællen til livsarvingerne eller til nogle af disse eller fra nogle af livsarvingerne til andre af disse. Dette gælder dog kun arven, og således ikke den halvdel af fællesboet, som reelt tilhører den efterlevende ægtefælle som dennes boslod.

Delingsreglerne for det samlede bo bliver således forskellige alt efter, om ægtefællerne havde fællesejemidler eller fuldstændige særejemidler.

Fælleseje

Havde begge ægtefæller i det hele fælleseje, kan der ved testamente ændres på fordelingen inden for de samme rammer, som er angivet foran under 6. familiegruppe for ægtefæller, der alene har fællesbørn. Udgangspunkt for beregningerne kan tages i følgende eksempel:

Eksempel:

Manden har særbørnene S1, S2 og S3. Ægtefællerne har tillige fællesbarnet F. Hustruen har ingen særbørn. Ægtefællerne ejer tilsammen 1.200.000 kr., der er fælleseje, og som i det væsentligste er placeret i en ejerbolig. Manden dør, og hans tre særbørn giver ikke samtykke til uskiftet bo, måske fordi mandens tidligere ægtefælle fik forældremyndigheden over børnene ved parternes skilsmisse. Hustruen kan nu gå i uskiftet bo med fællesbarnet F. Men arven til S1-S3 skal udskiftes. Er der ikke testamente, skal S1-S3 da hver modtage 1/4 af 400.000 kr. = 100.000 kr., og hustruen skal således udrede 300.000 kr. i arv til mandens særbørn. Fællesbarnets arv på 100.000 kr. skal ikke udbetales.

Hustruen og hendes fællesbarn vil dog ofte ikke kunne blive boende i ejerboligen, som må sælges, eventuelt i perioder med faldende priser på ejerboliger med betydeligt tab. Dette gælder også, hvis værdierne i ejerboligen alene ejedes af hustruen.

I praksis er sådanne situationer, navnlig før kombinationssæreje fra begyndelsen af 1990'erne kunne oprettes, blevet søgt imødegået ved masseoprettelse af testamenter med et særlig udviklet trussels- belønningskoncept. Nægter særbørnene at samtykke til uskiftet bo, skal de alene have deres tvangsarv og aldrig mere. Giver særbørnene samtykke til uskiftet bo, belønnes de ikke sjældent med at få deres legale arv, i eksemplet foran 300.000 kr., eventuelt med et tillæg, i eksemplet fx på 150.000 kr., når det uskiftede bo til sin tid skal skiftes.

Efter særejereformens gennemførelse oprettes nu i stedet i et vist omfang ægtepagt med bestemmelser om kombinationssæreje samt gensidigt testamente. Ved den første ægtefælles død ejer den efterlevende ægtefælle da typisk (nemlig hvis ægtefællerne ejede lige meget) $9/12$ af boet og arver ifølge testamentet normalt yderligere $2/12$ således, at den førstafdødes livsarvinger tilsammen kun vil arve af den sidste $1/12$, se beregninger foran under 6. familiegruppe. Særbørnene vil da arve $3/4$ af $1/12 = 75.000$ kr. eller 25.000 kr. til hver af de tre særbørn og fællesbarnet $1/4$ af $1/12 = 25.000$ kr

Kom nogle af eller alle ægtefællernes børn med i den nye familiedannelse, indeholder testamenterne typisk også en bestemmelse om, at disse børn – men kun de – skal ligestilles efter ægtefællerne i arvemæssig henseende.

Fuldstændigt særeje

Har ægtefæller med både fællesbørn og særbørn fuldstændigt særeje, fx et arvesæreje, træffer ægtefæller, når de ikke er meget velhavende, ofte bestemmelse om, at den førstafdødes børn tilsammen kun skal arve det halve af deres lod på $2/3 = 1/3$ af særejet til deling efter de sædvanlige regler for fordeling mellem livsarvinger, medens den efterlevende ægtefælle skal arve de $2/3$ i stedet for $1/3$. Her er delingsreglerne de samme, som hvis ægtefællerne alene havde fællesbørn.

Ægtepagt med omdannelse af det fuldstændige særeje til kombinationssæreje, vil som regel ikke kunne oprettes, når de ejendele, der er fuldstændigt særeje, er modtaget ved arv eller gave.

Arveafgift

Den efterlevende ægtefælles arvelod efter den førstafdøde er afgiftsfri. Derimod skal den førstafdødes livsarvinger i tilfælde af skifte betale

boafgift efter sædvanligt bundfradrag, der i 1999 var 196.600 kr., men er 203.500 kr. i 2000-niveau. Se regneeksemplet foran under 6. familiegruppe under arveafgift, der finder helt tilsvarende anvendelse, når der både er særbørn og fællesbørn.

Hvor den ene ægtefælle har indsat den anden ægtefælles særbørn til at arve, skal der også kun svares boafgift af denne arv og ikke tillægsboafgift.

Skiftes et uskiftet bo ved den længstlevende ægtefælles død, er der to bundfradrag på 196.600 kr. i 1999-niveau, men 203.500 kr. i 2000-niveau. Det ene angår den halvdel af boet, der skal arves efter den førstafdøde af ægtefællerne, det andet angår den anden halvdel af boet, som er arv efter den længstlevende af ægtefællerne.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Den arveretlige retsstilling for ægtefæller, der både har særbørn og fællesbørn, er blevet alvorligt forringet. Tidligere, hvor ægtefæller i almindelighed ikke havde særbørn, havde den efterlevende jo altid ret til uskiftet bo, og da man tidligere oftest blev i uskiftet bo til man døde, var en efterlevende ægtefælle reelt enearving efter den førstafdøde, når der var fælleseje. Som omtalt foran under 6. og 7. familiegruppe må det forventes, at reglerne inden for en overskuelig årrække kan blive ændret. Overvejelser derom kan, når ægtefæller har fælleseje, gå i retning af, at arven både til ægtefællers særbørn og ægtefællers fællesbørn som hovedregel skal indefryses helt eller delvist for den efterlevende ægtefælles livstid og med adgang til, at den efterlevende i hvert fald over for fællesbørn kan indgå nyt ægteskab.

Undtagelse bør ved særbørn dog formentlig gøres, hvis særbarnets far eller mor har bestemt ved testamente, at arven skal udskiftes helt eller delvist ved dennes død.

9. familiegruppe: Ugifte samlevende, der er barnløse

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Ugifte samlevende, der er barnløse, omfatter ca. 175.000 par, der lever sammen uden at være gift eller have indgået registreret partnerskab. At de er barnløse, er ensbetydende med, at ingen af dem har blot én livsarving. Hvis en kvinde i et samlivsforhold er blevet gravid, hører parret ikke længere til denne arveretlige familiegruppe, men til gruppen ugifte samlevende med børn, fordi allerede fosteret har arveret efter forældrene dog betinget af, at barnet bliver levende født.

Er en af de samlevende gift eller registreret partner med en anden end samlivspartneren – og ikke separeret fra denne – hører de samlevende heller ikke til denne familiegruppe, men til gruppen barnløse ægtefæller, se derom foran under 5. familiegruppe. Endvidere hører parret heller ikke til denne familiegruppe, hvis blot én af dem er enke eller enkemand, se derom nedenfor under 11. og 12. familiegruppe.

Arvens fordeling uden testamente

Når samlevende er ugifte eller ikke har indgået registreret partnerskab, arver de ikke hinanden uden, at der er skrevet testamente. Ved den førstes død, arver dennes arvinger i 2. eller eventuelt 3. arveklasse, og er der ingen sådanne arvinger, går arven i statskassen. Justitsministeren afstår dog efter fast praksis i så fald arven til den efterlevende af samleverne, når samlivet har været fast og varet en vis tid – mindst fra 3 til 4 år – og der har været et vist økonomisk fællesskab.

En efterlevende samlever kan i visse tilfælde alligevel gøre et krav gældende mod dødsboet. Efter højesteretspraksis kan den efterlevende, når denne har bidraget til den fælles husførelse, og den afdøde parts formue i den tid, hvor samlivsforholdet bestod, er blevet forøget, få tilkendt et såkaldt kompensationsbeløb. Dette udgør imidlertid ingenlunde 50 % af den anden parts formue, således som tilfældet er for ægtefæller og registrerede partnere, der har fællesjeje. Kompensationsbeløbet udmåles efter et skøn og har i praksis højest andraget omkring 15 % af den anden parts formue.

Testamenter

En barnløs samlevende, der ikke er enke eller enkemand – se derom under 11. og 12. familiegruppe – kan ved testamente frit bestemme over hele sin formue.

I praksis skriver ganske mange barnløse samlevende i fællesskab et såkaldt gensidigt testamente, ved hvilket de indsætter hinanden til at arve. Navnlig når sådanne testamenter skrives af ældre samlevende, bestemmes det tillige, hvem der skal arve formuen, når den længstlevende af dem dør.

Endelig indeholder testamenterne ofte bestemmelse om, at testamentet skal bortfalde, hvis de samlevende ophæver samlivet på grund af uoverensstemmelse, eller hvis de indgår ægteskab eller registreret partnerskab.

Arveafgift

Når barnløse samlevende har indsat hinanden til at arve ved testamente, kommer det, når der skal betales arveafgift, an på, hvor længe de havde boet sammen, når den første af dem dør. Var dette under 2 år, skal den efterlevende af dem både betale boafgift med 15 % af arven efter et bundfradrag, der i 1999 er 196.600 kr., men 203.500 kr. i 2000-niveau, samt tillægsboafgift med 25 %. Havde de samlevende boet sammen i 2 år eller mere, og boede de sammen ved dødsfaldet, slipper den efterlevende dog for at betale tillægsboafgift.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Det er en udbredt opfattelse, at det ikke er rimeligt, at samlevende ikke arver hinanden, hvis de har glemt at oprette testamente. Dette kan føre til helt urimelige resultater, hvis samlivet har været ægteskabslignende og bestået i fx 25 år. Den formue, de samlevende i fællesskab har samlet, vil da blive opdelt efter det, den afdøde ejede, og det, den efterlevende ejer. Det, som den afdøde ejede, vil da tilfalde dennes arvinger i 2. eller 3. arveklasse eller efter omstændighederne gå i statskassen; dog med mulighed for afståelse til den efterlevende samlever.

I debatten om eventuelle ændringer af arveloven har navnlig to synspunkter været anført:

- de samlevende bør, når samlivet har bestået en vis periode, kunne anmelde til retten, at de ønsker at få ægtefælleretsvirkninger. Konsekvensen af sådanne regler ville være, at når de samlevende i fællesskab havde foretaget en sådan anmeldelse, så ville den efterlevende af dem arve hele den førstafdødes formue. Endvidere ville hele formuen ved den længstlevendes død i almindelighed blive fordelt med halvdelen til hver af de samlevendes arvinger i 2. eller 3. arveklasse,
- i tilfælde, hvor en sådan anmeldelse ikke fandt sted, navnlig fordi den ene af samleverne var en økonomisk stærkere part, som ikke ønskede en lighedeling i tilfælde af død, bør der indføres en regel om, at den efterlevende samlever under hensyn til samlivets længde, parternes formuer og parternes indtjening eller arbejde i hjemmet under samlivsforholdet, af skifteretten kan få udlagt en arveret, som stiller den efterlevende samlever på en rimelig måde.

10. familiegruppe: Ugifte samlevende, der har børn

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Ugifte samlevende, der har børn, omfatter ca. 115.000 samlevende par af forskelligt køn, hvor de samlevende enten har fællesbørn, eller hvor blot én af de samlevende har blot ét barn eller én anden særlig livsarving. Dertil kommer et mindre antal samlevende af samme køn, der ikke har indgået registreret partnerskab, når blot én af de samlevende har ét særbarn eller én anden livsarving. Er en samlevende gift med en anden end samleveren eller i registreret partnerskab med en anden end samleveren, hører de samlevende dog kun til denne arveretlige familiegruppe, hvis de er separerede ved bevilling eller ved dom. Endvidere hører de ikke til denne arveretlige familiegruppe, hvis blot én af dem er enke eller enkemand, se derom under 10. og 11. familiegruppe.

Vi ved fra forskellige undersøgelser, at mere end 90.000 af de samlevende par har fællesbørn og kan deraf udlede, at knap 25.000 par,

der er af forskelligt køn, samt et mindre antal samlevende af samme køn, alene har særbørn. Over 70.000 af parrene har alene fællesbørn, medens knap 40.000 af parrene har både fællesbørn og særbørn. Det drejer sig således i alt om en befolkningsgruppe på omkring 250.000 samlevende personer og deres børn.

Grunden til, at det ikke som ved ægtefæller og registrerede partnere er nødvendigt at opdele denne gruppe i flere undergrupper – alene med fællesbørn – alene med særbørn – både med fællesbørn og særbørn – er, at de arveretlige regler, når den første dør, ikke påvirkes af, om der er tale om fællesbørn eller særbørn.

Det drejer sig imidlertid om ret så uensartede familiekonstellationer strækkende sig fra, at parter lever sammen og har fået et fællesbarn, men opfatter deres samliv som et prøveægteskab og derfor i mange tilfælde senere indgår ægteskab, og til, at typisk noget ældre samlevende har både hver deres særbørn samt fællesbørn.

Arvens fordeling uden testamente

Når ugifte samlevende med børn ikke har skrevet testamente, er arve-reglerne enkle, men normalt helt ude af trit med de samlevendes typiske ønsker.

Ved den første af de samlevendes død, arver den efterlevende af dem intet.

Havde den afdøde børn – det være sig fællesbørn med den efterlevende eller særbørn – eller fjernere livsarvinger, arver livsarvingerne hele arven med fordeling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Var den afdøde barnløs og også uden fjernere livsarvinger således, at kun den efterlevende har særlige livsarvinger, arver den afdøde samlevers arvinger i 2. eller 3. arveklasse. Er der ingen arvinger dér, går arven i statskassen med mulighed for, at justitsministeren afstår denne til den efterlevende efter de principper, som er omtalt foran under 9. familiegruppe.

Den efterlevende samlever har ingen mulighed for uskiftet bo med den førstafdødes livsarvinger.

Det må som noget virkelig ubehageligt for dem, som ikke har skrevet testamente, også huskes, at arven til den afdødes mindreårige børn eller fjernere livsarvinger skal indbetales til en forvaltningsafdeling og

administreres derfra, indtil arvingen bliver myndig. Dette gælder også, hvis arvingen er de samlevendes fællesbarn. Der er ingen mulighed for, at den efterlevende kan »låne« arven ved en arvehenstand. Dette er ensbetydende med, at den efterlevende ofte vil blive tvunget til at gå fra »hus og hjem«, hvis værdierne eller de fleste af disse ejedes af den afdøde.

Den eneste mulighed for, at den efterlevende kan modtage noget, er, at der tilkendes denne et såkaldt kompensationsbeløb. Dette kan imidlertid kun ske, hvis samlivet har varet en vis tid, og der under samlivet er sket en formueforøgelse af den nu afdøde samlevers formue. Der tilkendes da en vis procentdel af værdiforøgelsen som kompensation.

Testamenter og krydslivsforsikringer

Har begge de ugifte samlevende børn eller fjernere livsarvinger, herunder naturligvis fællesbørn, kan det ved testamente højst bestemmes retsgyldigt, at den efterlevende af dem skal arve halvdelen af værdierne i boet efter den af dem, som dør først. Den anden halvdel skal tilfalde den førstafdødes livsarvinger som deres tvangsarv til fordeling mellem dem efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger. Har de samlevende alligevel bestemt ved testamente, at den efterlevende af dem skal arve alt, kan dette kun blive ført ud i livet, hvis den førstafdødes livsarvinger er myndige og enten ikke protesterer mod testamentet eller tidligere har givet eller nu giver et afkald på deres tvangsarv.

Da disse regler i praksis ofte vil føre til, at den efterlevende med eventuelle hjemmeboende børn må gå fra »hus og hjem«, tegner ugifte samlevende par med gensidigt samtykke fra den anden i et vist omfang en såkaldt krydslivsforsikring. Ifølge sådanne forsikringer udløser den førstes død, at der tilfalder den efterlevende en forsikringssum på egen forsikring således, at der ikke skal betales arveafgift af forsikringssummen. Den efterlevende kan da bruge forsikringssummen til at »købe« de værdier i den afdødes bo, som dennes livsarvinger ellers skulle arve. Livsarvingerne får da penge i stedet for genstande, og den efterlevende får mulighed for at overtage værdierne, fx en ejerbolig, eller den afdødes del af denne, bil, indbo, husgeråd osv. Et sådant frikøb forudsætter imidlertid, at den afdødes livsarvinger accepterer

ordningen. Gør de ikke det, kan livsarvingerne forlange arveudlæg i genstandene i boet, og har da ret til at arve disse efter lodtrækning med den efterlevende om hver ting. Det kan højst være bestemt ved testamentet, at den efterlevende samlever skal have forret til at udtage genstande inden for værdien af sin arvelod på halvdelen af boet, men disse ting skal så være specificerede og tillagt den efterlevende.

Eksempel:

De samlevende har hver deres særbarn. Manden ejer et rækkehus med en kontant friværdi på 1 mio. kr. samt bil, indbo og husgeråd til en nettoværdi på i alt 200.000 kr. Manden dør først. Kvinden ejer nu kun 600.000 kr., som er forsikringssummen på hendes del af parternes krydslivsforsikring. Ved testamente er det bestemt, at kvinden skal arve alt, og at mandens særbarn skal udløses kontant for sin tvangsarv på det halve af boet, dvs. med 600.000 kr.

Godkender særbarnet eller dets værge ordningen, arver den efterlevende hele boet til værdi 1.200.000 kr. og skal svare arveafgift deraf, medens særbarnet arver 600.000 kr. og selv må betale boafgift deraf.

Protesterer mandens særbarn eller dets værge derimod mod ordningen, har barnet ret til at kræve arveudlæg i boets genstande inden for værdien af sin arvelod, der er tvangsarven på 600.000 kr. Forlanger særbarnet nu udlæg i bil, indbo og husgeråd for 200.000 kr., må der, hvis den efterlevende også ønsker udlæg i disse genstande, finde lodtrækning sted om, hvem af dem der skal arve hver enkelt genstand. Dette gælder dog ikke, hvis der ved testamentet også er givet den efterlevende samlever fortrinsret til at udtage hver enkelt genstand, men der må i så fald være foretaget en udtrykkelig opregning og identifikation af hver enkelt genstand i testamentet. Ønsker særbarnet også arveudlæg i rækkehuset for en del af sin arv, og forlanger også den efterlevende samlever arveudlæg i rækkehuset for en del af sin arv, men tilkendegiver mandens særbarn eller dets værge, at barnet ikke ønsker arveudlæg således, at rækkehuset kommer i sameje mellem dem, bliver konsekvensen, at rækkehuset som regel må sælges.

Eksemplet viser endvidere, at den efterlevende ville være meget ringere stillet, hvis der ikke var blevet skrevet testamente og tegnet en krydslivsforsikring.

I praksis tegnes krydslivsforsikringer for at undgå, at præmien bliver alt for høj, ikke sjældent som rene dødsrisikoforsikringer. Herved forstås, at der kun bliver tale om en forsikringssum, når den pågældende dør. Der vil ikke som ved livsforsikringer være tale om, at der også sker en opsparing med udbetalinger, fx fra det 70. år af en månedlig rate. Dør en samlever ikke før den anden, er præmiebeløbene derfor for så vidt spildt. Endvidere skal forsikringerne ændres, når værdiforholdene ændrer sig. Det er ikke tilstrækkeligt at tegne en (billigere) ulykkesforsikring i stedet, som det undertiden ses i praksis. De færreste dødsfald skyldes nemlig en ulykke.

I enkelte testamenter bestemmer de samlevende endvidere, hvorledes arven skal fordeles efter den længstlevendes død. I mere begrænset omfang søger de på denne måde at ligestille de børn, som er kommet med i deres familiedannelse.

Arveafgift

Af den arv, som tilfalder en efterlevende samlever ved testamente, skal der betales boafgift efter sædvanligt bundfradrag i 1999 på 196.600 kr., men 203.500 kr. i 2000-niveau, såfremt de samlevende rent faktisk havde boet sammen i de seneste 2 år før dødsfaldet. Var dette ikke tilfældet, skal der tillige betales tillægsboafgift af arven.

Den førstafdødes livsarvinger skal svare boafgift efter et bundfradrag i boet, der i 1999 var på 196.600 kr., men er 203.500 kr. i 2000-niveau.

Er det ved testamente bestemt, at arven efter den ene af de samlevende skal tilfalde den anden samlevers børn, skal disse såvel svare boafgift som tillægsboafgift af arven.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Der skrives i praksis helt regelmæssigt testamenter af ugifte samlevende med børn, ligesom de i et vist omfang tegner forsikringer i det øjemed, at give den efterlevende »arveret« til hele formuen efter den af dem, som dør først. Det er således normalt ikke i overensstemmelse med de samlevendes ønsker, at andre, herunder deres børn, skal arve af deres midler ved den førstes død. Det, de ikke sjældent har været fælles om at samle, ønskes, som tilfældet også er for ægtefæller og

registrerede partnere, typisk fuldt ud overtaget af den efterlevende, for at hjemmet kan fortsættes, også til gavn for eventuelle hjemmeboende børn.

I 1970'erne var det den officielle familiepolitik, at ugifte samlevende ikke skulle ligestilles med ægtefæller, således at man derved skabte en slags ægteskab af 2. klasse. Man ville se tiden an for at kunne vurdere, om de dengang godt 100.000 samlivsforhold var et modefænomen, der senere ville gå af brug. Nu er der imidlertid op mod 300.000 ugifte samlevende familier med eller uden børn, og de samlevendes vilkår er i mellemtiden lidt efter lidt blevet meget betydeligt forbedret på de fleste andre væsentlige punkter end ved formue og arv.

Så vidt ses, er det derfor på tide at spørge, om samfundet længere med føje kan undlade at regulere disse familiers formue- og arveforhold på en ordnet, og retfærdig måde i stedet for, at de samlevende enten skal gå til advokat og oprette testamente samt eventuelt tegne forsikringer for at søge at opnå det, de ønsker, eller se i øjnene, at de, der ikke får reguleret deres forhold, kan komme ud for økonomisk ruin og en forbitret tilværelse, der kan blive livsvarig.

Den enkleste og klareste arvemæssige løsning vil bestå i at give de samlevende mulighed for at få ægtefælleretsvirkninger. Dette vil kunne gøres ved at give de samlevende adgang til i forening at anmelde til retten, at de skal have ægtefælleretsvirkninger.

For tilfælde, hvor parterne – eller én af disse – ikke måtte ønske at foretage en sådan anmeldelse, kunne der til erstatning for den af retspraksis dannede, som det synes alt for magre regel om tilkendelse af kompensationsbeløb, indføres en rimelighedsregel. Denne kunne gå ud på, at skifteretten ud fra en samlet skønsmæssig vurdering skal kunne tillægge en efterlevende part en socialt betonet ret til at arve, der under hensyn til samlivets længde, parternes indtægts- og formueforhold, og om der er hjemmeboende mindreårige børn, vil stille den efterlevende rimeligt.

Det må forventes, at overvejelser i denne retning vil blive taget op inden for en overskuelig fremtid.

11. familiegruppe: Enker og enkemænd i uskiftet bo

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Den arveretlige familiegruppe: Enker og enkemænd i uskiftet bo, omfatter alle tilfælde, hvor en efterlevende ægtefælle eller en efterlevende registreret partner med eller uden tilladelse har fået boet efter den førstafdøde udleveret til uskiftet bo med den førstafdødes livsarvinger. Det er for de arveretlige regler ligegyldigt, om den efterlevende har indledt et samlivsforhold, eller om dette ikke er tilfældet.

Arvens fordeling uden testamente

Har hverken den førstafdøde eller den efterlevende oprettet testamente, afhænger arvedelingen ved den længstlevendes død af, om den længstlevende selv har børn eller andre livsarvinger, eller om dette ikke er tilfældet.

Har såvel den afdøde som den efterlevende livsarvinger, fordeles arven ved den længstlevendes død på den måde, at den ene halvdel af det uskiftede bo tilfalder den førstafdødes livsarvinger, det være sig fælles livsarvinger eller særlige livsarvinger til fordeling efter de sædvanlige delingsregler for livsarvinger. Kun de livsarvinger, som er i live ved den længstlevendes død, arver. Det tilsvarende gælder for den efterlevendes halve andel af det uskiftede bo. Endvidere fordeles den efterlevendes eventuelle fuldstændige særeje mellem den efterlevendes livsarvinger.

Havde kun den førstafdøde af ægtefællerne eller de registrerede partnere livsarvinger, fordeles arven ved den længstlevendes død på den måde, at den ene halvdel af det uskiftede bo tilfalder den førstafdødes livsarvinger til fordeling mellem disse efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger. Den længstlevendes halvdel af det uskiftede bo tilfalder, når der ikke er testamente, den længstlevendes arvinger i 2. eller 3. arveklasse. Har den længstlevende ikke arvinger i 2. eller 3. arveklasse, tilfalder også dennes halvdel af boet den førstafdødes livsarvinger.

Testamenter

Testamenter kan for det første foreligge derved, at den førstafdøde af ægtefællerne eller af de registrerede partnere havde bestemt, hvem der skal arve halvdelen (nemlig friarven) af den førstafdødes del af det uskiftede bo. Dette kan være den efterlevendes arvinger eller andre. Havde den førstafdøde ved testamente udnyttet sin ret til at træffe sådanne bestemmelser fuldt ud, tilfalder der alene den førstafdødes livsarvinger deres tvangsarv på 1/4 af det uskiftede bo til fordeling efter de sædvanlige regler for deling mellem livsarvinger.

Testamente kan også foreligge på den måde, at den efterlevende træffer bestemmelse om, hvem der skal arve af den efterlevendes halvdel af det uskiftede bo. Den efterlevende kan derimod ikke bestemme i sit testamente, hvad der skal ske med arven efter den afdøde ægtefælle eller registrerede partner, som jo er den anden halvdel af det uskiftede bo. Har også den efterlevende livsarvinger, kan den efterlevende kun ved testamente bestemme over friarven på halvdelen af sin andel af det uskiftede bo, dvs. 1/4 af det samlede bo. Har den efterlevende derimod ikke selv livsarvinger, kan den efterlevende ved testamente frit bestemme, hvem der skal arve hele den efterlevendes halvdel af det uskiftede bo.

Arveafgift

Når det uskiftede bo arves af ægtefællernes eller de registrerede parternes livsarvinger ved den længstlevende ægtefælles eller partners død, skal livsarvingerne svare boafgift af arven. Der beregnes i så fald to bundfradrag, der i 1999 var på 196.600 kr., men er 203.500 kr. i 2000-niveau, for hver halvdel af det uskiftede bo.

Tilfalder arven ifølge testamente andre end parternes livsarvinger, skal der tillige svares tillægsboafgift af sådanne arvelodder. Dette gælder dog ikke, hvor en af parterne har truffet bestemmelse om, at arven skal tilfalde vedkommendes far eller mor.

Kan reglerne forventes at blive ændret?

Som det er omtalt foran under 1. familiegruppe, der vedrører enlige med livsarvinger, må det nok forventes, at der inden for en overskue-

lig årrække kan blive indført regler om, at livsarvingers tvangsarv bliver nedsat eller eventuelt helt bortfalder.

12. familiegruppe: Enker og enkemænd, der ikke er i uskiftet bo

Hvem omfatter familiegruppen i praksis?

Familiegruppen: Enker og enkemænd, der ikke er i uskiftet bo, omfatter alle tilfælde, hvor en enke eller enkemand eller en efterlevende af to registrerede partnere valgte – eller var nødt til – at skifte boet ved den førstafdødes død, og ikke senere har indgået nyt ægteskab eller nyt registreret partnerskab.

Arvens fordeling

Hovedreglen om arvens fordeling går ud på, at arven fordeles efter de almindelige regler for enlige med livsarvinger, enlige med arvinger i 2. eller 3. arveklasse eller enlige uden slægtsarvinger.

Ikke sjældent er der i denne familiegruppe imidlertid blevet skrevet testamente, medens den anden ægtefælle eller den anden af de registrerede partnere endnu var i live. Parterne har ved sådanne testamenter ofte i fællesskab bestemt, hvorledes arven skal fordeles ved den længstlevende af ægtefællernes eller partnernes død. I så fald skal arvedelingen følge bestemmelsen i et sådant testamente.

Testamenter

En efterlevende enke eller enkemand kan som udgangspunkt skrive testamente efter de almindelige regler herom. Hovedreglen er derfor, at den efterlevende, der har livsarvinger, ved testamente kan træffe bestemmelse over halvdelen af arven. Har den efterlevende ikke livsarvinger, er hovedreglen, at den efterlevende ved testamente frit kan bestemme over hele arven.

Som en i praksis væsentlig undtagelse herfra, der ikke sjældent overses i praksis, må det nævnes, at et fællestestamente, som blev skrevet, medens den første af ægtefællerne eller af de registrerede

partnere var i live, ofte vil indeholde bestemmelser, som ikke giver den efterlevende ret til at testamentere i det foran angivne omfang.

Eksempel:

To barnløse ægtefæller traf før den førstes død i fællesskab bestemmelse om, at halvdelen af formuen ved den længstlevendes død skal arves af den førstafdødes bror, og at den anden halvdel skal arves af den efterlevendes søster. Selvom den efterlevende er barnløs, kan den efterlevende, som nu har arvet hele formuen, normalt kun ændre bestemmelsen om, at halvdelen af arven skal tilfalde den efterlevendes egen søster. Bestemmelsen om, at halvdelen af arven skal gå til den førstafdødes bror, er, hvis andet ikke udtrykkeligt blev bestemt i testamentet, det ikke muligt at ændre for den efterlevende.

Andre spørgsmål, der inden for alle familiegrupper kan reguleres ved testamente

I dette kapitel gennemgås det, hvordan de enkelte ting i dødsboet vil blive *fordelt* mellem arvingerne, hvis der ikke er testamente, og hvordan man ved testamente kan sikre, at arvingerne kan arve bestemte ting (nedenfor 1).

Mange vil dernæst søge at sikre arven for deres arvinger ved at træffe bestemmelse i deres testamente om, at arven skal være arvingernes *særeje* eller *sjældnere*, at arven skal sættes fast for én eller flere af arvingerne ved at blive *båndlagt* (nedenfor 2. og 3.).

Den, der har forældremyndigheden over børn, kan endvidere i sit testamente tilkendegive, hvem der skal have *forældremyndigheden*, hvis den pågældende selv falder bort (nedenfor 4.).

Efter vores nye skifteregler bør mange nu også overveje, om det ved testamente skal bestemmes, at ens dødsbo skal behandles af en *bobestyrelse* (nedenfor 5.).

Ikke helt få testamenter indeholder i praksis alene bestemmelser om de i dette kapitel omtalte spørgsmål.

1. Fordeling af boets ting mellem arvingerne

Når de genstande, ejerbolig, sommerhus, bil, båd, og indbo m.v., som man efterlader sig, skal fordeles mellem arvingerne, spiller det en rolle, om man selv er ugift eller gift, registreret partner eller ikke, om man har livsarvinger, og om man er i uskiftet bo. Både reglerne om, hvordan fordelingen sker uden testamente og reglerne om, hvad

man kan bestemme derom ved testamente, er forskellige i disse tilfælde.

Man kan ved testamente bestemme:

- at ens arvinger skal have forret til at arve bestemte ting inden for værdien af deres arv,
- at andre end ens arvinger skal arve bestemte ting, eller
- at ens arvinger skal arve bestemte ting oveni deres øvrige arv.

Der er intet i vejen for, at man ved testamente kombinerer de tre nævnte muligheder.

Forret for arvinger til bestemte ting, når man er ugift og ikke er registreret partner

Ikke testamente

Er man ugift og ikke registreret partner, og er der ikke skrevet testamente om, hvordan de ting man efterlader sig, skal fordeles mellem ens arvinger, gælder følgende:

Ens arvinger må selv finde ud af, hvad der skal ske med de enkelte ting. Bliver tingene ikke solgt – fordi det er nødvendigt for at skaffe penge til betaling af boets gæld og afgifter m.v., eller fordi ingen af ens arvinger ønsker at arve tingene, men hellere vil have penge i stedet – skal tingene fordeles. Kan arvingerne ikke enes om at dele dem, skal der trækkes lod. Der kan nu også trækkes lod om faste ejendomme, dvs. parcelhuse, ejerlejligheder, sommerhuse (fritidshuse), erhvervs-ejendomme og ubebyggede grunde.

Eksempel 1:

Mine arvinger er børnene Peter, Claus og Henriette. Jeg, der er ugift, efterlader mig en bil til 44.000 kr., et antikt standur til 32.000 kr., et chatol til 10.000 kr., et ægte tæppe til 4.000 kr., et maleri til 8.000 kr. og en kobberspand til 2.000 kr. Vurderingsprisen for tingene er således i alt 100.000 kr. Resten af arven består af 200.000 kr. i kontanter. Jeg har ikke skrevet testamente. Efter min død kan børnene ikke enes om delingen af tingene. Ved lodtrækning vinder Peter derefter bilen, det antikke standur og chatollet. Claus vinder tæppet og maleriet. Henri-

ette vinder kobberspanden. Peter har således ved lodtrækning fået ret til at arve ting til en værdi på 86.000 kr., Claus ting til en værdi på 12.000 kr. og Henriette ting til en værdi på 2.000 kr. De tre børn skal hver arve $1/3$ af 300.000 kr. = 100.000 kr. Peter får derfor 14.000 kr. af pengene, Claus får 88.000 kr. af pengene og Henriette får 98.000 kr. af pengene. Hver af arvingerne skal endvidere betale boafgift med 15 %, efter fradrag af bundfradraget, der i 1999 er på 196.600 kr., men 203.500 kr. i 2000-niveau.

Testamente

Da resultaterne af lodtrækninger kan give anledning til megen strid og bitterhed, kan man i stedet ved testamente bestemme, hvem af ens arvinger, der skal have forret til at få udlagt de enkelte ting i arv. Den, der efter bestemmelse i testamentet, har fået forret til at arve en ting, er dog ikke tvunget til at modtage den, men har forret til at få den udlagt i arv, hvis de andre arvinger også ønsker at arve netop den ting, således at lodtrækning om denne ting undgås.

Eksempel 2:

Der er i mit bo de samme arvinger og de samme ting og penge som nævnt foran i eksempel 1. Ved testamente har jeg nu bestemt, at Claus, der vil have mest brug for bilen, skal have forret til at arve den, og at Claus også skal have forret til at arve kobberspanden. Peter tillægger jeg forret til at arve det antikke standur og tæppet. Henriette giver jeg forret til at arve chatollet, og maleriet. Siger ingen af mine arvinger nej tak til de ting, de herefter ved testamentet har fået forret til, er boet delt. Peter arver det antikke standur og tæppet + 64.000 kr. kontant. Claus arver bilen og kobberspanden + 54.000 kr. kontant, og Henriette arver chatollet og maleriet + 82.000 kr. kontant. Siger én af arvingerne nej tak til en af tingene, må denne enten efter ønske overtages af en af de andre, eventuelt efter lodtrækning, eller sælges.

Såfremt der i boet er enighed om ansættelse af værdierne på de enkelte ting, der på rimelig måde svarer til den værdi, tingene kan indbringe ved et salg, skal værdiansættelserne respekteres af skattemyndighederne ved revisionen af boopgørelsen. Er der uenighed om en værdiansættelse, kan der mod betaling fås en sagkyndig vurdering.

Man kan endvidere give to eller flere arvinger forret til at få én eller flere ting eller faste ejendomme udlagt i sameje.

Har man livsarvinger, og ønsker man at give én af dem størst mulig forret til at arve bestemte ting eller værdipapirer, kan det højest gøres til ting m.v., hvis værdi ligger inden for værdien af den pågældende livsarvings tvangsarv + friarven = værdien af det halve af boet.

Eksempel 3:

Jeg er ugift og har to børn Christian og Caroline. Værdien af hele arven udgør 800.000 kr. Boet består af et ubelånt sommerhus til værdi 600.000 kr. og penge og indbo til værdi 200.000 kr. Det er ikke mit ønske, at det ene af børnene skal arve mere end det andet. Ved testamente kan jeg nu akkurat give Christian forret til at arve sommerhuset, imod at han betaler 200.000 kr. til Caroline.

Uskiftet bo

Er man i uskiftet bo, kan man normalt ved testamente give arvinger forret til at arve ting i hele det uskiftede bo, blot værdien af tingene ligger inden for det halve af de samlede værdier i boet.

Forret for arvinger til bestemte ting, når man er gift eller registreret partner

Ikke testamente

Efterlader man sig både en ægtefælle eller registreret partner og andre arvinger, enten livsarvinger eller nogen, man ved testamente har bestemt skal arve en bestemt andel af ens bo, og har man ikke ved testamente bestemt, hvem der skal have forret til at arve de enkelte ting, har ens ægtefælle eller registrerede partner en langt bedre stilling end de øvrige arvinger til at arve af tingene, når boet skal deles.

Fælleseje og skilsmissesæreje

Er ens formueordning fælleseje eller skilsmissesæreje, og har man ikke skrevet testamente, kan ens ægtefælle frit bestemme, hvilke ting, herunder også faste ejendomme, dvs. parcelhuse, ejerlejligheder, sommerhuse (fritidshuse), erhvervsjendomme og ubebyggede grunde, ens ægtefælle som den efterlevende ønsker at arve. Ens efterlevende

ægtefælle kan endog udtage alle ting og ejendomme i hele fællesboet imod at betale, det, de andre arvinger, herunder livsarvinger, skal arve, kontant. Det samme gælder for en registreret partner.

Fuldstændigt særeje

Er ens formueordning fuldstændigt særeje, og har man ikke skrevet testamente, har ens ægtefælle eller registrerede partner dog kun forret til at arve ting og faste ejendomme, der værdimæssigt ligger inden for hans eller hendes arvepart af det fuldstændige særeje. Dette gælder også, hvis man ved testamente har forøget sin ægtefælles eller registrerede partners arvepart fra 1/3 til 2/3.

Testamente

Fælleseje og skilsmissesæreje

Man kan ved testamente højest give andre end ens ægtefælle eller registrerede partner forret til at arve ting, der tilhører ens del af fællesboet eller ens skilsmissesæreje, og hvis værdi ligger inden for 1/4 af værdien af de samlede fællesejer og skilsmissesærejer. Der gælder dog den yderligere begrænsning, at man ikke kan give andre end sin ægtefælle eller registrerede partner forret til at arve fast ejendom, der tjener til familiens bolig, eller hvortil ens ægtefælles eller registrerede partners erhvervsvirksomhed er knyttet, og heller ikke til at arve indbo, der hører til det fælles hjem eller til ens ægtefælles eller registrerede partners arbejdsredskaber.

Fuldstændigt særeje

Ens ægtefælles eller registrerede partners forret til som den længstlevende at arve ting og faste ejendomme, der er ens fuldstændige særeje, inden for værdien af sin arvepart i dette, kan man ved testamente ikke helt fratage sin ægtefælle eller registrerede partner. Man kan højest bestemme, at andre end ens ægtefælle eller registrerede partner, skal have forret til at arve bestemte ting og faste ejendomme, der værdimæssigt ligger inden for halvdelen af værdien af det fuldstændigt særeje. Ens ægtefælle eller registrerede partner har derefter forret til at arve af resten af tingene inden for sin arvelod.

Boets ting skal ikke fordeles mellem ens arvinger, men arves af andre

Testamente

Er man ugift og ikke registreret partner, og har man ikke livsarvinger, kan man helt frit ved testamente bestemme, hvem der skal arve ens ting.

Eksempel 4:

Jeg ejer de samme ting som nævnt foran i eksempel 1, side 115, men nu er mine arvinger mine to brødre Jørgen og Hasse. Jeg kan da ved testamente bestemme, at helt andre personer eller institutioner skal arve de seks ting, jeg efterlader mig, således at disse ting går fra i det, mine to brødre så kommer til at arve. Den, der arver tingene, skal selv betale arveafgift af værdien af tingene.

Er man gift eller registreret partner og/eller har man livsarvinger, kan man ved testamente højst bestemme, at andre end ens ægtefælle eller registrerede partner og/eller ens livsarvinger skal arve ting, der ligger inden for det halve af værdien af hele arven

Når arvinger arver ens ting oveni deres arv

Testamente

I stedet for at bestemme ved testamente, at tingene i ens dødsbo skal fordeles med forret for ens arvinger, eller at de skal arves af andre end ens arvinger, kan man også bestemme ved testamente, at én eller nogle af ens arvinger skal arve tingene oveni deres arv.

Har man ikke ægtefælle eller registreret partner og/eller livsarvinger, er man helt frit stillet i så henseende.

Eksempel 5:

Jeg ejer de samme ting som nævnt foran i eksempel 1, side 115. Mine arvinger er mine to brødre Jørgen og Hasse. Ved testamente kan jeg bestemme, at min bror Hasse skal arve de nævnte seks ting til en værdi af 100.000 kr., medens resten af arven på 200.000 kr. skal deles lige mellem mine to brødre.

Er man gift eller registreret partner, og/eller har man livsarvinger, kan man højest ved testamente bestemme, at ting, der ligger inden for det halve af værdien af arven efter en, skal lægges oveni en eller nogle af ens arvingers arvelod.

2. Skal arvingernes arv gøres til særeje?

Enhver, som efterlader sig noget af en vis økonomisk værdi, bør overveje at bestemme i sit testamente, at arven skal være arvingernes særeje.

De følgende oplysninger er også af interesse for mange af dem, der allerede har skrevet testamente, fordi vi i 1990 fik nye og meget bedre muligheder for at træffe egnede bestemmelser om, at arvingernes arv skal være særeje.

Ikke testamente

Hvis man ikke har truffet bestemmelse om, at ens arvingers arv skal være deres særeje, bliver arven som udgangspunkt fælleseje. Arvingerne kan dog sammen med deres ægtefælle eller registrerede partner oprette en ægtepagt om, at de skal have en eller anden slags særeje. Det kan imidlertid være ubehageligt at stille krav derom ved indgåelse af ægteskab eller registreret partnerskab. De færreste får derfor gjort det. Det må derfor anbefales alle at overveje at træffe bestemmelse ved testamente om, at arven skal være særeje. I så fald bliver arven særeje, uden at ens arvinger opretter ægtepagt med deres ægtefælle eller registrerede partner. Endvidere kan det særeje, der er truffet bestemmelse om i testamentet, ikke ved ægtepagt ændres til at være fælleseje eller en anden slags særeje, medmindre tilladelse til, at sådanne ændringer skal kunne foretages, også er skrevet i testamentet.

Når arven bliver fælleseje, skal ens arvinger af med det halve af det, der er i behold, til deres ægtefælle eller registrerede partner, hvis de bliver separeret eller skilt. Det bør herved huskes, at risikoen for, at en person, der gifter sig, senere bliver separeret eller skilt, bliver højere og højere, og nu må antages at være væsentligt mere end 40 %.

Eksempel 1:

Min datter vil komme til at arve 1.000.000 kr. kontant efter mig. Er eller bliver min datter gift, og skal hun derefter separeres eller skilles fra sin ægtefælle, uden at de har oprettet ægtepagt om særeje, skal ægtefællen have halvdelen af, hvad der er i behold, af arven. Er de 1.000.000 kr. stadig i behold, er det 500.000 kr. Blev pengene anbragt i et parcelhus, der er steget til det dobbelte i værdi, skal min datter i tilfælde af separation eller skilsmisse aflevere det halve af værdierne i parcelhuset.

Når ens arving eller ens arvinges ægtefælle dør, og der er fællesbørn, kan den længstlevende af dem gå i uskiftet bo med arven, hvis den er fælleseje. Skal boet deles, går halvdelen af arven derefter til ens arving eller dennes arvinger, medens halvdelen af arven går til arvingens ægtefælle eller til dennes arvinger, herunder til dennes eventuelle særbørn – eller kreditorer, hvis ægtefællen er isoleret.

Testamente

Hvis man vil sikre, at ens arvinger ikke skal af med det halve af arven i tilfælde af separation og skilsmisse, kan man træffe bestemmelse i sit testamente om, at arven skal være særeje. Man kan til dette formål frit vælge mellem at træffe bestemmelse om, at arven skal være skilsmis-sesæreje, fuldstændigt særeje eller kombinationssæreje. Dette valg får derimod stor betydning, hvis ens arving eller dennes ægtefælle dør.

Skilsmis-sesæreje

Bestemmes det i testamentet, at arven efter én skal være arvingernes skilsmis-sesæreje, får det den virkning, at arvingerne nu beholder hele arven i tilfælde af separation eller skilsmisse.

Eksempel 2:

Min datter vil arve 1.000.000 kr. kontant efter mig. Jeg har ved testamente bestemt, at arven efter mig skal være hendes skilsmis-sesæreje. Efter at min datter har arvet mig, skal hun skilles. Hun beholder nu hele den del af arven efter mig, der måtte være i behold, herunder også værdistigning og renter, der måtte være løbet på. Køber min datter fx et parcelhus kontant for de arvede 1.000.000 kr., og stiger huset deref-

ter i værdi, således at værdien, når hun skal separeres, er 2.000.000 kr., beholder hun hele værdien i huset.

Når arven er gjort til skilsmisssæreje, gælder særejet imidlertid kun, indtil ens arving eller ens arvings ægtefælle eller registrerede partner dør. Derefter er arven blevet fælleseje.

Eksempel 3:

Min datter har arvet 1.000.000 kr. kontant efter mig, og jeg har ved testamente bestemt, at arven skal være hendes skilsmisssæreje. Når min datter eller hendes ægtefælle dør, og arven er i behold, er de 1.000.000 kr. derefter fælleseje. Den længstlevende af dem kan derfor få boet udleveret til uskiftet bo med deres fællesbørn, uden at der skal betales arveafgift. Der opstår set med mine øjne imidlertid alvorlige problemer, hvis min datters ægtefælle har særbørn eller er insolvent. Har min datter og hendes ægtefælle fx ikke fællesbørn, men har hendes ægtefælle ét særbarn, vil dette, hvis dets far dør før min datter, og der ikke var oprettet testamente, arve 1/3 af arven efter mig. Er ægtefællen insolvent, skal halvdelen af arven efter mig gå til kreditorerne både ved min datters eller hendes ægtefælles død.

Fuldstændigt særeje

Bestemmer man i sit testamente, at arven skal være fuldstændigt særeje, er arven særeje både ved arvingens separation og skilsmisse, og når arvingen eller arvingens ægtefælle dør.

Eksempel 4:

Min datter har arvet 1.000.000 kr. kontant efter mig, og jeg har ved testamente gjort arven til fuldstændigt særeje. For pengene har min datter købt et parcelhus. Ved separation og skilsmisse, og hvis hendes ægtefælle dør, beholder min datter huset, uden at der skal betales arveafgift.

Dør min datter før sin ægtefælle, skal værdierne i huset, der fx da kan være steget til 2.000.000 kr., deles. Er min datter barnløs, og har hun ikke oprettet testamente selv, arver hendes ægtefælle de 2.000.000 kr., uden at der skal betales arveafgift. Har min datter i stedet to fællesbørn, og har hun ikke selv oprettet testamente, arver

børnebørnene hver $1/3$ af de 2.000.000 kr. = 666.666 kr. og skal betale boafgift med 15 % efter bundfradrag, der i 1999 var 196.600 kr., men 203.500 kr. i 2000-niveau. Min datters ægtefælle arver den sidste trediedel af de 2.000.000 kr. = 666.666 kr. og skal ikke betale arveafgift. Huset må så eventuelt sælges, og familien må flytte.

Kombinationssæreje

Har man i sit testamente gjort arven til kombinationssæreje, er arven altid særeje for ens arving ved separation og skilsmisse. Dør ens arvinges ægtefælle før ens arving, bliver arven fuldstændigt særeje for ens arving og beholdes derfor af arvingen, uden at der skal svares arveafgift. Dør ens arving før arvingens ægtefælle, bliver arven fælles-eje, således at arvingens ægtefælle kan gå i uskiftet bo med eventuelle fællesbørn.

Eksempel 5:

Min datter har arvet 1.000.000 kr. kontant efter mig, som jeg ved testamente har gjort til kombinationssæreje. Pengene er anbragt i en ejerlejlighed, der er steget i værdi til 2.000.000 kr. Ved separation og skilsmisse beholder min datter ejerlejligheden i stedet for at skulle aflevere halvdelen af værdien, hvis arven var fælleseje. Hvis min datters ægtefælle dør først, beholder min datter nu ejerlejligheden uden arveafgift. Dette er en fordel i forhold til, at ejerlejligheden var fælleseje eller skilsmissesæreje.

Hvis min datter dør før sin ægtefælle, bliver ejerlejligheden til fælles-eje, og min datters ægtefælle kan nu gå i uskiftet bo med ejerlejligheden og deres eventuelle fællesbørn. Dette vil jeg, hvis ægtefællen ikke er insolvent, ofte føle som en fordel i forhold til, at ejerlejligheden var fuldstændigt særeje.

Det vil ses, at bestemmelser om kombinationssæreje kan være egnede til, at der ved relativt moderate arvebeløb bliver mulighed for, at ens barns efterlevende ægtefælle kan gå i uskiftet bo og beholde en ejerbolig sammen med ens børnebørn. Er der derimod tale om, at ens barn arver en meget betydelig arv, fx på 10.000.000 kr., kan arven normalt uden risiko for, at hjemmet må sælges, gøres til fuldstændigt særeje, fordi ægtefællen til ens barn da normalt vil arve $1/3$ af værdierne.

Uskiftet bo

Er man i uskiftet bo, kan man kun bestemme, at den andel af det uskiftede bo, som er arven efter en selv, skal være særeje.

Gamle testamenter

Har man i et testamente, som blev skrevet før den 1. oktober 1990, truffet bestemmelse om, at ens arvingers arv skal være særeje, bliver arven (normalt) skilsmisssæreje for disse arvinger. Ønsker man, at arven i stedet skal være enten fuldstændigt særeje eller kombinations-særeje, må testamentet ændres, og dette vil så normalt frit kunne bestemmes i et tillæg til testamentet, en såkaldt kodicil.

3. Båndlæggelse af arven ved at denne sættes fast for en arving

Ved testamente kan det bestemmes, at arven skal sættes fast for ens arvinger, såkaldt båndlæggelse. Er man i uskiftet bo, kan man kun båndlægge den del af det uskiftede bo, som er arven efter en selv.

Hvilke arvingers arv kan båndlægges?

Andre end livsarvinger og ægtefælle eller registreret partner

Er en arving ikke ens livsarving og heller ikke ens ægtefælle eller registrerede partner, kan hele arvingens arv båndlægges. Det kan ske enten tidsbegrænset eller for arvingens livstid. Det kan også bestemmes, at båndlæggelsen skal ophøre ved en bestemt begivenheds indtræden, fx hvis arvingen, der nu er insolvent, fører bevis for at være blevet solvent.

Livsarvinger

Er der ved testamente truffet bestemmelse om, at hele en livsarvingens arv skal båndlægges, har livsarvingen ret til at forlange tvangsarven, der normalt vil være halvdelen af arven, frigivet, når livsarvingen er

fyldt 25 år og kan bevise, at han eller hun er i stand til at styre sine økonomiske forhold på forsvarlig måde. Ens livsarving vil imidlertid normalt ikke ønske at forlange frigivelse, hvis han eller hun er forgældet.

Friarven kan man båndlægge for livsarvingen, uden at arvingen kan forlange fritagelse for båndlæggelsen. Båndlæggelsen kan ske tidsbegrænset, se derom ovenfor.

Ægtefælle og registreret partner

Man kan aldrig båndlægge mere end friarven, dvs. højst halvdelen af sin ægtefælles eller sin registrerede partners arv.

Minimum for båndlæggelse

En arvelod på mindre end 75-100.000 kr. kan aldrig båndlægges, hvis arvingen ikke i forvejen ejer noget, der allerede er båndlagt.

Betydningen af at arven er båndlagt

Når en arv bliver båndlagt, skal de arvede pengemidler anbringes i et pengeinstitut, og arvingen vil normalt få udbetalt indtægterne, dvs. renter og andet udbytte, løbende.

Også fast ejendom kan med arvingens samtykke båndlægges. Dette sker normalt ved tinglysning af en deklaration på ejendommen om, at den ikke kan sælges eller belånes m.v.

Hverken arvingen selv eller arvingens kreditorer kan røre den båndlagte arv. Kreditorerne kan heller ikke røre det uhævede afkast i 6 måneder efter forfaldsdagen.

Arvingen kan dog søge om at få beløb udbetalt af den båndlagte kapital til uddannelses- eller etableringsformål m.v.

Når en arv båndlægges, bliver den arvingens fuldstændige særeje, hvis der ikke i testamentet er truffet bestemmelse om, at den båndlagte arv skal være af en anden formueart.

Hvornår skal man båndlægge?

I praksis sker delvis båndlæggelse ret ofte, når en yngre arving skal arve en betydelig formue. Tvangsarven båndlægges da ofte til arvingen er 25 år og friarven fx til arvingen er 30 eller 35 år. Det kan være farligt for yngre mennesker pludseligt at blive meget rige.

Inden man bestemmer sig for at båndlægge arven for sine arvinger,

bør man nøje overveje, om de fordele, der vil kunne opnås ved båndlæggelsen, står i rimeligt forhold til det ubehag eller den følelse af nedværdigelse, der for arvingen kan ligge i at få sin arv sat fast.

Båndlæggelse kan efter lidt anderledes regler også ske af de gaver, man giver.

4. Bestemmelser om forældremyndighed

Reglerne om, hvem der får forældremyndigheden over ens børn, når man dør, er noget forskellige alt efter, om man har forældremyndigheden alene, eller om man har fælles forældremyndighed sammen med sin nuværende eller tidligere ægtefælle eller samlever.

Man har forældremyndigheden alene

Ikke testamente

Har man forældremyndigheden alene over sine børn, og dør man, skal statsamtet træffe bestemmelse om, hvem der derefter skal have forældremyndigheden over børnene. Anmoder børnenes efterlevende far eller mor om at få forældremyndigheden, vil han eller hun få den, hvis ikke hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod det.

Testamente

I tre tilfælde bliver der ikke tale om, at børnenes efterlevende far eller mor skal have forældremyndigheden:

- når der ikke er nogen efterlevende af forældrene,
- når vedkommende ikke ønsker at få forældremyndigheden, eller
- når statsamtet finder det bedst for barnet, at vedkommende ikke får forældremyndigheden.

Det bliver derfor i disse tre situationer af afgørende betydning, om man har fremsat ønske om, hvem der så skal have forældremyndigheden. Et sådant ønske kan fremsættes på en hvilken som helst måde, men også i et såkaldt børnetestamente. Man kan pege på en enlig person eller på et ægtepar. Ens ønske skal nemlig i så fald følges af statsamtet, hvis da ikke hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod.

Fælles forældremyndighed

Ikke testamente

Hvis man og den anden af børnenes forældre har fælles forældremyndighed over barnet eller børnene, gælder følgende, hvis man selv dør først:

Bor børnene ved ens død sammen med den anden af børnenes forældre, beholder den anden forældremyndigheden alene.

Bor børnene ved ens død ikke hos den anden af forældrene, kan en anden, herunder den, børnene bor hos, anmode om at få forældremyndigheden. Anmodningen kan dog kun imødekommes af statsamtet, hvis hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod, at forældremyndigheden forbliver hos den efterlevende af forældrene.

Testamente

Bliver der ikke tale om, at den efterlevende af forældrene skal beholde forældremyndigheden, er det af betydning, om man i testamente eller på anden måde har fremsat ønske om, hvem der skal have forældremyndigheden. Den pågældende får da forældremyndigheden, hvis ikke hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod det.

Såfremt man også vil tage højde for, at begge kan dø, fx fordi begge skal på en udlandsrejse med fly eller i øvrigt foretage sig noget, der opfattes som farligt, kan begge i et fælles testamente eller på anden måde sammen fremsætte ønske om, hvem der, hvis begge dør, skal have forældremyndigheden.

Ved ønsker om, hvem der skal have forældremyndigheden over ens børn, kan man pege på en enlig person eller på et ægtepar. Ønsket skal følges af statsamtet, hvis ikke hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod det.

Ønsker i testamenter om, hvem der skal have forældremyndigheden, såkaldte børnetestamenter, skrives ret ofte af forældre, der har aftalt med slægtninge eller venner, at de pågældende gerne vil tage sig af børnene.

Forskrift om bobestyrerbehandling

Ikke testamente

Har man ikke ved testamente truffet bestemmelse om, at ens bo skal behandles ved bobestyrer, og bliver der tale om, at boet skal skiftes, se herom i kapitel 2 under boudlæg, ægtefælleudlæg og uskiftet bo, vil boet i de fleste tilfælde blive udleveret til privat skifte mellem ens arvinger. De tilfælde, hvor boet skal behandles ved bobestyrer, er også omtalt i kapitel 2 under bobestyrerbehandling.

Ved et privat skifte, må ens arvinger være enige om alt. Kan de ikke enes, har enhver af dem ret til at forlange, at boet skal overgå til bobestyrerbehandling. I så fald udpeges der normalt en autoriseret bobestyrer ved vedkommendes skifteret til at forestå behandlingen af boet. I en del af de dødsboer, der skiftes privat, antager arvingerne i praksis selv en advokat til at bistå dem med at behandle boet, hvortil også hører at udfærdige anmeldelser og eventuelle selvangivelser til skattemyndighederne samt åbningsstatus og boopgørelse til skifteretten. Advokatens salær beregnes nu som en timesats efter arbejdets omfang. Bliver arvingerne imidlertid uenige, kan det forekomme, at de hver lader sig repræsentere under det private skifte ved deres egen advokat. Udgifterne hertil kan være ret betydelige.

Ved privat skifte skal der i retsafgift betales 1.000 kr., hvis boet behandles ved forenklet privat skifte, se derom i kapitel 2 under forenklet privat skifte, 2.500 kr., hvis boet behandles ved ordinært privat skifte, og arvebeholdningen er under 1.000.000 kr., og 9.000 kr., hvis boet behandles ved ordinært privat skifte, og arvebeholdningen overstiger 1.000.000 kr.

Behandles boet ved bobestyrer, er retsafgiften enten 2.500 kr. eller 9.000 kr., afhængig af om arvebeholdningen er over 1.000.000 kr. Der skal imidlertid tillige betales et salær til bobestyreren. Også dette beregnes nu som en timesats efter arbejdets omfang og er ikke længere en bestemt procentsats af boets værdier.

Testamente

Man kan ved testamente bestemme, at ens bo ikke skal behandles privat men i stedet af en særlig udpeget bobestyrer (tidligere kaldet

eksekutor). Som bobestyrer vælges i almindelighed en advokat, men der kan også udpeges andre. Fordelene ved en sådan bobestyrerbehandling er først og fremmest:

- at man kan vælge en person, man kender og har tillid til, og som har rutine i at behandle boer og kender ens forhold, i stedet for at det overlades til arvingerne at finde en advokat,
- at uenighed mellem arvingerne om, hvem de vil anvende, bliver undgået,
- at uenigheder mellem arvingerne om boets behandling vil blive bilagt af bobestyreren, der i det hele forestår bobehandlingen. Beslutninger om væsentlige anliggender skal dog forelægges for arvingerne, der i princippet har bestemmelsesretten om disse, og
- at bobestyreren skal være særligt forsikret mod, at boet kan lide tab.

Der er normalt ingen grund til at træffe bestemmelse om bobestyrerbehandling, hvis ens bo er så enkelt at behandle, at arvingerne selv kan gøre det, eller hvis man ikke har grund til at befrygte, at ens arvinger ikke kan enes, eller at nogen af dem vil dominere de andre på en uheldig måde.

Ulempen ved at indsætte en bobestyrer er, at arvingerne ikke får rådighed over boets værdier, før boet sluttes, og at der skal betales salær til bobestyreren. Salæret til bobestyreren vil dog kun i beskedent omfang overstige det salær, arvingerne skal betale, hvis de i stedet vælger en advokat til at bistå dem med et privat skifte.

Bestemmelser om begravelsesmåde m.v. Livstestamenter og organdonation

Bestemmelser om begravelsesmåde

Efter lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald skal en afdøds nærmeste pårørende anmelde et dødsfald over for begravelsesmyndigheden, som er sognepræsten på den afdødes bopælssted, eller hvis den afdøde ikke havde bopæl her i landet, sognepræsten på dødsstedet. Loven om begravelse og ligbrænding foreskriver dernæst, at anmodning om begravelse enten skal fremsættes over for begravelsesmyndigheden af den afdødes nærmeste pårørende eller af kommunen. De pårørendes pligt til at foretage sådanne anmeldelser m.v. kan opfyldes ved, at de overlader anmeldelsen til andre, i praksis først og fremmest til et bedemandsfirma

Ikke testamente eller anden tilkendegivelse

Begravelsesmyndigheden afgør på grundlag af den fremsatte anmodning, hvorledes begravelsen skal foregå, og således også, om der skal finde begravelse eller ligbrænding sted. Var den afdøde ved sin død medlem af en ligbrændingsforening eller anden lignende sammenlutning, anses dette som udtryk for et ønske om ligbrænding.

Foreligger der ingen tilgængelige tilkendegivelser fra den afdøde om begravelsesmåden, skal ønsker fra dem, der har fremsat anmodningen om foretagelse af begravelse eller ligbrænding, efterkommes,

medmindre en person, der stod den afdøde nærmere, fremsætter et derfra afvigende ønske. I tilfælde af uenighed træffes afgørelsen af begravelsesmyndigheden.

Begravelsesmyndighedens afgørelse om begravelse eller ligbrænding m.v. kan indbringes for skifteretten.

Testamente eller anden tilkendegivelse

Ønsker, som er fremsat af den afdøde, efter at denne var fyldt 15 år, skal så vidt muligt efterkommes. Den afdødes ønske kan – men behøver ikke – at være fremsat i testamentsform.

Fra Centralregisteret for Testamenter kan oplysninger trækkes om, hvorvidt og hvor, den afdøde havde oprettet testamente, hvis dette er oprettet for en dansk notar eller for en dansk diplomatisk myndighed i udlandet. Det dommerkontor, hvor testamentet blev underskrevet – eller hvis det blev underskrevet for en dansk diplomatisk myndighed i udlandet, Københavns Byret – har derefter pligt til at give oplysninger om eventuelle forskrifter om begravelsesmåden, fx til et bedemandsfirma.

Praksis

Henved 25 % af testamenterne indeholder i praksis bestemmelser om begravelsesmåde.

Livstestamenter

Ved et livstestamente forstås, at den, der skriver det, giver afkald på livsforlængende behandling. Ved livsforlængende behandling forstås behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene til en vis livsforlængelse.

Lov om patienters retsstilling indeholder i § 17 og § 18 følgende regler:

»§ 17. Enhver, der er fyldt 18 år og ikke er under værgemål, der omfatter personlige forhold, herunder helbredsforhold, jf. værgemålslovens § 5, kan oprette et livstestamente. I livstestamentet kan den pågælden-

de udtrykke sine ønsker med hensyn til behandling, hvis vedkommende måtte komme i en tilstand, hvor selvbestemmelsesretten ikke længere kan udøves af patienten selv.

Stk. 2. I et livstestamente kan optages bestemmelser om, at der ikke ønskes livsforlængende behandling i en situation, hvor testator er uafvendeligt døende, og at der ikke ønskes livsforlængende behandling i tilfælde af, at sygdom, fremskreden alderdomssvækkelse, ulykke, hjer-testop eller lignende har medført så svær invaliditet, at testator varigt vil være ude af stand til at tage vare på sig selv fysisk og mentalt.

Stk. 3. Ved livsforlængende behandling forstås behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene til en vis livsforlængelse.

Stk. 4. Såfremt en sundhedsperson, i tilfælde hvor patienten ikke selv er i stand til at udøve sin selvbestemmelsesret, påtænker at iværksætte livsforlængende behandling i en situation som nævnt i stk. 2, nr. 2, skal sundhedspersonen kontakte Livstestamenteregisteret, jf. § 18, med henblik på at undersøge, om der foreligger et livstestamente.

Stk. 5. Testators ønske i medfør af stk. 2, nr. 1, er bindende for sundhedspersonen, medens et ønske efter stk. 2, nr. 2, er vejledende for sundhedspersonen og skal indgå i dennes overvejelser om behandling.

§ 18. Sundhedsministeren opretter et livstestamenteregister og fastsætter nærmere regler om livstestamenters oprettelse, udformning, registrering, tilbagekaldelse m.v.

Stk. 2. Sundhedsministeren fastsætter bestemmelser om gebyrer for registrering af livstestamenter.«

Ved bekendtgørelsen om livstestamenter, er det fastsat, at enhver, der er over 18 år, og ikke under værgemål, der omfatter personlige forhold, herunder helbredsforhold, kan oprette et livstestamente. Heri udtrykkes testators ønske om behandlingen, når testator måtte komme i en tilstand, hvor selvbestemmelsesretten ikke længere kan udøves. Et livstestamente skal oprettes skriftligt ved afkrydsning på en særlig livstestamenteformular udfærdiget af Sundhedsstyrelsen. Livstestamentet skal underskrives og dateres af testator. Livstestamenteformularen indeholder følgende muligheder:

»Jeg ønsker ikke livsforlængende behandling, hvis jeg er i en situation, hvor jeg er uafvendelig døende.

Jeg ønsker ikke livsforlængende behandling i tilfælde af, at sygdom, fremskreden alderdomssvækkelse, ulykke, hjertestop eller lignende har medført en så svær invaliditet, at jeg varigt vil være ude af stand til at tage vare på mig selv fysisk og mentalt.«

Mod betaling af et gebyr på 50 kr., kan livstestamentet derefter registreres i Livstestamenteregisteret, adresse: Rigshospitalet, afsnit 5232, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø. Livstestamente er her efter bekendtgørelsen kun gyldighed, såfremt de er registreret i Livstestamenteregisteret.

Et livstestamente kan tilbagekaldes ved, at testator skriftligt og utvetydigt tilkendegiver over for Livstestamenteregisteret, at livstestamentet ikke længere skal være gældende. En sådan tilkendegivelse kan også finde sted mundtligt over for den læge, der har patienten i behandling.

Organdonation

Såfremt en person ønsker at være organdonor, kan dette meddeles på flere måder:

- beslutningen kan fortælles til ens nærmeste,
- der kan udfyldes et donorkort, som man bærer på sig, eller
- der kan ske tilmelding til Donorregisteret.

En anmeldelse til Donorregisteret sker gratis til Rigshospitalet, afsnit 7401, Tagensvej 20, 2200 København N.

Kun personer, der er fyldt 18 år og er myndige, kan blive anmeldt. En tilladelse kan gives fuldt eller begrænset til bestemte organer. Der kan også nedlægges forbud. Der kan ikke fastsættes nogen bestemt aldersgrænse for, hvornår en persons organer ikke kan anvendes. For tiden er følgende anmeldelser til registeret indgivet:

- fuld tilladelse – 176.440
- begrænset tilladelse – 14.439, og
- forbud – 18.192.

Beskatning og afgift af gaver

Da det har interesse, især for mange ældre, at vide, i hvilket omfang de kan give gaver navnlig til deres børn og børnebørn, uden at der skal betales gaveafgift eller i øvrigt ske beskatning af gaven, vil grundreglerne derom blive omtalt i det følgende.

Gaver til personer

Ved gaver til personer er det hovedreglen, at modtageren skal betale indkomstskat af den modtagne gave. Der gælder dog vidtgående undtagelser herfra, når gaven gives til en persons nærmeste. Gaver til ens ægtefælle eller registrerede partner er helt afgiftsfri. Der skal af gaver til andre af de nærmeste kun betales gaveafgift, og der gælder endvidere i så fald forskellige bundfradrag, som bevirker at årlige gaver under bundfradragets størrelse er afgiftsfri. Reglerne om gaveafgift gælder også, hvor en gave gives som et arveforskud.

Gaver til de nærmeste

Stort bundfradrag og 15 % af det overskydende

Ved gaver til visse af de nærmeste er de første 43.700 kr. i 1999, men 45.200 kr. i 2000-niveau pr. gavemodtager pr. år helt afgiftsfri. To ægtefæller eller registrerede partnere er to givere. Der skal ved gaver til de nærmeste svares 15 % af eventuelle overskydende beløb i gaveafgift. Denne kreds af de nærmeste er:

- en persons afkom, dvs. efterkommere som børn, børnebørn, oldebørn m.v. men også stedbørn og deres afkom,
- et afdødt barns eller stedbarns efterlevende ægtefælle eller registrerede partner,

- forældre,
- personer, der har haft fælles bopæl med gaved giver i de sidste 2 år før modtagelsen af gaven, og personer, der tidligere har haft fælles bopæl med gaved giver i en sammenhængende periode på mindst 2 år, når den fælles bopæl alene er ophørt på grund af institutionsanbringelse, herunder i en ældrebolig, og
- plejebørn, der har haft fælles bopæl hos gaved giver i en sammenhængende periode på mindst 5 år, når opholdet er begyndt, inden plejebarnet er fyldt 15 år og højst én af plejebarnets forældre har haft bopæl hos gaved giver sammen med plejebarnet.

Hver af to forældre, kan således hvert år fx give hver af deres børn og hver af deres børnebørn og oldebørn m.v. en afgiftsfri gave på op til 43.700 kr. i 1999, og op til 45.200 kr. i 2000

Gaver til et barns eller stedbarns ægtefælle

Lille bundfradrag og 15 % af det overskydende

Der kan gives årlige gaver til ens barns ægtefælle eller registrerede partner eller til ens stedbarns ægtefælle eller registrerede partner på op til 15.300 kr. i 1999, og op til 15.800 kr. i 2000, uden at der skal betales gaveafgift af de pågældende modtagere. Det er dog en betingelse, at barnet eller stedbarnet ikke er separeret eller skilt. Overskydende gaver, skal der svares 15 % i afgift af.

Gaver til stedforældre og bedsteforældre

Stort bundfradrag og 36 1/4 % af det overskydende

En person kan afgiftsfrit give årlige gaver til hver af sine stedforældre eller bedsteforældre på op til 43.700 kr. i 1999, og op til 45.200 kr. i 2000.

Overskydende gavebeløb skal der betales 36,25 % i afgift af.

Når en gave eller et arveforskud til en persons nærmeste kan gives afgiftsfrit, skal der ikke ske indberetning til skattemyndighederne. Er en gave eller et arveforskud til de nærmeste afgiftspligtig, skal den indberettes til Told- og skatteregionen inden 1. maj i det følgende år.

Gaver til fonde

Gaver til fonde skal kun beskattes i tre tilfælde:

- når det er bestemt i gaven, at den ikke skal tilfalde fondens grundkapital, men skal anvendes til uddeling. Gaven skal i så fald indkomstbeskattes med 32 % i fonden, men fonden har fradrag for det, der uddeles,
- gaver til en familiefond, når gaven tilfalder familiefondens grundkapital, og ikke gives ved fondens stiftelse. Der skal i så fald betales skat med 32 % af gavens værdi,
- gaver til familiefonde, ved disses stiftelse. Der skal i så fald betales en afgift på 20 % af gavens værdi.

Gaver til andre

Af gaver til alle andre, herunder fx til ubeslægtede eller til aktieselskaber, skal de pågældende svare indkomstskat. Dette gælder således fx også for søskende og søskendebørn, der skal medtage gaven i deres selvangivelse.

Ordforklaringsliste

- Arveafgift:** Ordet arveafgift er i bogen brugt som samlebetegnelse for boafgift og tillægsboafgift, se under disse
- Arvebeholdning:** Det, der bliver at arve, dvs. værdien af alle et dødsbos ejendele med fradrag af værdien af boets gæld, omkostninger og afgifter – bortset fra arveafgift (boafgift og tillægsboafgift), se tillige side 37
- Arveretlige familiegrupper:** De 12 arveretlige familiegrupper, hvor der for hver gruppe gælder ens arveregler, se nærmere side 52 – 57
- Boafgift:** En afgift på 15%, der efter et bundfradrag, skal betales af arv til en persons efterkommere og visse andre af en persons nærmeststående, se side 37, 38, 63, 68, 72, 74, 79, 86, 95, 101, 108 og 111.
- Bodel:** Den del af ægtefællers eller registrerede partners fællesejeformuer, som hver af ægtefællerne eller partnerne ejer, se side 27 – 28, 41 og 76
- Boslod:** De to halvdele af ægtefællers eller registrerede partners fælleseje – formuer, som opgøres ved ægteskabets eller partnerskabets opløsning. Ved ægtefællers eller partners død tilhører den ene boslod dødsboet og den anden boslod den efterlevende ægtefælle eller registrerede partner, se nærmere side 28, 42, 76, 83, 85, 92 og 97
- Boudlæg:** En afslutningsmåde for mindre dødsboer, hvor der ikke bliver noget at arve, se nærmere side 24 – 26
- Børnetestamente:** Bestemmelser i et testamente om, hvem der skal have forældremyndigheden over ens børn, hvis man dør, se nærmere side 47 og 126 – 127
- Friarv:** Den arv, der kan tages fra arvinger ved testamente, se side 17
- Fuldstændigt særeje:** En formueordning for ægtefæller og registrerede partnere, som bevirker, at formuen ikke blot er særeje under ægteskabet og ved separation og skilsmisse, men også ved død, se side 16, 76, 82 – 83 og 122

- Fælleseje:** Den formueordning ægtefæller eller registrerede partnere har, når der ikke ved ægtepagt, gavebrev eller testamente er truffet bestemmelse om særeje. Ved fælleseje deles hele fællesboet lige, ved separation, skilsmisse og død
- Insolvens:** En person eller et dødsbo er insolvent, når værdien af personens eller dødsboets gæld overstiger værdien af ejendelene, se side 16, 39, 61, 86, 111 og 122
- Kombinationssæreje:** En formueordning for ægtefæller og registrerede partnere, som bevirker, at formuen er særeje under ægteskabet og ved separation og skilsmisse, og enten fortsætter med at være særeje eller bliver fælleseje ved den førstes død alt afhængig af, hvem af ægtefællerne eller de registrerede partnere, der dør først, se nærmere side 31, 76, 81, 85, 100 og 123 – 124
- Kompensationsbeløb:** Et beløb, som kan tillægges den ene af to ugifte samlevende, når parterne går fra hinanden, eller når den ene part dør, se side 102 – 103, 106 og 109
- Krydslivsforsikring:** En forsikring, som især ugifte samlevende hver for sig kan tegne på den andens liv med dennes tilladelse, således, at forsikringssummen udbetales til den ene ved den andens død, se nærmere side 106 – 107
- Legale arveregler:** De arveregler, som gælder, når der ikke er skrevet testamente, se side 17
- Livsarvinger:** En persons efterkommere, dvs. børn, børnebørn osv., se især side 16, 54 og 58
- Præklusivt proklama:** En indkaldelse i Statstidende af kreditorerne i et dødsbo, der har den virkning, at kravene bortfalder, hvis de ikke anmeldes i dødsboet inden proklamafristens udløb (8 uger), se side 31 – 32
- Registreret partnerskab:** »Ægteskab« mellem to personer af samme køn, se især side 16
- Skifteretsattest:** En attest, som udstedes af skifteretten, og som er bevis for, at den eller dem, der er nævnt i attesten, enten har ret til at bestyre værdierne i dødsboet eller er blevet ejere af disse, se side 35 og 39
- Skilsmissesæreje:** En formueordning mellem ægtefæller eller registrerede partnere, som bevirker, at formuen er særeje under ægteskabet og ved separation og skilsmisse, men bliver fælleseje, når den første af ægtefællerne eller partnerne dør, se side 30, 41, 76, 81, 97, 121 og 124

- Solvens:** En person eller et dødsbo er solvent, hvis værdien af personens eller dødsboets ejendele, overstiger værdien af gælden, se side 33 og 124
- Særbørn:** Børn, som en ægtefælle, registreret partner eller ugift samlevende har med en anden, se side 15
- Særeje:** Fællesbetegnelse for formueordningerne skilsmisssæreje, kombinationssæreje og fuldstændigt særeje, se side 120 – 121 og 124
- Særlige livsarvinger:** Særbørn eller disses efterkommere, se side 91
- Tillægsboafgift:** En afgift på 25%, der efter et bundfradrag, skal betales oveni boafgiften af arv til andre end en persons efterkommere og visse andre af en persons nærmeststående, se side 37, 38, 68, 69, 72, 74, 79, 86, 95, 101, 108 og 111.
- Tvangsarv:** Den del af ægtefællers, registrerede partners eller livsarvingers arv, som ikke kan tages fra dem ved testamente, se side 17, 62, 83, 99 og 124
- Udbakning:** Arvingers eller en efterlevende ægtefælles ret til at forlange et bo, der er udleveret til privat skifte, ægtefælleudlæg eller uskiftet bo, taget under behandling ved bobestyrer, når det viser sig, at den afdødes bo var insolvent, se side 30, 32 og 36
- Ægtefælleudlæg:** En afslutningsmåde for et bo, derved at en efterlevende ægtefælle eller registreret partner modtager alle ejendele og gældsposter i boet, uden at de andre arvinger modtager noget nu eller senere, se side 15, 23, 27 – 30 og 31
- Uskiftet bo:** En afslutningsmåde for et bo, derved at en efterlevende ægtefælle eller registreret partner modtager alle ejendelene og gældsposterne i fællesboet eller parternes skilsmisssærejer, idet arveretten for den førstafdødes børn indefrys, indtil det uskiftede bo skiftes, se side 15, 23, 30 – 33, 81 – 82, 91, 105, 110 og 117

Stikordsregister

A

adoptionsbevilling 54, 66
adoptivbørn 54, 66
afkald på arv 81
afsluttende ansættelse 37, 40
afsluttende bomøde 40
afståelse af arv 73, 77, 105
AIDS-fondet 70
almennyttige og almenvelgørende
institutioner 70, 74, 79
arveafgift 37
arveafkald 57, 62, 63
arveafkald mod vederlag 62
arvebeholdning 37
arveretlig far 80
arveretlige familiegrupper 52 ff
arvingløs kapital 73
autoriseret bobestyrer 38

B

bedemandsfirma 130
begravelse 130
begravelsesmyndigheden 20, 130
begravelsesudgifter 26
behandling ved bobestyrer 38
beskatning af gave 134
blankt afkald 60
boafgift 37, 38, 63, 68, 72,
74, 79, 86, 95, 101, 108, 111
bobestyrer 38, 128

bobestyrerbehandling 23, 38,
129

bobestyrerens salær 40
bodel 27-28, 41, 76
boopgørelse 37, 40
bortkomstklausul 46
boslod 28, 42, 76, 83, 85, 92, 97
boudlæg 24 ff
bundfradrag 63, 69, 83, 86,
87, 101, 134
børn født uden for ægteskab 54,
59, 80
børnetestamente 47, 126
båndlæggelse 124

C

Centralregisteret for Testamen-
ter 22, 46, 131

D

Dansk Blindesamfund 70
Dansk Røde Kors 70
Det Centrale Personregister 22
dobbelte lod 97
donation af æg 54
donation af sæd 54
Dyrenes Beskyttelse 70
dødsattest 20
dødsboet 20
dødsfaldskendelse 21

dødsformodningsdom 21
 dødsrisikoforsikring 108

E

eksekutor 129

F

Folkekirkens Nødhjælp 70
 forenklet privat skifte 23, 37, 64
 forret til at arve ting 115, 118
 forsvundet person 20
 forældremyndighed 126
 friarv 16, 61, 86, 111
 fuldstændigt særeje 16, 30, 41,
 76, 82, 122, 125
 fædrearv 68
 fællesboopgørelse 33
 fællesejemidler 40
 fælles forældremyndighed 127
 fællestestamente 112
 fætre 55, 71, 73
 førstegangsmøde 22

G

gaveafgift 134
 gavebrev 82
 gaver til fonde 136
 generationsoverspringelse 61, 62,
 63, 65
 generationsskifte af virksomhed
 65, 78, 79
 genpartspapir 46
 Gigtforeningen 70

H

halvsøskende 67
 Hjertereforeningen 70
 holografisk testamente 49

I

indbofordelingslister 49
 indkomstskat 134
 Indre Mission 70
 insolvens 16, 39, 61, 86, 111, 122

K

kapitalpensioner 29
 Kattens Værn 70
 Kirkens Korshær 70
 kombinationssæreje 31, 76,
 81, 85, 94, 100, 123
 kompensationsbeløb 102, 106, 109
 kontaktperson 34-35
 krydslivsforsikring 106 f
 Kræftens Bekæmpelse 70
 kunstig befrugtning 54
 kusiner 55, 71, 73
 kørselsgodtgørelse 47

L

legale arveregler 17
 legitimation ved bevilling 80
 ligbrænding 130
 livsforlængende behandling 132
 livsforsikringssummer 29
 livstestamente 131
 Livstestamenteregisteret 132
 lodtrækning 115, 116

M

maksimalt lod 86
 midlertidig bobestyrer 22
 misbrug af uskiftet bo 87
 mundtlige nødtestatmenter 49
 mødrearv 68

N

notar 45
 notartestamenter 45
 nyt ægteskab 82, 84, 87
 nærmeste efterladte 25, 26
 nødtestamente 49

O

ordinært privat skifte 23
 organdonation 133

P

pasning og pleje 73
 pensionistægteskab 90, 95
 privat skifte 23, 33, 128
 proklamafrist 35
 præklusivt proklama 30, 31, 32,
 34, 39
 psykisk udviklingshæmmede 74

R

Red Barnet 70
 registrerede partnerskab 16
 retshjælp 22

S

salær til bobestyreren 128
 sameje 117
 Scleroseforeningen 70
 selvangivelse 40
 selvmord 49

selvmordstestamente 49
 skattefritagne boer 36
 skattepligtige boer 36
 skifteafgift 25, 30, 32, 37, 38, 40
 skifteafkald 92
 skifteretsattest 35, 39
 skifteværge 91
 skilsmissesæreje 30, 41, 76,
 81, 97, 121, 124
 skæringsdag 37, 40
 solvens 33, 124
 sorte penge 36
 spørgeskema 19
 statskassen 71, 72, 73, 77
 stedbarn 73
 stedbarnsadoption 80
 særbørn 15, 99
 særbørnebørn 98
 særeje 120, 121, 124
 særlig værge 91

T

testamentsvidne 47
 testationsforbehold 59
 tilbagekaldelse af testamenter 50
 tillægsboafgift 37, 38, 68, 69, 72,
 74, 79, 86, 95, 101, 108, 111
 tvangsarv 17, 62, 83, 86, 99, 124

U

udbakning 30, 32, 36
 udlodning 40
 ugifte samlevende 109
 ulykkesforsikring 108
 universalarving 89
 uskiftet bo 15, 23, 30,
 81, 91, 105, 110, 117

V

vidnetestamente 47

virkelige slægt ved adoption 54

Æ

ægtefælleudlæg 15, 23, 27, 31

ægtepagt 82

ægteskab af 2. klasse 109

Å

åbningsstatus 36, 38 f